

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI**

KAZDAĞI MİLLİ PARKI'NDA ZİYARETÇİ YÖNETİMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Dilek DERELİ

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Yılmaz ARI**

Balıkesir, 2010

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Coğrafya Anabilim Dalı'nda 200912515003 numaralı Dilek DERELİ'nin hazırladığı "Kazdağı Milli Parkı'nda Ziyaretçi Yönetimi" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 16.07.2010 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ ile karar verilmiştir.

Başkan Prf. Dr. Abdullah KÖSE

Üye Doç. Dr. Yılmaz ARI

Üye Yrd. Doç. Dr. İbrahim AYDIN

Üye.....İmza.....
Unvanı, Adı-Soyadı

Üye.....İmza.....
Unvanı, Adı-Soyadı

Üye.....İmza.....
Unvanı, Adı-Soyadı

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylım.

...../...../2010
Enstitü Müdürü

Prf. Dr. Oya Aytemiz SEYMEN

ÖNSÖZ

Milli park ve diğer korunan alanlarda ziyaretçi yoğunluğu son zamanlarda önemli bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Ziyaretçi yoğunluğunun artışı doğal ve kültürel kaynaklara zarar vermektedir. Ancak uygun bir yönetim planlaması ile bu zararlar en aza indirilebilir.

Kazdağı, doğal ve kültürel kaynak değerleri nedeni ile eskiden beri insanların ilgi odağı olmuştur. Alanın 1993 yılında milli park ilan edilmesiyle bu ilgi daha da artmış ve milli parkı ziyaret edenlerin sayısında önemli artış olmuştur. Kazdağı Milli Parkı mitolojik, arkeolojik, tarihi, kültürel ve doğal kaynak değerleri bakımından önemli bir zenginliğe sahiptir. Son zamanlarda Kazdağı'ndaki nüfusun ve alanı ziyaret eden turistlerin artması, ayrıca geleneksel kullanımın popüler hale gelmesiyle alanın kaynak değerleri tehdit edilmekte bu da taşıma kapasitesi kavramını gündeme getirmektedir. İnsan etkisinin gelecekte önemli boyutlara ulaşması beklenmektedir. Kazdağı Milli Parkı'nda da yoğun ziyaretçi akınını düzenlemek, ancak iyi bir yönetim planlanması ve taşıma kapasitesinin belirlenmesiyle mümkün olabilir.

Sürdürülebilirlik ilkeleri gereği, Kazdağı Milli Parkı'nın taşıma kapasitesinin belirlenmesi ve ziyaretçi yönetiminin düzenlenmesi gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı da Kazdağı Milli Parkı'nın taşıma kapasitesinin belirlenmesi ve ziyaretçi yönetim planlamasının yapılmasıdır.

Özellikle çalışmamızın tamamlanmasında büyük yardımları olan ve verdiği fikirlerle beni yönlendiren Sayın Hocam Doç. Dr. Yılmaz ARI'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Bu çalışmama başladığımdan beri bana olan güvenini hiç yitirmeyen Sayın Hocam Prof. Dr. Abdullah KÖSE'ye, Yrd. Doç. Dr. İbrahim AYDIN'a ve Yrd. Doç. Dr. Abdülkerim GÜLHAN'a da teşekkür ediyorum. Çalışma esnasında verilerini ve kendi kişisel çalışmaları sonucunda elde ettikleri

deneyimleri paylaşan Akçay Doğa Koruma ve Milli Parklar Mühendisliği çalışanlarına teşekkür ediyorum.

Ayrıca arazi çalışmalarında beni yalnız bırakmayan, her zaman yanımda olan eőim Özcan DERELİ'ye ve Sevgili Babam Niyazi ÇAKIROğLU'na teşekkür ediyorum.

Dilek DERELİ
Balıkesir, 2010

ÖZET

KAZDAĞI MİLLİ PARKI'NDA ZİYARETÇİ YÖNETİMİ

DERELİ, Dilek

Yüksek Lisans, Coğrafya Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Yılmaz ARI

2010, 100 Sayfa

Korunan alanların planlanması ve yönetimi sürecinde taşıma kapasitesi ve ziyaretçi yönetimi önemli konular olarak öne çıkmaktadır. Ancak Türkiye'de koruma alanlarının planlanmasında ziyaretçi yönetimi ve taşıma kapasitesi üzerinde yeterince durulmadığı bilinmektedir. Bu çalışma, Kazdağı Milli Parkı'nda en çok kullanılan alan olan Kartalçimen ile Sarıkız Tepe arasındaki alanın ziyaretçi yönetim planlamasına ilişkin taşıma kapasitesinin belirlenmesini amaçlamaktadır. Bugünkü planlama ile Kazdağı Milli Parkı'nın sürdürülebilir yönetimi mümkün değildir. Bu nedenle bu çalışma Kazdağı Milli Parkı'nda ziyaretçi yönetiminin nasıl yapılması gerektiği üzerinde duracaktır. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır: Milli parkın taşıma kapasitesi nedir? Taşıma kapasitesi belirlenirken neler dikkate alınmalıdır? Ziyaretçiler taşıma kapasitesini aşıyor mu? Aşıyorsa bunun milli parka etkileri nelerdir? Ne gibi önlemler alınmalıdır? Park yönetimi ve ziyaretçiler arasında yaşanan sorunlar ve bu sorunlara sebep olan olaylar nelerdir? Nasıl çözülmelidir? Yeni oluşturulan ziyaretçi yönetim planının temel öğeleri neler olmalıdır?

Bu soruları cevaplamak için alanda 2 yıl yaz döneminde saha çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalar sırasında ilgi grupları olarak ziyaretçiler, yöre halkı ile park yönetimine ilgi, tutum ve düşünceleri hakkında mülakatlar yapılmıştır. Katılımlı gözlem yolu ile halkın alanı kullanma şekilleri ve geleneksel kullanımların etkileri yerinde gözlemlenmiştir. Araştırmamızın sonucunda farklı ziyaretçi grupları ve farklı taleplerin doğal çevrenin ve yerel halkın beklentilerinin

ziyaretçi yönetimini karmaşık bir hale soktuğu görülmüştür. Bu karmaşıklığı en aza indirmek için Kazdağı Milli Parkı'nın taşıma kapasitesi belirlenmiştir. Buna göre parka günlük girmesi gereken ziyaretçi sayısı maksimum 103'tür. Ancak özellikle ağustos ayında günlük ziyaretçi sayısı bu rakamın çok üzerine çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kazdağı Milli Parkı, Ziyaretçi Yönetimi, Taşıma Kapasitesi, Sürdürülebilir Kullanım

ABSTRACT

VISITOR MANAGEMENT AT KAZDAĞI NATIONAL PARK

DERELİ, Dilek

Thesis Geography Department

Adviser: Doç. Dr. Yılmaz ARI

2010, 100 Sayfa

Carrying capacity and visitors management have become important concepts in protected area management recently. However, these concepts have not been paid attention while planning the protected areas in Turkey. This study aims at determining the carrying capacity of the area between Kartalçimen and Sarıkıztepe in Kazdağı National Park. With the current practice of visitor management it is impossible to manage the park sustainably. This work focuses on how best the visitor management can be done in the national park. We hope to answer the following questions: What is the carrying capacity of the area between Kartalçimen and Sarıkız in Kazdağı National Park? How does the current practice of visitor management affect the park? Does the number of visitors exceed the carrying capacity? If so, what kind of visitor management is required to better protect the park's resources? What are the major problems the visitors have experienced in the park? What measures should be taken to better manage the visitors?

In order to answer these questions fieldwork was conducted in the area in the summers of 2008 and 2009. Open-ended interviews were done with the stakeholders and participant observation was used to understand the visitors' use of the park. The results showed that the various visitor groups, the unique natural characteristics, expectation of local cultural groups have complicated the visitor management. The study determined that the maximum number of visitors

should be allowed into the park is 103 daily, and especially in August the number well exceeds that number.

Key Words: Kazdağı National Park, Visitor Management, Carrying Capacity, Sustainable Use.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ.....	i
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
ÇİZELGELER LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
1. GİRİŞ.....	1
1. 1. Problem.....	3
1. 2. Amaç.....	5
1. 3. Önem.....	6
1. 4. Varsayımlar.....	7
1. 5. Sınırlılıklar.....	7
1. 6. Tanımlar.....	8
2. İLGİLİ ALAN YAZIN.....	11
2. 1. İlgili Araştırmalar.....	11
3. YÖNTEM.....	22
3. 1. Veri Toplama Araç ve Teknikleri	22
4. KAZDAĞI MİLLİ PARKI.....	24
4.1. Kazdağı Milli Parkı'nın Genel Fiziki Coğrafya Özellikleri.....	24
4.1.1. Coğrafi Konum.....	24
4.1.2. Jeolojik ve Jeomorfolojik Yapı.....	24
4.1.3. İklim Özellikleri.....	28
4.1.4. Flora.....	29
4.1.4.1. Kazdağı'nın Biyocoğrafyası ve Endemizm.....	33
4.1.6. Fauna.....	37
4.1.7. Su Kaynakları.....	38
4.1. Kazdağı Milli Parkı'nın Genel Beşeri Coğrafya Özellikleri.....	39
4.1.8. Nüfus ve Yerleşme.....	39
4.1.9. Ekonomik Faaliyetler.....	42
5. BULGULAR VE YORUMLAR.....	45
5.1. KAZDAĞI MİLLİ PARKI'NDA ZİYARETÇİ YÖNETİM PLANI.....	45

5.2.1. Mevcut Yönetim Planı.....	45
5.2.2. Yerel Kılavuzların Yönetim Planı, Uygulama ve Ziyaretçilerle İle İlgili Sorunları.....	50
5.2.3. Yerel Halkın Park Yönetimi İle İlgili Sorunları	53
5.2.4. Ziyaretçilerin Park Yönetimi İle İlgili Sorunları	57
5.2.5. Ziyaretçilerin Yaban Hayatı Üzerindeki Etkileri.....	64
6. KAZDAĞI MİLLİ PARKI'NIN TAŞIMA KAPASİTESİ TESPİTİ.....	69
6.1. Kazdağı Milli Parkı'nın Fiziksel Taşıma Kapasitesi	69
6.2. Kazdağı Milli Parkı'nın Gerçek Taşıma Kapasitesi	70
6.3. Kazdağı Milli Parkı'nın Etkin Taşıma Kapasitesi	72
7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	74
KAYNAKÇA.....	79
EKLER.....	87

ÇİZELGELER LİSTESİ

	Sayfa No
Çizelge 1. Sadece Kazdağı Milli Park'ına Özgü Olan Endemik Bitki Türleri	34
Çizelge 2. Kazdağı Milli Parkı'nda Yer Alan Türkiye'ye Özgü Olan Endemik Bitki Türleri	35
Çizelge 3. Kazdağı Milli Parkı'ndaki Hayvan Varlığı	38
Çizelge 4. Kazdağı Milli Parkı Ve Yakın Çevresindeki Yerleşmelerin Yıllara Göre Nüfusu	40
Çizelge 5. Kazdağı Milli Parkı'nın Geleneksel Kullanım Tablosu	44
Çizelge 6. Kazdağı Milli Parkı Giriş Ücretleri 2009	50
Çizelge 7. Korunan Alanlarda Turizm Etkinliklerinin Çevresel Etkileri ve Kontrol Edilmesi Gereken Olumsuz Ziyaretçi Etkileri	67

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No
Şekil 1: Kazdağı Milli Parkı Lokasyon Haritası	2
Şekil 2: Kazdağı Milli Parkı Uydu Görüntüsü	3
Şekil 3: Kazdağı Milli Parkı'nın Jeolojik Yapısından Metamorfik Şist	25
Şekil 4: Kazdağı Fiziki Haritası	27
Şekil 5: Kazdağı Milli Parkı'nın Her İki Yamacını Kesen Vadi, Şahin Deresi Kanyonu	28
Şekil 6: Kazdağı'na Özgü Endemik Bitkilerden Kazdağı Göknarı	31
Şekil 7: Kazdağı'nın Yüksek Dağ Vejetasyonu	32
Şekil 8: Kazdağı Milli Parkı'ndaki Endemik Bitki Türlerinden Kazdağı Çayı, Sarıkız Çayı (<i>Sideritis trojani</i>)	33
Şekil 9: Hasanboğuldu Günöbirlik Kullanım Alanı	39
Şekil 10: Kazdağı Eteklerinde Kurulu Olan Yerleşim Birimlerinden Altınoluk	41
Şekil 11: Kazdağı Milli Park'ına Bitişik Olan Antandros Antik Kenti'ndeki Mezarlar	42
Şekil 12: Milli Park Sınırına Yakın Mehmetalan Köyünde Arıcılık Faaliyeti Yapılmaktadır	43
Şekil 13: Milli Park Sınırındaki Beyoba Köyü'ndeki Keçi Sürüleri Zaman Zaman Milli Parkta Otlatılmaktadır.	43
Şekil 14: TÜBİTAK'ın Ekoloji Temelli Doğa Eğitimindeki Arazi Çalışması	46

Şekil 15: Kılavuz Adayları İle Birlikte Milli Park Alanında Yapılan Eğitim Çalışması	48
Şekil 16: Sarıkız Etkinliklerinin Olduğu Dönemde Milli Parka Ziyaretçi Girişi Oldukça Fazladır	49
Şekil 17: Alan Kılavuzunun Sarıkız'daki Kalabalık Ziyaretçi Grubunu Bilgilendirmesi Sırasında Bazı Ziyaretçiler Gruptan Ayrılmaktadır	53
Şekil 18: Sarıkız Etkinlikleri Süresince Yöredeki Alevi Nüfus Kartalçimen Olarak Adlandırılan Bu Alana Çıkmaktadır	56
Şekil 19: Dileği Yerine Gelen Türkmenler ve Yörükler Adaklarını Sarıkız'da Yerine Getirmektedir	57
Şekil 20: Tozlu Yaylası'nda Ateşsiz Piknik Yapan Bir Ziyaretçi Grubu	58
Şekil 21: Milli Park ve Hasanboğuldu Yol Ayrımı	59
Şekil 22: Kazdağı Milli Parkı'nda Trafik Yoğunluğu	59
Şekil 23: Kazdağı Milli Parkı 2004-2009 Ziyaretçi Cetveli	61
Şekil 24: Sarıkız'daki Ziyaretçi Yoğunluğu	61
Şekil 25: Sarıkız Etkinlikleri Sırasında Sarıkız'a Adak Olarak Yapılan Kurban	62
Şekil 26: Milli Park Alanı İçerisinde Sarıkız Etkinlikleri Sırasında Etrafa Bırakılan Çöpler Çevre Kirliliğine Neden Olmaktadır	63
Şekil 27: Milli Park'taki Kamp Alanındaki Bir Ziyaretçi Gurubu	63
Şekil 28: Petrollü Araçlara Alternatif Olduğu Söylenen ve Çok Yüksek Ses Çıkaran Su Motorlu Araç Olan Pat Pat, Milli Parktaki Yaban Hayatı Olumsuz Etkilemektedir	65
Şekil 29: Hasanboğuldu Günübirlik Alanındaki Yerel Ürünler Satan Köylüler	66

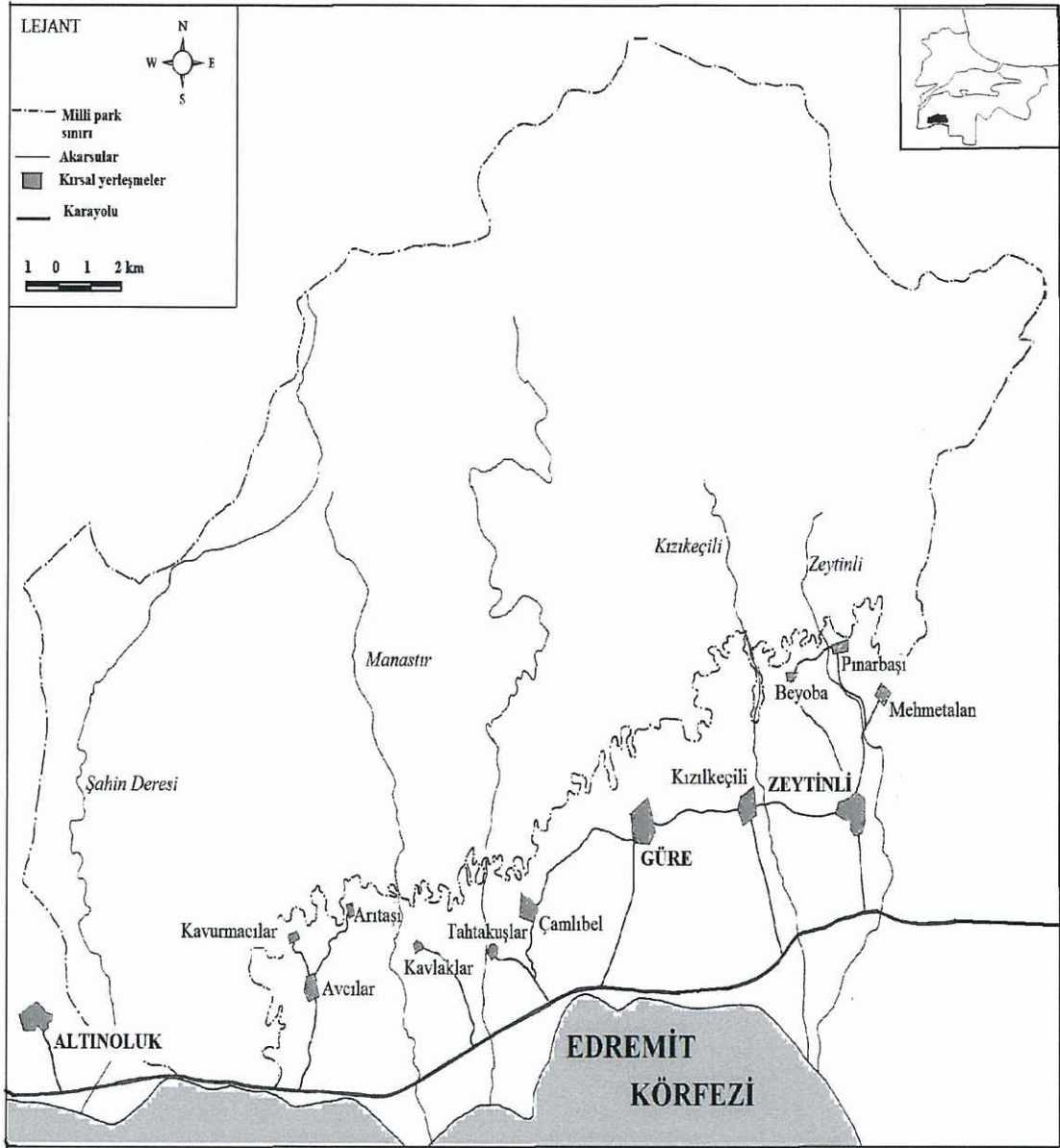
1. GİRİŞ

Günümüzde doğa koruma alanları, oldukça sık ziyaret edilen mekanlar durumuna gelmiştir. Fakat ziyaretçi yoğunluğu koruma alanlarındaki korunan türler ile yaşam alanlarını etkilemekte ve korunan alanının kalitesini düşürmektedir. Bu nedenlerden dolayı koruma alanlarının sürdürülebilir kullanılması, rekreasyonel kullanımın ve doğa koruma hedeflerinin belirlenmesi için ziyaretçi yönetim planlanmasının yapılması gerekmektedir (Özdemir, 2007).

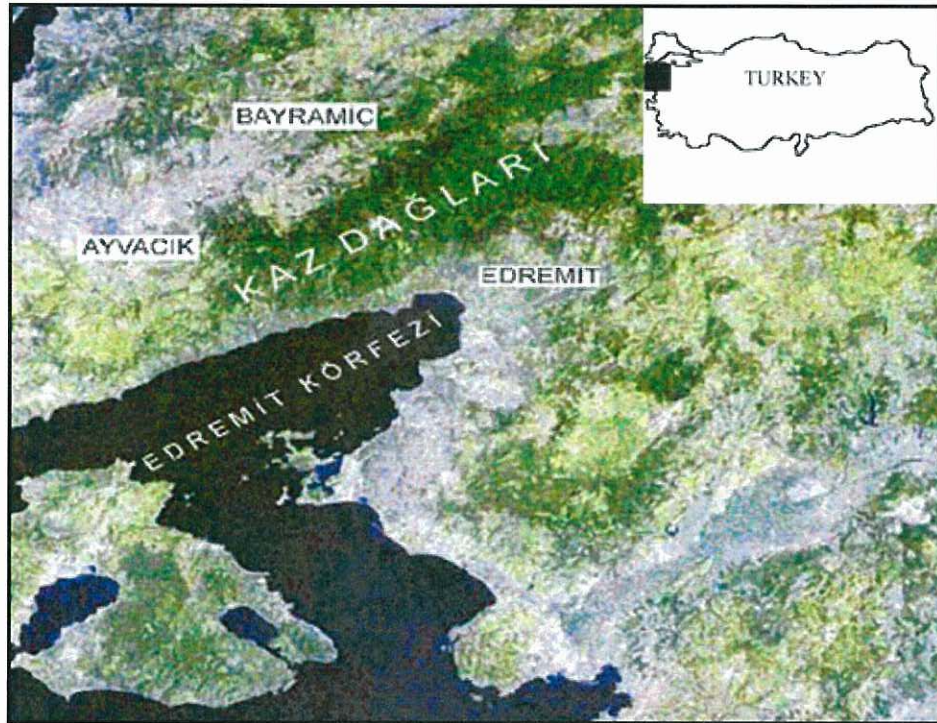
Ziyaretçi Yönetim Planı (ZYP), turizmin yaşandığı yerlerdeki sorunların çözümünü yönetim birimleri kapsamında arayarak meydana gelen veya gelebilecek sorunlara engel olmak için, ziyaretçi ve yöre halkını birlikte ele alarak bunların talep ve gereksinimlerini birbirlerini olumsuz yönde etkilemeyecek şekilde düzenlemek amacıyla geliştirilmiş yeni bir planlama ve yönetim yaklaşımıdır (Sılaydın, 2001). Buna bağlı olarak Ziyaretçi Yönetim Planı, turizm bölgeleri ve günümüzde turizmin yoğunlaşmaya başladığı koruma alanları için önemli bir yaklaşımdır.

Sürdürülebilirlik kavramı, doğal kaynakların devamlı olarak korunması, bu kaynakların uzun dönemli planlanması, kaynakların şimdiki ve gelecek kuşaklara akatarılmasıdır (Yağcı, 2003). Sürdürülebilirlik kavramı, korunan alanlarda içinde bulunduğumuz dönemi ve geleceği kapsayarak var olan doğal kaynakların korunmasını ve uzun dönemli planlama yaklaşımlarıyla bölgesel ve ülkesel düzeyde ekonomik ve çevresel katkı sağlayacaktır.

Kuzey Ege sahilinde yer alan Kazdağı Milli Parkı'nın sahip olduğu kültürel ve biyolojik değerler nedeniyle sürdürülebilirlik ilkelerine ilişkin ziyaretçi yönetim planı hazırlanarak etkin bir korumanın yapılması gerekmektedir (Şekil 1-2).

Şekil 1: Kazdağı Milli Parkı Lokasyon Haritası

Şekil 2: Kazdağı Milli Parkı Uydu Görüntüsü. Kaynak: Arı, Y., Soykan, A. (2007).

“Uluslararası düzeyde bütün turistik destinasyonlarda giderek daha fazla gündeme gelen ve kabul edilen sürdürülebilir turizm yaklaşımları doğal kaynaklar ile turizm arasında kurulan ortak yaşamsal bir ilişki biçiminde kabul edilmektedir” (Sharpley and Sharpley 1997).

1.1. PROBLEM

Korunan alanların etrafındaki yerleşmelerde yer alan insanlar, bu alanla iç içe yaşamaktadır ve hayatlarını bu alanların kaynaklarını kullanarak sürdürmektedir. Ancak yerel halkın korunan alanlardaki kaynakları kullanmalarına ve alana girişlerine sınırlamalar getirilmiştir. Bu durum hem yöredeki yerel halk, hem de korunan alanlar için bir çok problemler ortaya çıkarmaktadır. Korunan alanlarda ortaya çıkacak olan bu problemleri engellemek, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlamak, gelecek

nesillere bozulmamış bir çevrenin bırakılması için ziyaretçi yönetim planlaması yapılmalıdır.

Korunan alanların kendisinden beklenen faydaları sağlayabilmesi için etkili bir şekilde yönetilmesi zorunludur. Bunun için ise yönetim planlarına ihtiyaç vardır. Korunan alanlardaki doğal kaynakların, koruma-kullanma dengesi gözetilerek gelecek nesillere aktarılması son derece önemlidir. Bu nedenle ziyaretçilerin hem doğal kaynaklara ve yöre toplumunun kültürüne olan olumsuz etkilerine engel olabilmek, hem de korunan alanların planlaması için taşıma kapasitesi belirlenmesi gereklidir.

Korunan alanların planlanması ve sürdürülebilir kullanımı, doğa koruma literatürü içerisinde gittikçe önem kazanmaya başlamış olmasına rağmen bazı karmaşalar da yaşanmaktadır: 1. Korunan alanlarının bir çoğunda bir yandan etkin koruma yapılırken, diğer yandan taşıma kapasitesinin üstünde ziyaretçi alınması doğal çevre üzerinde büyük bir baskı yaratmasıdır. 2. Ülkemizde korunan alanların planlanması ve yönetiminde, yerel halkın dışlandığı katı ve korumacı bir yaklaşımın yer almasıdır. Kazdağı Milli Parkı da hem ziyaretçi baskısı, hem de yöredeki yerel halkın geleneksel kullanımları nedeniyle önemli bir tehdit ile karşı karşıyadır.

Kazdağı Milli Parkı'nda şu anki planlama ile sürdürülebilir yönetimi mümkün değildir. Bu bağlamda bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap arayacaktır:

1. Kazdağı Milli Parkı'nda ziyaretçi yönetimi nasıl yapılmaktadır?
2. Ziyaretçi yönetimi ile ilgili temel sorunlar nelerdir?
3. Milli parkın taşıma kapasitesi nedir?
4. Belirlenen taşıma kapasitesine göre nasıl bir ziyaretçi yönetim modeli oluşturulmalıdır? şeklinde belirlenmiştir.

1.2. AMAÇ

Milli parklar ve korunan alanlar tüm dünyada sahip oldukları doğal, kültürel, tarihi ve topografik özellikleri nedeniyle rekreasyon için planlanan ve insanların yararlanılmasına sunulan gelir getiren alanlar olarak görülmektedir (Sayan ve Ortaçşme, 2005). Son yıllarda doğal alanları ziyaret edenlerin sayısı hızlı bir şekilde artmaktadır. Doğa koruma alanlarında yöneticilerin karşılaştığı en büyük sorunlardan biri, bir yandan doğal ekosistemi korurken, diğer yandan rekreasyonel kullanıma imkan hazırlanmasındaki karmaşadır (Gül ve Akten, 2005). Günümüzde ziyaretçi yoğunluğu ve ziyaretçi yoğunluğunun artışı doğal ve kültürel kaynaklara zarar vermektedir. Bu zararların ve olumsuz etkilerin oluşmasını engellemekse, zamanında alınacak önlemlerle mümkün olabilir.

Kazdağı Milli Parkı da mitolojik, arkeolojik, tarihi, kültürel ve doğal kaynak değerleri bakımından önemli bir zenginliğe sahiptir. Bu nedenle yıllardır birçok insan faaliyetinin merkezi olmuştur. Son zamanlarda Kazdağı ve çevresindeki nüfusun ve alanı ziyaret eden turistlerin artması, ayrıca geleneksel kullanımın popüler hale gelmesiyle alanın taşıma kapasitesi aşılmaktadır. Tüm bu nedenlerden dolayı insan etkisinin vereceği zararlar gelecek açısından kaygı vericidir (Arı, 2006c). Kazdağı Milli Parkı'nda da yoğun ziyaretçi akınıni engellemek, ancak iyi bir yönetim planlanması ve Sarıkız ile Kartalçimen arasındaki alanın taşıma kapasitesinin belirlenmesiyle mümkün olabilir.

Kazdağı Mili Parkı'nı konu edinen çok sayıda çalışma olmasına rağmen, ilgili araştırmalarda şimdiye kadar alanın taşıma kapasitesi ve ziyaretçi yönetimi üzerinde durulmamıştır. Bu çalışma Kazdağı Milli Parkı'nda ziyaretçi yönetiminin nasıl yapıldığını ve ziyaretçi yönetimi ile ilgili temel sorunları ortaya koyacaktır. Ayrıca Kazdağı Milli Parkı'nın taşıma kapasitesini belirleyerek ziyaretçi yönetiminin nasıl olması gerektiği üzerinde duracaktır. Bu amaçla çalışmada mevcut yönetim sistemi, yöre halkının tutumları ve ziyaretçi kayıtları incelenerek Sarıkız ile Kartalçimen arasındaki alanda taşıma kapasitesi belirlenecektir.

1.3. ÖNEM

Korunan alanlar, bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan ender ekosistemler, hassas türler, doğal anıt ve peyzaj güzelliklerini barındırmanın yanı sıra, antik yerleşim alanlarını ve bazı durumlarda geleneksel yaşam tarzlarını sürdüren kırsal yerleşmeleri de içermektedir.

Ülkemizde korunan alanların rekreasyonel ve turizm amaçlı kullanımı giderek artmaktadır. Bunun sonucunda planlama, yönetim, sosyal ve ekonomik anlamda bir çok sorunla karşı karşıya kalınmaktadır. Bu sorunların başında, korunan alanların master planlarının yapılmaması, yapılan master planlarında rekreasyonel planlamaya yönelik etkin çalışmalarının olmaması ve yapılan çalışmaların ciddiye alınmaması gelmektedir. Plansızlık, kontrolsüz ve bilinçsizce yapılan rekreasyonel amaçlı kullanımlara, alandaki mevcut kaynak değerlerinin olumsuz etkilenmesine ve çevresel bozulmalara yol açmaktadır. Ayrıca, korunan alanın kendine özgün niteliğini bozarak ve çekiciliğini azaltmaktadır (Akten, 2009). Korunan alanlarda koruma ve kullanma dengesinin sağlanabilmesi, sürdürülebilirlik ilkesinin uygulanabilmesi için, rekreasyonel planlamanın yapılması, taşıma kapasitesinin belirlenmesi ve ziyaretçi yönetim planlamasının uygulanması büyük bir önem taşımakta, hatta zorunlu olmaktadır

Ziyaretçi yönetim planlamasındaki amaç, kaynak değerlerinin bozulmadan sürdürülebilir kullanımını sağlayacak şekilde, ziyaretçilerin olumsuz etkilerini azaltarak gelecek nesillere bozulmamış bir çevrenin bırakılmasıdır. Buna bağlı olarak, Kazdağı Milli Parkı genelinde arkeolojik, kültürel, doğal ve ekolojik niteliklerin bir bütün olarak var olmasına rağmen, ziyaretçi yönetim planlamasının olmaması büyük önem teşkil etmektedir. Antik dönemden beri insan yerleşimine konu olmuş Kazdağı Milli Parkı'nda kültürel peyzaj değerlerinin ortaya konması, alan genelindeki mevcut bitki ve hayvan türleri ile bu türlerin yaşam alanlarının ve risk altındaki endemik türlerin korunması

gereklidir. Bu sebeple, Kazdağı Milli Parkı'ndaki aktivitelerin doğal çevreyi tahrip etmeyecek Şekilde planlanması sağlanmalıdır.

1.4. VARSAYIMLAR

Kazdağı Milli Parkı'nın iklim özellikleri incelenirken, Altınoluk İstasyon verilerinin Kazdağı'nın iklim özelliklerini yansıttığı varsayılmıŐtır. Ayrıca Kazdağı Milli Parkı ziyaretçi kayıtlarında ziyareti gerçekleŐtirenler kişi bazında değil, araç bazında esas alınmaktadır. Bu nedenle ziyaretçilerin sayısı, araçlarda olabilecek maksimum kişi sayısı ortalama değer alınıp hesaplanarak gerçeği yansıttığı varsayılmıŐtır.

1.5. SINIRLILIKLAR

Kazdağı Mili Parkı'nın, Kazdağları'nın tamamını kapsamadığı için araştırma sadece milli park sınırları içerisinde gerçekleŐtirilmiŐtir. Bu alan 21,452 hektardır. Alanın büyük olması arazi çalıŐmalarında sıkıntılar ortaya çıkarmıŐ ve bu nedenle saha çalışmaları uzun bir süre almıştır. Akçay Doğa Koruma ve Milli Parklar Mühendisliği arŐivlerinden toplanan ziyaretçi kayıtları, 2004-2009 yılları arası ile sınırlıdır. Sarıkız etkinliklerindeki ziyaretçi kayıtları 2009 yılı Ağustos ayının 3. haftası ile sınırlıdır.

Taşıma kapasitesi kavramı çok farklı Őekillerde ele alınmıştır. Lİteratür açıklamasında bunlara deđinilmiŐtir. Çalışmada taşıma kapasitesinin hangi türleri üzerinde araŐtırmanın geliŐtirileceđi önemlidir. IUCN (Uluslar arası Doğa Koruma Birliği) tarafından geliştirilen yöntemlerden  rekreasyonel taşıma kapasitesi düzeyi fiziksel Taşıma Kapasitesi, Gerçek Taşıma Kapasitesi ve Etkin Taşıma Kapasitesi ele alınmıştır. Kazdağı Mili Parkı içerisinde ise Kartalçimen ve Sarıkız Tepe arasındaki alanın taşıma kapasitesinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu durumun nedeni ise bu alanın park içerisindeki diğer

yerlerden hem ziyaretçilerin, hem de geleneksel kullanım sonucu yoğun baskı altında olmasıdır.

1.6. TANIMLAR

Turizm: İnsanların sürekli yaşadıkları yer dışında devamlı yerleşmemek, para kazanmamak, ilgi, eğitim, sağlık, spor, eğlenmek, dinlenmek ve kültür gibi amaçlarla kişisel ya da toplu olarak gidilen ve konaklama ilişkilerini kapsayan hizmet türüdür (Olalı,1990).

Turist: Sürekli yaşadığı yeri kazanç elde etmek dışında geçici olarak terk ederek 24 saatten fazla konaklayan, gittiği yerde tüketimde bulunan turizm olayına katılan ve yön veren kişidir (Usta, 2002)

Ziyaretçi: Devamlı ikamet ettiği yerden başka bir yere, gelir elde etmek dışında herhangi bir nedenle ziyarete giden kişidir (Aydın, 1990).

Turistik Yöre: Farklı çekiciliklere ve turistik donanıma sahip turizm olanakları sayesinde önemli boyutta turizm hareketlerine hedef olan yerdir (Usta, 1993).

Turistik Çekicilikler: Turizmin yer seçiminde rol oynayan doğal ve beşeri coğrafi kaynaklardır (Özgüç, 1998).

Rekreasyon: Günümüz yaşam ve çalışma koşullarından yorulan insanların yıllık tatillerinde veya boş zamanlarında sürekli yaşadığı yer dışına çıkarak bedensel ve ruhsal sağlığını yeniden kazanmak, dinlenmek amacıyla yaptıkları seyahatlerdir (Toskay, 1989).

Ekoturizm: Yerel halkın refahını ve çevreyi koruyan, doğal alanlara doğru olan turizm türüdür (Erdoğan, 2003).

Kırsal Turizm: Kişilerin değişik kültürlerle kaynaşmak amacıyla kırsal yerleşmelere gitmeleri, bu yerleşmedeki turizm etkinliklerine katılarak burada konaklamaları sonucu ortaya çıkan turizm türüdür (Soykan, 2004).

Taşıma Kapasitesi: Belli bir turistik ortamın turistleri, turistik tesisleri, hizmetleri, etkinlikleri ve ziyaretçi sayısını belli bir düzeyde karşılamasıdır (Rızaoğlu ve Tanrısevdi, 1997).

Rekreasyonel Taşıma Kapasitesi: Herhangi bir rekreasyon alanının fiziksel, biyolojik ve kültürel kaynaklarında kalıcı bozulma olmadan ve ziyaretçilerin rekreasyon deneyimi kalitesinin düzeyi düşmeden, alanı kullanabilen en fazla insan sayısıdır (Sayan ve Ortaçşeme, 2005).

Ziyaretçi Yönetimi: Rekreasyon veya turizm faaliyetleri sonucunda çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik etkileri kontrol etmek amacıyla kullanılan çözüm veya araçtır (Akten, 2009).

Koruma Alanı: Dünya Doğa Koruma Birliği (IUCN-World Conservation Union) tarafından ilk olarak 1978'de ortaya konan ve 1994 yılında geliştirilerek üzerinde fikir birliği sağlanan koruma alanı tanımı şöyledir: "Biyolojik çeşitlilik ile doğal ve kültürel kaynakların korunması ve onarımı için özel olarak ayrılmış, yasal ve diğer etkin araçlarla yönetilen karasal ve/veya denizel alanlardır" (Demirayak, 2006).

Sürdürülebilir Kullanım: Biyolojik çeşitliliğin bugünkü ve gelecekteki nesillerin ihtiyaçlarını karşılama potansiyelinin korunmasıdır (Demirayak, 2006).

Biyolojik Çeşitlilik: Kara, deniz ve diğer su ekosistemleri ile bu ekosistemlerin birbiriyle ilişki içinde bulunduğu ekosistem, tür, gen ve işlevsel çeşitliliğin bir bütünüdür (Demirayak, 2006).

Ekosistem: Bitki, hayvan ve mikro-organizma toplulukları gibi canlı ve cansız varlıkların birbiri ile karşılıklı etkileşen dinamik bir yapıdır (Demirayak, 2006).

2. İLGİLİ ALAN YAZIN

2.1. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Kazdağı Milli Parkı ile ilgili olarak birçok akademik çalışma yapılmıştır. Kazdağları ile ilgili yapılan bu çalışmaları, bazen birbiri ile örtüşen, dört grup altında toplamak mümkündür:

1. Grup, Kazdağı Milli Parkı'nın endemik bitki türleri, florası ile ilgili yapılan çalışmalardır:

Alanda bugüne kadar yapılan botanik çalışmalar (Dirmenci ve diğerleri, 2004; Özhatay ve diğerleri, 2003; Gemici ve diğerleri, 1993; Özel, 1999) oldukça fazladır. Kazdağı bitkileri ile ilk çalışmalar alanın biyolojik çeşitliliğini ele almışken, daha sonraki çalışmalar endemizm üzerinde yoğunlaşmıştır. Endemik bitkilerle ilgili çalışmalar, alanın endemik bitki türlerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Sadece Kazdağı'na özgü birçok yeni takson (Özhatay ve Akalın, 2000; Tümen ve diğerleri, 2000; Dirmenci ve diğerleri, 2005; Dirmenci ve diğerleri, 2006; Satıl ve diğerleri, 2006) bulunmuştur. Örneğin, Özhatay ve Akalın (2000), tarafından Kazdağı'nda yeni bir türün keşfi yapılarak, keşfedilen yeni türün karakteristik özellikleri ve diğer endemik bitkilerle akrabalık ilişkileri tartışılmıştır. Tümen, Satıl, Duman ve Başer, (2000) tarafından Kazdağı'nda Türkiye için iki yeni kayıt *Satureja icarica* ve *Satureja pilosa* iki tür belirlenerek türlerin ayırıcı morfolojik karakterleri belirtilerek, bitkilere ait çizimlerle desteklenmiştir. Kazdağı'nda Türkiye florası için yeni bir kayıt: *Iberis saxatilis* (Brassicaceae) türün betimi, morfolojik çizimleri ve yayılış haritası verilmiştir (Dirmenci, Tümen ve Satıl, 2005). Bir diğer örnek ise Dirmenci, Tümen ve Satıl (2006) tarafından Kazdağı Milli Parkı'nda yeni bir endemik bitki türü olan Kazdağı Şebboyu'nun (*Matthiola trojana*) keşfidir.

2000-2010 yılları arasında yayınlanan bu çalışmalarda Kazdağı'nda küresel ölçekte ve Avrupa ölçeğinde tehlike altındaki bitki türleri tespit edilmiştir. Kazdağı'nda artan turizm etkinlikleri ve başta ikinci konutlar olmak üzere, yapılaşmanın artması nedeniyle Kazdağı Milli Parkı ve çevresinin tarihsel ve kültürel dokusu zarar görmektedir. Kontrolsüz bitki ticareti, endemik ve çok nadir bazı bitki türlerini yok olma tehlikesi ile karşı karşıya bırakmıştır (Özhatay ve diğerleri, 2003).

Park sınırları içerisinde öncelikli korunması gereken alanlar, alandaki endemik ve nadir türlerin sayısı; popülasyon yoğunlukları ve tehdit unsurları dikkate alınarak (Satıl ve diğerleri, 2006) sınıflara ayrılmıştır. Sınıflandırma yapılmasının nedeni, ileride milli parkta yapılacak olan zonlama çalışmalarına bir alt yapı oluşturmaktır. Parkta yayılış gösteren endemik ve nadir bitki türlerinin, tehlike kategorileri ve bu türleri koruma önerileri ortaya konmuştur (Satıl ve diğerleri, 2006).

Satıl (2009), Kazdağı Milli Parkı'nın kullanımı ve korunmasında insan aktivitelerinin bitki çeşitliliği üzerinde neden olduğu bazı önemli çevresel problemleri değerlendirmiştir. Sarıkız etkinliklerinin, bitki ticaretinin, orman yangınlarının ve hava kirliliğinin çevresel etkileri üzerinde durularak, çeşitli koruma önerileri sunulmuştur. Bu öneriler içerisinde en önemlisi; koruma alanında, alanın biyolojik ve jeolojik yapısı, karakteristik yaşam koşulları ve sosyal etkilerin dikkate alınarak zonlama çalışmalarının yapılması gerektiğidir. Kazdağı, jeolojik yapısı ve klimatolojik özelliklerinden dolayı zengin bir flora sahiptir. En son yapılan çalışmalar sonucu, Kazdağı Milli Parkı'nda doğal alanlarda yetişen yaklaşık 800 bitki taksonununun 79'unun Türkiye'ye endemik olduğu, sadece Kazdağı Milli Parkı'nda yetişen 31 endemik bitki türünün yer aldığı kaydedilmiştir. Park sadece Türkiye'nin değil Avrupa'nın da önemli bir floristik alanıdır. Bu nedenle Planta Eruopa ve World Wildlife Fund (Dünya Yaban Hayatı Koruma Vakfı-WWF) tarafından önemli bitki alanlarına dahil edilmiştir (Satıl, 2009).

2. Grup, Kazdağı Milli Parkı'nın faunistik özellikleri ile ilgili yapılan çalışmalardır:

Kazdağı Milli Parkı ve çevresinde toplanan ve gözlenen hayvan türleri ve dağılışı hakkında (Tok, 2005; Demirsoy, ve diğerleri, 2006) bilgiler vermiştir. Parkta, 6 takımdan toplam 40 memeli hayvan türü tespit edilmiştir. Kafkas Sivriburunlu Faresi (*Sorex volnuchini*), Küçük Nalburunlu Yarasa (*Rhinolophus hipposideros*), Kirpikli Yarasa (*Myotis emarginatus*), Genişkanatlı Yarasa (*Eptesicus serotinus*), Savi'nin Cüce Yarasası (*Hypsugo savii*) ve Avrupa Çam Sıçanı (*Microtus subterraneus*) gibi tespit edilen bu türlerin Kuzeybatı Anadolu'da ilk kez görüldüğü vurgulanmıştır (Demirsoy, ve diğerleri, 2006). Tok (2005), Kazdağı'nın bir bütün olarak içerdığı biyolojik zenginlik nedeniyle önemli bir doğa alanı olduğunu ancak Kazdağı'nın kuzey kesimleri, yeterince tanınmadığı için herhangi bir koruma statüsüne dahil edilmediğini vurgulamıştır. Kazdağı'nın kuzey kesimindeki zenginliklerin de kısa sürede etkin bir şekilde koruma altına alınması gerektiği sonucuna varmıştır (Tok, 2005) .

3. Grup, Kazdağı Milli Parkı'nda ekoturizm ile ilgili yapılan çalışmalardır:

Kazdağı Milli Parkı'nın ekoturizm açısından değerlendirilme olanakları tartışılarak milli parkın ekoturizm potansiyeli ve milli parktaki ekoturizm aktiviteleri üzerinde durulmuştur (Erdoğan ve Uslu, 2003; Çevirgen, 2004; Bozok, 2004; Emekli, 2004). Ekoturizm faaliyetlerinin sürdürülebilir bir yapıda gelişmesi açısından, yörenin bu çekiciliklerine yönelik giderek artan turistik talebin özelliklerinin belirlenerek eko-turizmin olumlu yönde gelişmesi için öneriler sunmuşlardır. Bu öneriler arasında en dikkat çekenleri şunlardır: Bireysel çıkarlardan ziyade birlikte hareket etmek, kamu ve özel sektör işbirliği ile yöre kalkınmasına katkı sağlayabilmesi için doğa rehberliği veya uzman rehberliğine ilişkin yörede başlatılmış olan eğitim ve sertifikasyon programları geliştirilerek devam etmesi gerekmektedir (Bozok, 2004). Kazdağı Milli Parkı çevresindeki otantik köylerin ve arkeolojik çekiciliklerin ekoturizmin içerisine

dahil edilmelidir (Çevirgen, 2004). Tehlike altında olan hassas türlerin bulunduğu alanlara hassaslık derecesine göre zonlama yapılmalıdır. Ekoturizm gelişim alanı ve alanda kabul edilebilir değişim limitleri, her bir zon için uygun aktiviteler saptanmalıdır (Erdoğan ve Uslu, 2003). Bir diğer dikkat çekici öneri, korunan alanlarda turizmin ve turistlerin yarattığı çevresel etkilerin sürdürülebilir turizmin gerçekleştirilmesine katkı sağlamak amacıyla sürekli kontrol edilmesi gerektiğidir (Emekli, 2004).

Buna karşılık Arı (2008), Kazdağı Milli Parkı çevresinde yapılan ekoturizm faaliyetlerini, eleştirel ekoturizm literatürü ışığı kapsamında incelemiş; ekoturizm faaliyetlerinin doğal alanlarda minimum etki düzeyinde tutulmadığı sonucuna varmıştır. Arı, Kazdağı Milli Parkı çevresinde yapılan ekoturizm faaliyetlerinin bugünkü yapıldığı şekli ile turizmin eko temelli olmaktan çıkıp, yerli olmayan küçük bir grubun amacına hizmet eden ego temelli bir faaliyet olduğunu tespit etmiştir.

4. Grup, Kazdağı Milli Parkı'nın kültürel ekolojisi ile ekonomik ve sosyal etkileri ile ilgili yapılan çalışmalardır:

Ülkemizde korunan alanlarda, yerel halk, kültür, ekonomik ve sosyal etkiler konusundaki literatür çok eskiye dayanmamaktadır. Kazdağı Milli Parkı'nda bu çalışmalar daha çok Arı tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada alanın kültürel değerleri, yerel halk, Sarıkız etkinlikleri ve doğal ortam-insan ilişkileri üzerinde (Arı ve Soykan, 2006a; Arı ve Soykan, 2006b; Arı, 2006a; Arı, 2006b) durulmuştur. Ayrıca milli parkının sosyal ve ekonomik anlamda yöre halkını nasıl etkilediği, Kazdağı Milli Parkı'nın ilanı ile park çevresinde yaşayan insanların ekonomik hayatının nasıl değiştiği ve bununla ilgili sorunların nasıl çözüleceği üzerinde durulmuştur. Bu çalışmada ayrıca geleneksel kullanımın popüler kullanımdan ayrılması, kültürel çeşitliliğin de biyolojik çeşitlilik gibi olumlu bir değer olarak algılanması gerektiği sonucuna varılmıştır (Arı ve Soykan, 2006a; Arı ve Soykan, 2006b; Arı, 2006a; Arı, 2006b).

Diğer taraftan, korunan alanlarda ve milli parklarda ziyaretçi etkilerini tespit etmeye yönelik çalışmaların az olmasına rağmen Arı (2006c), Sarıkız etkinliklerinin Kazdağı Mili Parkı'ndaki çevresel etkileri üzerinde durmuştur. Kazdağı Milli Parkı'nda insan faaliyetlerinin endemik bitki türleri üzerine, yaban hayatına, ormana ve çevre kirliliğine etkilerini ortaya koymuştur.

Ziyaretçi yönetiminin, korunan alanın sosyal, ekonomik, ekolojik, güvenlik, siyasi ve tarihi açıdan korunması gibi farklı amaçları olabilir. Aslında ziyaretçi yönetiminin amacı; sürdürülebilir turizmi teşvik etme, doğal kaynakları koruma ve aynı zamanda ziyaretçilerin refahına da katkı yapmaktır. Korunan alanlarda ziyaretçi yönetiminin diğer önemli bir ana amacı da, doğa koruma ve rekreasyon arasındaki birlikteliktir (Özdemir, 2007).

Korunan alanlarda doğa koruma ve rekreasyon arasındaki birlikteliğin sağlanması ve "korunan alanların başarılı ve etkin bir şekilde sürdürülebilir yönetilmesi için gerekli olan genel esaslar aşağıda belirtilmiştir:

1. Alan korunması, sürekli ve geleceğe ilişkin olumlu yönleri bulunan güçlü bir yerel ekonomik yapıyla mümkündür. Aynı zamanda bir alanın yöresel peyzaj kalitesi sürdürülebilirliğin temel bir unsurudur.
2. Koruma ancak yöre halkının desteğiyle gerçekleşebilir. Bu destek, eğitsel ve finansal olanaklarla ve yöre halkının karar süreçlerine katılmasıyla sağlanabilir.
3. Alanın temel ekolojik ve kültürel özellikleri saptanmalı incelenmeli ve korunmalıdır.
4. Yönetim ve gelişim planlanırken, güncel tartışmalardaki kaygıları gidermek için, karar verme ve uzlaşmaya yardımcı olacak biçimde değerler ve amaçlar ve seçeneklerin analizleri yapılmalıdır.
5. Denetim araçları mümkün olduğu kadar esnek ve yöre halkının hakları, gereksinimleri ve çıkarlarına saygılı olmalıdır.
6. Korunan bir alan, ekolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel özellikler anlaşılacak, çevresindeki arazilerle bir bütün olarak incelenmelidir.
7. Yangın kontrolündeki çabalarda, hastalıklar, böcek zararlılarına karşı mücadeleler vb. hariç, doğal süreçlere müdahale edilmemelidir. Bu esas, bilimsel rezerv alanları, ulusal parklar, doğal anıtlar ve yönetilen doğa rezerv alanları gibi etkin şekilde korunması gereken alanlar için geçerlidir.

8. Alana getirilecek fiziksel tesislerin minimumda tutulmasına ve doğal çevreyle uyumuna özen gösterilmelidir" (Kuvan, 1997).

Bu esaslara bağlı olarak korunan alan yönetimi, ekolojik, fiziksel ve ziyaretçi yönetimi olmak üzere üç ana bölümde incelenerek korunan alanların yönetim planlarının da bu doğrultuda hazırlanması gerekmektedir.

Korunan doğal alanlarda ziyaretçi etkilerinden dolayı ortaya çıkan problemler, aşağıdaki nedenlerden dolayı doğru bir biçimde ziyaretçi yönetimine ihtiyaç duymaktadır:

1. Etkiler, alanın kaynak koruma esaslarını tehlikeye sokabilir.
2. Etkilerin çoğu kullanımının başlangıcında ya da düşük seviyesinden itibaren çok hızlı bir şekilde ortaya çıkabilir.
3. Bazı etkiler birikerek kaynakları zamanla azaltabilir.
4. İnsanların bu etkileri ekonomik gelirlerin elde edilmesi ya da teşvik edici koruma kaynak değerlerinin azalması gibi istenmeyen sonuçlara sebebiyet verebilir (Farrell and Marion, 2002).

Ortaya çıkan olumsuz etkilerin kısa sürede önlenmesi ancak iyi bir ziyaretçi yönetim planlamasının yapılması ile mümkündür. Ziyaretçi yönetim modelinin temel amaçlarını Sılaydın (2000) şu şekilde belirtmiştir:

1. Ziyaretçilerin anlayışını, farkındalığını ve doğal alanların veya yöre kaynaklarının değerinin anlaşılmasını artırmak,
2. Doğal ve tarihi süreçleri, ekolojik ilişkileri ve çevredeki insan etkilerini içeren mesajları iletmek,
3. İnsanları, doğal ve kültürel çevreyle birlikte kişisel deneyimleri yaşayabilecekleri tarih ve doğa içerisine sokmak,
4. Doğal kaynakların akıllı kullanımı, kültürel ve doğal mirasın korunması, doğal ve kültürel çevre için saygı ve kaygı ile ilişkili kamu davranış ve etütlerini etkilemek (negatif etkileri minimize, pozitif etkileri ise optimize etmek),
5. Mevsimselliği azaltmak,
6. Yöre halkının deneyimlerini alan kullanımına katarak, itibarını artırmak,

7. Ziyaretçiler için anlam dolu deneyim sağlamak ve özel bazı şeylere sahip olduğunu hissetmesini sağlamak,
8. Yönetim konuları ve kendi özel politikaları için kamu desteğinin ve anlayışının artmasını sağlamak olarak tanımlanabilir”

Bu amaçlara dayalı ziyaretçi ile çevre arasında karşılıklı ilişkilere bağlı olarak var olan ve olabilecek çevresel kaynakların zararları konusunda ziyaretçi yönetimi stratejisi içeren turizm raporunda, ziyaretçi yönetiminde üç önemli yol önerilmiştir:

1. Ziyaretçi sayısının kontrolü, yani yıl boyunca ziyaretçi kapasitesi ve dağılımının sınırlandırılması,
2. Ziyaretçi hacmi ile başatmenin en etkin yolu kaynakla adaptasyonunu sağlamak ve zararları en aza indirmek,
3. Ziyaretçi davranışlarını değiştirmek” (Akten, 2009) şeklindedir.

Bu önerilerden en önemlisi, taşıma kapasitesidir. Ülkemizde korunan alanlarda ziyaretçi yönetimi ve taşıma kapasitesi ile ilgili araştırmalar (Sılaydın, 2000; Özdemir, 2007; Şahin, 2008; Akten, 2009) oldukça azdır. Özdemir (2007)'in rekreasyon ve koruma alanlarında ziyaretçi yönetiminin önemi üzerine yaptığı çalışmada, rekreasyon ve koruma alanlarının sürdürülebilir yönetilmesi için ziyaretçi yönetimi konseptlerinin geliştirilmesi gerektiğini böylece, hem bir bölgenin rekreasyonel ve turistik kullanımını, hem de doğa koruma konulu hedeflerinin belirlenmiş olacağını belirtmiştir.

Önceki literatürde ziyaretçilerin yapmış oldukları olumsuz etkileri en aza indirecek ziyaretçi yönetimi yaklaşımını gerçekleştirmeyi amaçlayarak, ziyaretçi yönetimine ilişkin gereklilik vurgulanmıştır (Şahin, 2008). Bazı çalışmalarda ziyaretçi yönetiminin gerekliliğinin yanında uygulama aşaması da (Sılaydın, 2000; Sılaydın, 2001; Akten, 2009) ele alınmıştır. Sılaydın (2000), Ziyaretçi Yönetim Planı kavramı inceleyerek, bu planlama ve yönetim sistemini geliştirerek, Türkiye'de turistik kıyı alanlarında uygulanabilecek bir "Ziyaretçi Yönetim Planı" modeli oluşturmuştur. Oluşturulan bu model Göcek-Fethiye

turistik kıyı yerleşmesine uygulanıp, ziyaretçi yönetim planının gerekliliği ve kapsamı tanıtılarak uygulamada izlenmesi gereken yöntemler tanımlanmıştır. Akten'de (2009) Ülkemizde korunan alanlarda rekreasyon faaliyetleri sonucu ziyaretçilerin etkilerini en aza indirmek ve korunan alanlarda ziyaretçi yönetim modelinin uygulayabileceğini göstermek amacıyla Ziyaretçi Etki Modelini Gölcük Tabiat Parkı üzerinde uygulamıştır. Gölcük Tabiat Parkı'ndaki sorunlara çözüm önerileri getirilerek, yapılan çalışmanın korunan alanlarda ziyaretçi yönetimine yönelik yapılacak çalışmalara rehberlik etmesini hedeflemiştir.

Korunan alanlarda turist sayısının nasıl kontrol edilebileceği, ziyaretçi yönetimi ve taşıma kapasitesinin belirlenmesiyle ilgili bazı çalışmalar yapılmış ziyaretçi etki yönetim modeli geliştirilmiştir (Farrell and Marion, 2002). Çoğunluğu korunması gerekli doğal çevrelerle ilgili olan bu çalışmalar alanın kendine özgü koşullarına bağlı tanımlar içermesi nedeniyle yaygın biçimde kabul görmüş modeller önermemişlerdir. Önerilen modeller, alanın kendi koşulları, korunmuşluk düzeyi ve risk faktörleri gibi farklı özelliklere bağlı olarak ziyaretçi kapasitesinin belirlenmesi gerektiğini yaygın olarak benimsemektedirler (Farrell and Marion, 2002). Araştırılması gereken sorunun "çok fazla kişi ya da kaç kişi" yerine "uygun ya da kabul edilebilir durum hangisi" ne dönüştüğünü McCool and Lime, (2001) belirtmişlerdir. McCool and Lime, (2001) planlama alanlarında da ziyaretçi deneyimleri, kaynakların korunması, kabul edilebilir değişikliklerin sınırı üzerine odaklanması gerektiğinin sonucuna varmışlardır.

Buna bağlı olarak taşıma kapasitesinin belirlenmesinde ve yönetiminde her alan kendi niteliklerine özgü farklar bulunmaktadır. Ancak alanın taşıma kapasitesinin belirlenmesinde;

- Kültürel ve ekolojik özellikleri,
- Fiziksel özellikleri,
- Alt yapı ve hizmet sunma kapasitesi,
- Sosyal özelliklerin gözetilmesi,

ve bunlara göre alanın özel koşulların tanımlanması ortak noktayı oluşturmaktadır (Şahin, 2008)

Taşıma kapasitesi belirleme yöntemlerinin farklı şekilde tanımlanması nedeniyle kavram bolluğu yaşansa da turizme uygun taşıma kapasiteleri ekonomik, psikolojik, çevresel ve sosyal olarak sınıflandırılmaktadır (Avcı, 2007):

1. Ekolojik Taşıma Kapasitesi: Ekosistemlerin insan etkisinden hangi kullanım düzeyinde etkileneceği ve bu kullanım etkisinin maliyetidir (Çavuş, 2002).
2. Toplumsal Taşıma Kapasitesi: Ziyaretçilerin deneyim kalitesinde düşme olmadan ve yerel halka olumsuz bir etki yaşatmadan, alanın kaldırabileceği maksimum kullanım seviyesidir (Tokmak, 2008).
3. Psikolojik Taşıma Kapasitesi: Ziyaretçilerin alan ile ilgili memnuniyetleridir ve alanının çekiciliğini kaybetmeye başlamadan önce ziyaretçilerin hoşgörü ile karşılayabilecekleri kalabalıklaşma düzeyidir (Avcı, 2007).
4. Ekonomik Taşıma Kapasitesi: Turizmin alandaki yerel halka yararları ile maliyetleri arasındaki dengedir (Avcı, 2007).

Milli parklar ve korunan alanlar da rekreasyonel taşıma kapasitesinin belirlenmesi amacıyla IUCN (Uluslar arası Doğa Koruma Birliği) tarafından geliştirilen yöntemde üç rekreasyonel taşıma kapasitesi düzeyi tanımlanmaktadır. Bunlar Fiziksel Taşıma Kapasitesi, Gerçek Taşıma Kapasitesi ve Etkin Taşıma Kapasitesi'dir (Sayan ve Ortaçşme, 2005).

Fiziksel Taşıma Kapasitesi (FTK): Belirli bir zaman diliminde sınırları belirlenmiş alana fiziksel olarak sığabilen maksimum kişidir. Aşağıdaki formülle hesaplanmaktadır:

$$FTK = A \times Z/a \times Rf$$

Formülde;

FTK : Fiziksel taşıma kapasitesi

A : Alan

Z/a : Ziyaretçi/Alan (Ziyaretçi başına düşen alan veya patika uzunluğu) (Alanda: 1 ziyaretçi/m² ; patikada: 1 ziyaretçi/m)

Rf : Rotasyon faktörü (Günlük ziyaretçi sayısı)'dür.

Rotasyon faktörü ise bir alanda çalışma saatleri içerisinde izin verilebilen günlük ziyaret sayısıdır. Şu formülle hesaplanır:

Rf = Alanın açık olduğu süre/ bir ziyaretin ortalama süresi (Sayan ve Ortaçesme, 2005).

Gerçek Taşıma Kapasitesi: Sınırları belirlenmiş alanda izin verilen maksimum ziyaretçi sayısıdır. Alanın belirli negatif özelliklerinden elde edilen düzeltme faktörlerinin fiziksel taşıma kapasitesinden matematiksel olarak çıkarılmasıyla elde edilir. Bu düzeltme faktörleri çevresel, ekolojik, sosyal, kültürel ve yönetsel değişkenlerden elde edilir. Gerçek taşıma kapasitesi şu formülle hesaplanır:

$$GTK = FTK - Df_1 - Df_2 - Df_3 - \dots - Df_n$$

$$Df = D_s / D_t \times 100$$

Formüllerde;

GTK : Gerçek Taşıma Kapasitesi

FTK : Fiziksel Taşıma Kapasitesi

Df₁, Df₂, Df₃, Df_n : Her bir değişken için hesaplanan düzeltme faktörleri

Df : Düzeltme Faktörü (%)

D_s : Değişkenin Sınırlayıcı Değeri

D_t : Değişkenin Toplam Değeri (Sayan ve Ortaçesme, 2005).

Gerçek Taşıma Kapasitesi'nin bulunabilmesi için ilk olarak düzeltme faktörlerinin hesaplanması gerekmektedir. Düzeltme faktörleri, ziyareti engelleyen veya kısıtlayan faktörlerin sınırlayıcı değerleri ile toplam değeri arasındaki ilişkinin enterpolasyon yöntemi ile hesaplandıktan sonra daha önce hesaplanan fiziksel taşıma kapasitesinden çıkartılır. Yüzde değer olarak ifade edilen düzeltme faktörü aşağıdaki formülde yerine konularak hesaplanır:

$$= \text{FTK} \times (100 - \text{Df}_1/100) \times (100 - \text{Df}_2/100) \times \dots \times (100 - \text{Df}_n/100)$$

Etkin Taşıma Kapasitesi (ETK): Sınırları belirlenmiş alanın mevcut olarak bulunan yönetim kapasitesine göre kaldırabileceği maksimum ziyaretçi sayısıdır.

Etkin taşıma kapasitesi şu formülle hesaplanır:

$$\text{ETK} = \text{GTK} \times \text{YK}$$

Formüllerde;

ETK : Etkin Taşıma Kapasitesi

GTK : Gerçek Taşıma Kapasitesi

YK : Yönetim Kapasitesi (Mevzuat, altyapı, üstyapı ve ekipmanlar, sayı ve nitelik bakımından personel, fonlar, motivasyon vb. gibi fazla sayıdaki değişkendir. Değişkenlerin fazla olması nedeniyle YK'nın ölçülmesi çok kolay değildir.) (Sayan ve Ortaçesme, 2005).

Dünya turizm organizasyonu ve Birleşmiş Milletler (UN) çevre programı ise ziyaretçi taşıma kapasitesi için şu formülü önermiştir:

Taşıma Kapasitesi = Ziyaretçi tarafından kullanılan alan / kişi başına düşen standart alan (Gül ve Akten, 2005).

3. YÖNTEM

3.1. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI ve TEKNİKLERİ

Tezin konusu kapsamında öncelikle literatür araştırması yapılmış, ayrıca konunun kuramsal çerçevesine ilişkin yerli ve yabancı yayınlar incelenmiştir. Konu ile ilgili kişi ve kuruluşların hazırladığı raporlardan ve çalışmalardan yararlanılarak Ankara'da Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ve Akçay Doğa Koruma ve Milli Parklar Mühendisliği arşivleri taranmıştır.

Veri kaynakları;

- Gözlem notları,
- Kazdağı Milli Parkı çevresindeki köylerde bulunan muhtarlık arşivleri,
- Kazdağı Milli Parkı ziyaretçi kayıtları,
- Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü arşivleri,
- Akçay Doğa Koruma ve Milli Parklar Mühendisliği arşivleri,
- Edremit Meteoroloji Müdürlüğü,
- Devlet İstatistik Enstitüsü.

Bilimsel çalışmalarda doğrudan (birincil) araştırma verileri; bire bir yapılan görüşme ve mülakatlar, dolaylı (ikincil) kaynaklar; daha önceden elde edilmiş bilgilerden oluşmaktadır.

Bu çalışmada veri toplamanın temel araçlarından biri saha çalışmalarıdır. Bu çalışmalar sırasında ilgi gruplarına 2008 yazında açık sonlu sorular kullanılarak mülakatlar yapılmıştır. Dört haftalık saha çalışmaları ile ziyaretçi yönetim sisteminin nasıl işlediği yerinde gözlenmiş ve kılavuz eşliğinde Kazdağı'na çıkan turistlerin görüşleri alınmıştır. Yöre halkının ilgili tutum ve düşünceleri, Kazdağı Milli Parkı'nın etrafında yer alan Beyoba, Pınarbaşı, Avcılar, Mehmetalan ve Tahtakuşlar köylerinde yapılan mülakatlarla tespit

edilmiştir. Katılımlı gözlem yolu ile yöre halkının alanı kullanma şekilleri Sarıkız etkinliklerine katılarak tespit edilmiştir. Kazdağı Milli Parkı yerel kılavuzları ve milli park yöneticileriyle görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca, araştırma alanında çekilen fotoğraflardan, videolardan, ses kayıt cihazından ve arazi üzerinde yapılan incelemelerden yararlanılmıştır.

4. KAZDAĞI MİLLİ PARKI

4.1. KAZDAĞI MİLLİ PARKI'NIN GENEL FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

4.1.1. COĞRAFİ KONUM

Kazdağı, Biga Yarımadası'nın güneydoğusunda, Çanakkale ve Balıkesir il sınırları içindeki Edremit Körfezi'nin kuzeyinde yer almaktadır. 39° 30' – 39° 50' kuzey enlemleri ve 27° 15' ile 27° 35' doğu boylamları arasında kalan Kazdağları masifi Biga Yarımadası'nın güneybatı kısmında, doğu-batı yönünde uzanmakta olup etrafına göre fazla yükselmiş bir alandır (Özel, 1999). Bu masif kütle içersinde; güneyde Edremit Körfezi, doğuda Zeytinli Çayı, kuzeyde Karamenderes Çayı ve batıda Mıhlı Çayı arasında yer alan Kazdağı Milli Parkı 21,452 hektarlık bir alanı kaplayan esas Kazdağı kütesinin güneye bakan yamacını ifade etmektedir (Arı ve Soykan, 2006) (Şekil 1-2). Kazdağı Milli Parkı, günümüzde biyolojik çeşitliliği, endemik bitki türleri, jeolojik ve jeomorfolojik özellikleri, su kaynakları, mitolojik geçmişi ve milli park çevresindeki geleneksel yaşam tarzı nedeniyle ilgi odağı olmuştur.

4.1.2. JEOLJİK VE JEOMORFOLOJİK YAPI

Kazdağı, Biga Yarımadası'nın güney kısmında Edremit Körfezi kıyılarına düz uzanmaktadır. Biga Yarımadası'ndaki genel çarpılmanın sonucu, en çok yükselen blok Kazdağı'dır (Kayan, 2001). Kazdağı, kuzeydoğuya dağılımlı bir antiklinal yapı sunmaktadır. Bu yapının, tepe kısmı aşındırılmış, güney kesimi ise Edremit fayı ile kesilmiştir. Kazdağı'nın çekirdeğinde ileri derecede metamorfik şist, gnays ve mermer türü kayalar yer almaktadır (Şekil 3).

Şekil 3: Kazdağ Milli Parkı'nın Jeolojik Yapısından Metamorfik Şist.

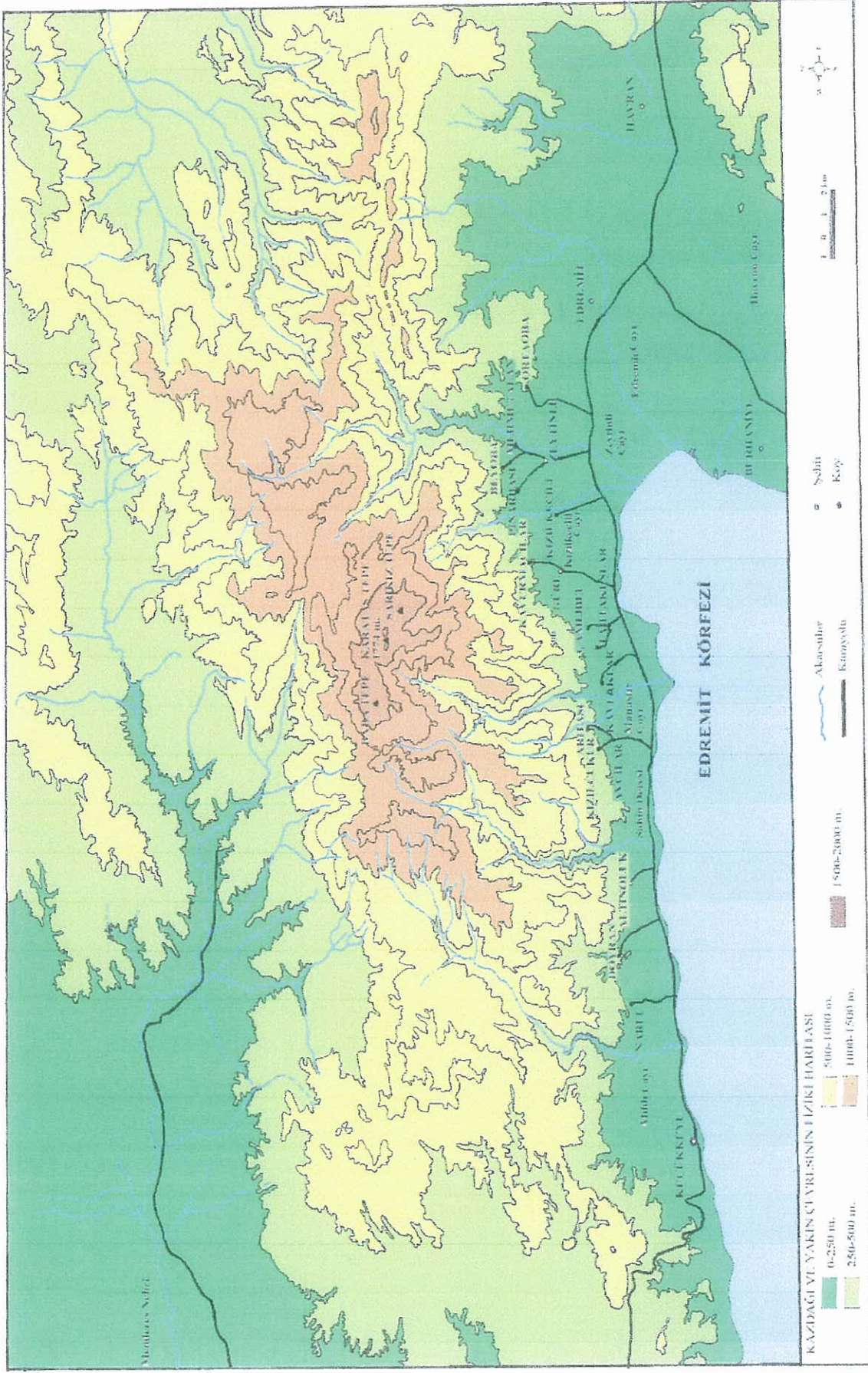
Kazdağ Grubu olarak tanımlanan metamorfik kayalar, Babadağ Formasyonu, Sarıkız Formasyonu, Kavurmacılar Formasyonu ve Altınoluk Formasyonu olmak üzere kendi içinde taban ve tavan ilişkisi dört stratigrafik üniteye ayrılmıştır (Yaltırak ve Okay, 2004). Babadağ Formasyonu, Kazdağ zirvesinde yapısal olarak en altta bulunan birimdir. Babadağ Formasyonu üzerinde mermerlerden oluşan Sarıkız Formasyonu bulunmaktadır. Sarıkız Formasyonu, Kazdağ'ın zirvesinde yer almaktadır ve Sarıkız Formasyonu üzerinde Kavurmacılar Formasyonu bulunur. Bu iki formasyon mermerlerden oluşmaktadır. Kavurmacılar Formasyonu üzerinde mermerler arasında gnayslardan oluşan Altınoluk Formasyonu bulunur. Altınoluk Formasyonu ise Kazdağ Grubu'nun en dış ve en üst birimini oluşturmaktadır.

Edremit Körfezi'nin de aralarında bulunduğu Batı Anadolu'nun egemen yapı unsurları olan Doğu-Batı yönlü grabenler oluşturmaktadır. Grabenlerin her iki yönü de faylı olmakla birlikte asimetrik gelişim göstermiştir. Kazdağ da bu

grabenlerden biri olan Edremit Körfezi'nin kuzeyinde yükselen bir horsta karşılık gelmektedir (Cürebal ve Erginal, 2007).

Kazdağı'nın en alçak kesimi kuzeydeki Bayramiç Depresyonu'dur. Bayramiç Depresyonu olarak tanımlanan alan Karamenderes Nehri havzasının orta kesiminde oluşan Ezine-Bayramiç Depresyonu'nun doğu kısmıdır. Kazdağı doruklar bölgesi; merkezde Kazdağı olmak üzere çevreye doğru alçalarak onun devamı niteliğindeki dağları kapsamaktadır. Kazdağı kütlesi olarak adlandırılan alan batıda Dededağ (862 m.) ile başlatılmaktadır. Dededağ ile Gürgen Dağı (1433 m.) arasındaki alanda doruk düzlükleri olarak tanımlanabilecek ve 1300-1500 m. arasında uzanan düzlükler yer alır. Bu düzlüklerin ortasında ise esas Kazdağı kütlesi olarak adlandırılan kısım bulunmaktadır. Kazdağı; Nanekırı Tepe'den (1646 m.) başlayarak genelde 1700 m. üzerindeki hafif dalgalı zirve düzlükleri üzerinde bulunan, Karadikme Tepe (1658 m.), Kırklar Tepe (1710 m.), Sarıkız Tepe (1726 m.), Babadağ Tepe (1765 m.) ve Karataş Tepe (1774 m.) den oluşmaktadır (Koç, 2007) (Şekil 4). Karataş Tepe, Kazdağı'nın en yüksek yeridir.

Kazdağı'nın güney ve kuzey yamaçlarının topografyası asimetriktir. Güney yamacı diktir. Kuzey yamaç ise zaman içinde gelişmiş Doğu-Batı uzanımlı, kuzeye eğimli (>600) normal fayların olduğu bir topografya sergilemektedir. Dik olan güney yamaç üzerindeki akarsu aşındırması ile oluşan yer şekilleri ise henüz gelişimini tam olarak tamamlamamıştır; Kazdağı'nın her iki yamacını da kesen vadilerdeki aşındırma özellikle güney yamaçta henüz başlangıç aşamasındadır (Yılmaz, 2001) (Şekil 5).

Şekil 4: Kazdağları Fiziki Haritası

Şekil 5: Kazdağı Milli Parkı'nın Her İki Yamacını Kesen Vadi, Şahin Deresi Kanyonu. Kaynak: Satıl, 2005.

4.1.3. İKLİM ÖZELLİKLERİ

Kazdağı, iklim özellikleri bakımından Akdeniz İklim kuşağına yakın olmakla birlikte, Akdeniz-Karadeniz iklimleri arasında bir geçiş bölgesi oluşturmaktadır (Orman Bakanlığı, 1995). Alanda değişik iklim özellikleri hüküm sürmektedir. Ege Denizi'ne yakınlığı nedeniyle Kazdağı'nın güney yamaçlarında karakteristik Akdeniz iklimi hakimken, kuzey yamaçlarında daha serin ve nemli Karasal iklim özellikleri görülür. Ayrıca Ege Denizi ve kuzeyde Çanakkale Boğazı gibi iki çöküntü arasında bulunması nedeniyle dağ, kuzey rüzgarları ve güneyden esen deniz rüzgarlarının etkisi altındadır (Özhatay ve diğerleri 2003).

Sıcaklık değerleri incelenirken ortalama, en düşük ve en yüksek sıcaklıklar göz önüne alınmıştır. En yüksek ortalama sıcaklık değeri 34.6 ° C, yıllık ortalama sıcaklık 16.6 ° C' dir. En düşük sıcaklık değeri ise 6.2 ° C'dir (Edremit Meteoroloji Müdürlüğü, 2000). Edremit ile Kazdağı Milli Parkı alanı

arasında önemli bir yükselti farkı olduğu için Milli Park alanında bu değerler daha düşüktür. Gürgen Dağı'ndaki en sıcak ay 18.7 ° C ile Ağustos, en soğuk ay 1.1 ° C ile Şubat'tır. Eğrikabaağaç'daki en sıcak ay 21,0 ° C Ağustos, en soğuk ay 3.0 ° C ile Ocak ayıdır (Asan,1983).

Yağışın büyük bir kısmı Akdeniz İklim tipine uygundur. Yağışın % 46'sı Kış, %19'u İlkbahar, %32'si sonbahar, % 3'ü yaz mevsiminde düşmektedir (Orman Bakanlığı, 1995). Araştırma alanına en yakın istasyonlarda yıllık yağış miktarları 844.3 mm ile 579.1 mm arasında değişmektedir (Özel, 1999). Kazdağı Milli Parkı'nda Gürgen Dağı'ndaki yıllık yağış miktarı 1289 mm., Eğrikabaağaç'taki yıllık yağış miktarı 1031,3 mm.dir (Asan,1983).

4.1.4. FLORA

Kazdağı, Avrupa-Sibirya ve Akdeniz gibi iki büyük fitocoğrafik bölgenin de kesişim alanında yer almaktadır. Buna bağlı olarak da güney yamaçlarında Akdeniz, kuzey ve kuzeybatı yamaçlarında ise, Karadeniz kökenli bitki varlığının yayılış gösterdiği önemli bir vejetasyon yapısına sahiptir (Gemici ve Özel, 2001).

Bölgenin genel vejetasyon yapısını:

- a) Orman Vejetasyonu,
- b) Çalı Vejetasyonu,
- c) Yüksek Dağ Vejetasyonu olmak üzere üç ana başlık altında incelemek mümkündür (Gemici ve Özel, 2001) .

a) Orman Vejetasyonu

Türkiye'nin önemli bitki alanlarından birini oluşturan Kazdağı içinde yükseklik, bakı ve iklim özelliklerini yansıtan iğne yapraklı ormanlar, karışık ormanlar ve yapraklı ormanlar olmak üzere bir dizi orman togluluğu yer almaktadır (Özhatay ve diğerleri, 2003).

İğne Yapraklı Ormanları; Kızılçam (*Pinus brutia*) Ormanları, Karaçam (*Pinus nigra*) Ormanları ve Kazdağı Gökarnı (*Abies normanniana*) oluşturmaktadır. Kızılçam (*Pinus brutia*) ormanları, Kazdağı'nın güney yamaçlarında 800-850 m'ye kadar, kuzey kesimlerde de 400 m'ye kadar çıkabilmektedir. Çoğunlukla şistli topraklar üzerinde yaygındır (Özhatay ve diğerleri, 2003). Yayılış alanı olan güney kesimlerde çok büyük oranda tahrip edilmiştir ve çoğunlukla zeytin bahçelerine dönüştürülmüştür. Zeytin ağaçları 400-450 metreye kadar çıkabilmektedir. Karaçam (*Pinus nigra*) ormanları, Kazdağı'nın güney yamaçlarında 800-850 m., kuzey yamaçlarında ise 400 m. civarından başlamaktadır. Karaçam ormanları, Kalkım civarında 270 m'ye kadar inmektedir. Kuzey yamaçlarda ise, Kazdağı Gökarnı ve geniş yapraklı türlerden, kayın, meşe, gürgen, kestane ile karışık olarak bulunmaktadır. Karaçam ormanlarının zarar gördüğü alanlarda meşe türlerinin olduğu ikincil ormanlar gelişmiştir (Özhatay ve diğerleri, 2003). Kazdağı Gökarnı (*Abies normanniana*) Ormanları, Kazdağı Gökarnı, Kazdağı'na özgü olan endemik bir bitkidir (Şekil 6).

"Kazdağı Gökarnı birbirinden ayrı altı yerde doğal olarak yayılış alanı göstermektedir. Bu alanlardan Kalabaktepe ve Gürgendağı kısmen milli park sınırları içerisindeyken, Eybek Dağı, Kazdağı kütlesinin güney kısmında ama milli park sınırları dışındadır. Eğrikabaağaçdağı, Susuzdağ ve Ağıdağı ise, tamamı ile Kazdağı kütlesinin kuzey kısmında ve mili park sınırları dışında kalmaktadır" (Ata ve Dirik, 2001).

Bu bölge, Kazdağı Milli Parkı yanında yer almaktadır. 1988 yılında çıkarılan bir yasa ile '*Kazdağı Gökarnı Tabiatı Koruma Alanı*' ilan edilerek özel korumaya alınmıştır (Özhatay ve diğerleri, 2003).

Karışık Ormanlar, Kazdağı'nın en önemli özelliklerinden biri Akdeniz ve Karadeniz kökenli türlerin karışık ormanlar oluşmasıdır. Bu ormanlar arasında iğneli-iğneli, iğneli-yapraklı ve yapraklı-yapraklı olarak karışımları görmek mümkündür (Gemici ve Özel, 2001).

Şekil 6: Kazdağı'na Özgü Endemik Bitkilerden Kazdağı Göknarı. Kaynak: Yılmaz Arı.

Kazdağı'ndaki yapraklı ormanlar, kayın (*Fagus orientalis*) ormanları, kestane (*Castana sativa*) ormanları, gürgen (*Carpinus betulus*) ormanları ve meşe (*Quercus*) ormanlarından oluşmaktadır. Kazdağı'ndaki kayın (*Fagus orientalis*) ormanları, Gürgen Dağı'nın kuzey yamaçlarında topluluklar oluşturmaktadır. Kestane (*Castana sativa*) ormanları, 600-900 metreler arasında bulunmaktadır ve 1000- 1100 metreye kadar çıkabilmektedir. Gürgen (*Carpinus betulus*) ormanları, Kazdağı'nın kuzey, kuzeydoğu ve doğu yamaçlarında, 400-650 metreler arasında vadi tabanlarında bulunmaktadır. Meşe (*Quercus*) ormanları, Kazdağı'nın kuzeybatı, kuzey ve kuzeydoğu kesimlerinde, özellikle karaçamın tahrip olduğu alanlarda gelişmişlerdir. Sapsız meşe (*Quercus petraea*), Saplı Meşe (*Quercus cerris*) ve Macar meşesi (*Quercus frainetto*) olmak üzere başlıca üç türün baskınlığı görülmektedir (Gemici ve Özel, 2001).

b) Çalı Vejetasyonu

Kazdağı'nın güney kesimlerinde bulunması gereken maki vejetasyonu ikincil konutlar ve tarla açma gibi faktörler ile büyük oranda tahrip edilmiştir. Bu nedenle tipik bir maki bitki örtüsünden söz etmek olanaksızdır. Zeytin ağaçları 400-450 metreye kadar çıkabilmektedir (Gemici ve Özel, 2001).

c) Yüksek Dağ Vejetasyonu

Kazdağı'nın 1600 m'den sonraki kısımlarında (Sarıköz Tepe ve Baba Tepe) tek ağaç şeklinde ve daha çok çalı formunda karaçamlar bulunmaktadır. 1700 m'ye kadar uzanan bu bölümün üst sınırında katran ardıcı (*Juniperus oxycedrus*) ve sarı kantaron (*Hypericum perforatum*) birlikleri tanımlanmıştır (Özel, 1999) (Şekil 8). Zirve bölümünde kireçtaşları üzerinde Peygamber çiçeği (*Centaurea oedeyssei*), Yabani sarımsak (*Allium kurtzianum*) gibi çok nadir bitki türleri ve şistli kayalar üzerinde Keten (*Linum boissieri*), Gıvışkan otu (*Silene bolanthoides*) gibi endemik bitkiler bulunmaktadır (Özhatay ve diğerleri, 2003).

Şekil 7: Kazdağı'nın Yüksek Dağ Vejetasyonu. Kaynak: Yılmaz Arı.

4.1.4.1. Kazdağı'nın Biyocoğrafyası ve Endemizm

Kazdağı endemik ve nadir bitki yönünden zengin, önemli bir bitki alanıdır. Kazdağı'nda yaklaşık 800 takson ve 31'si bu dağa özgü olmak üzere, en az 79'u ülke çapında nadir bitki yer almaktadır (Dirmenci, Satıl ve Tümen, 2004). Kazdağı'nın bu şekilde sahip olduğu biyolojik zenginliği, jeolojik ve iklim çeşitliliğinin yanı sıra Akdeniz, Avrupa-Sibirya floristik bölgelerinin arasındaki sınırdaki izole olmuş konumunun bir sonucudur (Özhatay ve diğerleri, 2003).

Kazdağı Milli Parkı Master Planı'na göre; Kazdağı'nda yer alan bitki türleri 3 grup altında toplanmıştır:

1. Grup, Kazdağı'nın endemik bitki türleri:

- Kazdağı Göknaarı (*Abies equi - trojana*)
- Kazdağı Çayı, Sarıkız Çayı (*Sideritis trojani*) vb. gibi (Şekil 8). (Çizelge 1).

Şekil 8: Kazdağı Milli Parkı'ndaki Endemik Bitki Türlerinden Kazdağı Çayı, Sarıkız Çayı (*Sideritis trojani*). Kaynak: Satıl, (2009).

Çizelge 1. Sadece Kazdağı Milli Park'ına Özgü Olan Endemik Bitki Türleri

Sadece Kaz Dağı Milli Parkı'na Özgü Olan Endemik Bitki Türleri (31 Tür)	Yerel Adı
<i>Abies nordmanniana</i> (Stev.) Spach subsp. <i>equitrojani</i> (Asch. & Sint. ex Boiss.) Coode & Cullen*	Kazdağı Göknaarı
<i>Achillea fraasi</i> Schultz subsp. <i>Troiana</i> Asch. & Heimeri *	Civan Perçemi, Ayvadana
<i>Allium kurtzianum</i> (Asch. & Sint. ex) Kollmann *	Yabani Sarımsak
<i>Armeria trojana</i> Bokhari & Quezel *	
<i>Asperula sintenisii</i> Asch. ex Bornm *	
<i>Astragalus idae</i> Sirj. *	Geven
<i>Eryssimum idae</i> Polatschek	
<i>Centaurea odyssei</i> Wagenitz *	Peygamber Çiçeği
<i>Cirsium strobiliferum</i> Petrak *	Deve Dikeni
<i>Digitalis trojana</i> Ivan *	Yüksük Otu
<i>Ferulago idae</i> N. Özhatay et E. Akalin *	Kışniş, Kurt Kulağı
<i>Ferulago trojana</i> E. Akalin & Pimenov *	Kışniş, Kurt Kulağı
<i>Festuca ustulata</i> (Hackel ex St.-Yves) Markgr.-Dannenb	
<i>Galium trojanum</i> Ehrend. *	Yoğurt Otu
<i>Hesperis theophrasti</i> Borbas subsp. <i>sintenisii</i> Dvorak	
<i>Hieracium idae</i> (Zahn) Sell & West	
<i>Hieracium marmaricola</i> Sell & West *	Şahin Otu, Mercangüş
<i>Hieracium phaeochristum</i> Zahn	
<i>Hieracium scamandris</i> Zahn *	Şahin Otu, Mercangüş
<i>Hypericum kazdaghensis</i> Gemici & Leblebici *	Kazdağı Kantoronu
<i>Jasione idaea</i> Stoj. *	Kum Çamı, Uyuz Otu
<i>Matthiola trojana</i> T. Dirmenci, F. Satıl & G. Tümen*	Kazdağı Şebboyu
<i>Nepeta sibtorpii</i> subsp. <i>Tumeniana</i> T.Dirmenci *	Kedi Nanesi, Pisik Otu
<i>Peucedanum arenarium</i> Waldst. & Kit subsp. <i>urbanii</i> (Frey & Sint. ex Watff) Chamb.	
<i>Papaver somniferum</i> L. var. <i>pullatum</i> M.A. Veselonkysa	
<i>Pastinaca yıldizii</i> T.Dirmenci (Son keşfedilen yeni tür)*	
<i>Silene balanthoides</i> Quezel, Contandriopoulos & Pamukçuoğlu *	Gıcığıcı, Gıvışgan Otu
<i>Sideritis trojana</i> Bornm. *	Sarıköz Çayı
<i>Stachys cretica</i> L. subsp. <i>lesbiaca</i> Rech. f.*	Dağ çayı, Eşek Otu
<i>Thymus pulvinatus</i> Celak *	Kekik, Çam Kekiği
<i>Verbascum scamandri</i> Murb.	Sığır Kuyruğu

*: Dirmenci, Satıl ve Tümen tarafından toplanarak tespit edilenler (23)

Kaynak: Dirmenci, Satıl ve Tümen, (2004); Dirmenci, T., Satıl, F., Tümen, G. (2007); Kazdağı Milli Parkı Master Planı, (1995); Çelik, Karabacak ve Uysal, (2008).

2.Grup, Kazdağı'nda yetişen Türkiye'nin endemik bitki türleri:

- Çiğdem (*Crocus gargaricus*)
- Kazdağı Civanperçemi (*Achillea fraasii* subsp. *troiana*)

3. Grup, endemik olmayan Türkiye'de sadece Kazdağı'nın yetişen bitki türleri:

- Peygamber Çiçeği (*Centaurea athos*)
- Hüsnü Yusuf (*Dissthus arpadianus*) (Orman Bakanlığı, 1995)

Kazdağı'na özgü olan bu 31 taksona ilave olarak Kazdağı Milli Parkı'nda yer alan Türkiye'ye özgü olan 48 endemik bitki türü yer almaktadır (Dirmenci, Satıl ve Tümen, 2004) (Çizelge 2).

Çizelge 2. Kazdağı Milli Parkı'nda Yer Alan Türkiye'ye Özgü Olan Endemik Bitki Türleri

Kaz Dağı Milli Parkı'nda Yer Alan Türkiye'ye Özgü Olan Endemik Bitki Türleri (48 tür)	Yerel Adı
<i>Acer hyrcanum</i> Fisch. & C.A. Mey. subsp. <i>keckianum</i> (Pax) Yalt.	
<i>Alchemilla hirsutiflora</i> (Buser) Rothm. *	Aslan Pençesi, Yıldız Nişanı
<i>Achillea nobilis</i> L. subsp. <i>sipylea</i> (O. Schwarz) Bässler	
<i>Allium flavum</i> L. subsp. <i>flavum</i> var. <i>minus</i> Boiss.	Yabani Sarımsak
<i>Allium phrygium</i> Boiss.	Yabani Sarımsak
<i>Allium proponticum</i> var. <i>proponticum</i>	Yabani Sarımsak
<i>Alyssum erulosum</i> Gennar & Pestal.	
<i>Astragalus heldrechii</i> Boiss. *	Geven
<i>Asyneuma rigidum</i> (Wild.) Grossh. subsp. <i>Sibhorpianum</i> (Roemer&Schultes) Damboldt	
<i>Asyneuma virgatum</i> (Labill.) Bornm. subsp. <i>cichoriiforme</i> (Boiss.) Damboldt	
<i>Bromus sipyleus</i> Boiss.	
<i>Carduus nutans</i> L. subsp. <i>falcato-incurvus</i> P.H. Davis *	Deve Dikeni
<i>Carduus nutans</i> L. subsp. <i>trojanus</i> P.H. Davis*	Deve Dikeni
<i>Carex divulsa</i> Stokes subsp. <i>coriogyne</i> (Nelmes) Ö. Nilson	
<i>Crepis macropus</i> Boiss. & Heldr.	
<i>Crocus biflorus</i> Miller subsp. <i>nubigena</i> (Herbert) Mathew *	Çiğdem
<i>Crocus candidus</i> E. D. Clarke *	Çiğdem
<i>Crocus gargaricus</i> Herbert subsp. <i>gargaricus</i> *	Çiğdem
<i>Delphinium fissum</i> Waldt. & Kit. subsp. <i>anatolicum</i> Chowdhuri & Davis *	

Çizelge 2-devamı

<i>Dianthus erinaceus</i> Boiss. var. <i>alpinus</i> Boiss. *	Yabani Karanfil, Hüsniyusuf
<i>Euphorbia falcata</i> L. subsp. <i>macrostegia</i> (Bornm.) O. Schwarz	
<i>Galium penduliflorum</i> Boiss.	
<i>Heracleum platytaenium</i> Boiss. * <i>Hieracium leucothecum</i> Uechtr. Ex Freyn	Baldırgan
<i>Iris kerneriana</i> Asch. & Sint. ex Baker *	Süsen, Hıdırellez Zambağı
<i>Linum boissieri</i> Asch. & Sint. ex Boiss. *	Keten
<i>Minuartia anatolica</i> (Boiss.) Woron var. <i>anatolica</i>	Koru Otu
<i>Minuartia juressi</i> (Willd. Ex Schlect.) Lacaita subsp. <i>asiatica</i> McNeill	Koru Otu
<i>Muscari bourgaei</i> Baker *	Arap Sümbülü
<i>Muscari latifolium</i> Kirk *	Arap Sümbülü
<i>Onosma bracteosum</i> Hausskn. & Bornm. *	Emzik Otu
<i>Papaver strictum</i> Boiss. & Bal. *	Haşhaş
<i>Paronychia chionaea</i> Boiss.	
<i>Picris olympica</i> Boiss.	
<i>Pterocephalus pinardii</i> Boiss.	
<i>Rhamnus rhodopeus</i> Velen subsp. <i>anatolicus</i> (Grub.) Browicz & Zeilinski	
<i>Secale cereale</i> L. var. <i>ancestrale</i> (Zhuk.) Kit Tan	
<i>Sedum lydium</i> Boiss. *	Kaya Koruğu
<i>Senecio castagneanus</i> DC.	
<i>Silene sipylea</i> O. Schwarz	Gıcıcı
<i>Silene anatolica</i> O. Schwarz *	Gıcıcı
<i>Scrophularia depauperata</i> Boiss.	
<i>Stachys tmolea</i> Boiss. *	Dağ Çayı
<i>Stachys cretica</i> L. subsp. <i>smyrnaea</i> Rech f. *	Dağ Çayı
<i>Trifolium caudatum</i> Boiss.	Yonca, Üçgül
<i>Thymus sipyleus</i> Boiss. subsp. <i>sipyleus</i> var. <i>sipyleus</i> *	Kekik, Limon Kekiği
<i>Verbascum vacillans</i> Murb.	
<i>Veronica caespitosa</i> Boiss. var. <i>caespitosa</i>	

*: Dirmenci, Satıl ve Tümen tarafından toplanarak tespit edilenler (23)
Kaynak: Dirmenci, Satıl ve Tümen, (2004); Dirmenci, Satıl, Tümen, (2007);
Kazdağı Milli Parkı Master Planı, (1995); Çelik, Karabacak ve Uysal, (2008).

4.1.5. FAUNA

Kazdağı'nın sahip olduğu habitat zenginliği hayvan varlığının da çeşitlenmesini sağlamıştır. Ancak, bölgede milli park dışında da geniş alana yayılmış olan ormanlık alanlar, hayvanların yaşamasına olanak verdiği için popülasyon yoğunluğunu tespit etmek mümkün olmamaktadır. Alanın milli park ilan edilmesinden sonra, avcılığın da yasaklanmasıyla birlikte hayvan popülasyonunda artış olacağı tahmin edilmektedir. Kazdağı, geneli itibariyle bitki örtüsünün nitelik ve niceliği yönünden Türkiye ortalamasının oldukça üstündedir. Bu sebeple alanda iyi bir koruma, fauna elemanlarının gelişmesine oldukça önemli katkı sağlayacaktır (Orman Bakanlığı, 1995).

Park'ta 6 takımdan toplam 40 memeli hayvan türü tespit edilmiştir: Böcekçiller (*Insectivora*), Yarasalar (*Chiroptera*), Tavşanımsılar (*Lagomorpha*), Kemirgenler (*Rodentia*), Et yiyenler (*Carnivora*) ve Çift toynaklılar (*Artiodactyla*). Bu türler arasında Kafkas Sivriburunlu Faresi (*Sorex volnuchini*), Küçük Nalburunlu Yarasa (*Rhinolophus hipposideros*), Kirpikli Yarasa (*Myotis emarginatus*), Genişkanatlı yarasa (*Eptesicus serotinus*), Savi'nin Cüce Yarasanası (*Hypsugo savii*) ve Avrupa Çam Sıçanı (*Microtus subterraneus*), gibi türler Kuzeybatı Anadolu'dan ilk kez görülmektedir (Demirsoy, ve diğerleri, 2006).

Kazdağı Milli Parkı'nda beş familyaya dahil on tür tatlısu balığı olduğu tespit edilmiştir. Avifauna bakımından da zengin kabul edilebilecek parkta 82 kuş türü tespit edilmiştir. Parkta ayrıca 18 memeli tür, 21 amfibi ve 100 sürüngen yaşamaktadır (Orman Bakanlığı, 1995) (Tok, 2005).

Milli Park Master Planı'nda Kazdağı'nda yaşayan türlerin ve yaşama alanlarının milli park sınırları baz alınmadan genel olarak değerlendirildiği görülmektedir. Kazdağı Milli Parkı ve çevresinde yaşayan türler şu şekildedir (Çizelge 3).

Çizelge 3. Kazdağı Milli Parkı'ndaki Hayvan Varlığı

Memeliler	Kuş türleri	Sürüngenler
Karaca	Atmaca	İri Yeşil Kertenkele
Yaban Domuzu	Şahin	Oluklu Kertenkele
Ayı	Doğan	Yılan Kertenkele
Sırtlan	Çakır Kuşu	Kedigözü Yılanı
Vaşak	Kaya Kırlangıcı	Çukurbaşı Yılan
Kurt	Dağ Bülbülü	Uysal Yılan
Yaban Kedisi	Sığırcık	
Çakal	Alaca Baykuş	
Tilki	Puhu	
Posuk	Kaya Güvercini	
Sincap	Orman Bülbülü	
Kaya Sansarı	Karatavuk	
Kirpi	Çam Baştankarası	
Kirpikli Yarasa	Büyük Baştankarası	
Gelincik		
Tavşan		
Kafkas Sivriburunlu Faresi		
Su Samuru		
Avrupa Çam Sıçanı		

Kaynak: Orman Bakanlığı, (1995); Tok, (2005); Demirsoy ve diğerleri, (2006).

4.1.6. SU KAYNAKLARI

Kazdağı'ndaki önemli akarsular; Havran Çayı, Edremit Çayı, Zeytinli Çayı, Kızılkeçili Çayı, Manastır Deresi, Şahin Deresi ve Mihli Deresi olarak sıralanabilir. Kazdağı'nın güney yamaçlarından gelen bu akarsular Edremit Körfezi'ne dökülür (Gümüştepe, 1995) . Kazdağı, Bayramiç Depresyonu'nda yer alan akarsuların önünü kapatıp, onların denize kısa yoldan ulaşmasına engel olmaktadır. Kara Menderes ve Tuzla Çayı gibi akarsular güneydeki Edremit Körfezi'ne ulaşamadığı için kilometrelerce yol alarak batıda, Ege Denizi'ne dökülmektedir. Kazdağı, hem akarsular, hem de kaynak suları bakımından oldukça zengindir ve tarihte "Bin Pınarlı İda" olarak adlandırılmaktadır.

Kazdağı'ndan kaynağını alan Pınarbaşı, Subaşı, Ayazma, Eybek dağı, Tozlu, Ayıderesi, Kırlangıç, Karakoç, Karaçam gibi kaynak suları yer almaktadır (Yüzer, 2001). Kazdağı'nın birçok yerinde bulunan bu kaynak suları ve akarsuların ortaya çıkardığı Pınarbaşı ve Sütüven Şelalesi (Hasan Boğuldu) gibi yerler milli park içerisinde gününbirlik rekreasyon alanları olarak kullanılmaktadır (Köse, 1997) (Şekil 9).

Şekil 9:Hasanboğuldu Gününbirlik Kullanım Alanı.

4.2. KAZDAĞI MİLLİ PARKI'NIN GENEL BEŞERİ ÖZELLİKLERİ

4.2.1. NÜFUS VE YERLEŞME

Kazdağı Milli Parkı sınırlarına yakın, Kazdağı eteklerinde kurulu olan 14 yerleşim birimi vardır (Çizelge 4). Kazdağı, yıllardır etrafındaki yerleşmelerde yaşayan yerel halka, günlük hayatlarında yararlar sağlamıştır. Altınoluk, Avcılar, Beyoba, Pınarbaşı, Zeytinli, Kavlaklar, Tahtakuşlar, Çamlıbel, Mehmetalan ve Güre bu yerleşmelerden bazılarıdır (Şekil 10). Tahtakuşlar, Kavlaklar, Arıtışı ve Mehmetalan Türkmen köyleri, Avcılar, Çamlıbel, Kızılkeçili, Beyoba ve Pınarbaşı

yerleşmeleri ise Yörük köyleridir. Zeytinli, Güre ve Altınoluk belediye yerleşmeleri olup, kısmen Yörük yerleşmeleri olmalarına rağmen buralara başka yerlerden göç edenler olduğu için karmaşık bir yapı sergilemektedir.

Çizelge 4. Kazdağı Milli Park'ı Ve Yakın Çevresindeki Yerleşmelerin Yıllara Göre Nüfusu

Yerleşme Adı	1960	1970	1980	1990	2000	2007
Beyoba	260	292	294	247	216	188
Güre	1299	1592	1694	2461	3944	3798
Kavurmacılar	162	105	47	-	-	-
Kızılkeçili	751	775	863	1312	2056	3270
Mehmetalan	488	495	492	513	546	502
Çamlıbel (Tahtaköy)	624	676	705	912	626	465
Pınarbaşı (Uçurumoba)	150	156	157	119	137	131
Zeytinli	2810	3089	3622	5614	10.893	15.313
Ortaoba	678	852	1033	1233	1366	1507
Altınoluk	1183	2500	1829	5219	11.028	13.365
Avcılar	1005	1311	1370	1638	2173	2024
Kavlaklar	-	202	243	236	222	219
Tahtakuşlar	643	560	519	685	855	714
Arıtaşı	-	-	-	-	246	234
Toplam	10.053	12.575	12.868	18.551	34.449	41.730

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü, (1960-2000); Türkiye İstatistik Kurumu, (2007); Arı ve Soykan, (2006a).

Bölgedeki Zeytinli, Güre ve Altınoluk gibi yerleşmelerdeki hızlı nüfus artışlarının sebebi kısa zamanda büyük bir gelişme gösteren turizm faaliyetleridir. İstanbul, Bursa ve İzmir gibi büyük şehirlere yakın olması ve bu kentlerden aldığı göç nedeniyle bu yerleşmelerdeki nüfus miktarı artmaktadır. Ayrıca yaz ve kış mevsimlerindeki nüfus miktarları arasındaki fark yaklaşık 15 katı bulmaktadır. Balıkesir'den ve komşu illerden yaz mevsiminde gelen

ziyaretçiler bu farkı oluşturmaktadır (İrtem ve Karaman, 2004). Turizm faaliyetlerinin artması ikincil konut yapımını hızlandırmıştır ve zeytinlikler tahrip edilerek Kazdağı eteklerinde yoğun bir yapılaşma başlamıştır.

Şekil 10: Kazdağı Eteklerinde Kurulu Olan Yerleşim Birimlerinden Altınoluk.

Ayrıca milli parkın bitişiğinde ve yakınında Adramiytteion, Assos, Gargara, Theibai, Lamponnia, Antandros ve Truva gibi birçok antik kent mevcuttur (Gümüştepe, 1995). Bu antik kentler içerisinde en önemlisi Altınoluk'un hemen doğusunda, milli parka bitişik olan Antandros'tur. Antandros antik kentinin M.Ö. 7. yy'da Pergoslar tarafından kurulduğu bilinmektedir. Bu kent Hellenistik, Pers ve Roma Dönemlerini yaşamıştır (Polat, 2001) (Şekil 11). Ayrıca milli parkın batısında Roma devrine ait olduğu bilinen Zeus Altarı (Zeus Sunağı) yer almaktadır (Satıl ve diğerleri, 2006). Zeus Altarı, 250 metre yükseklikteki bir tepe üzerinde, doğal ve tarihi sit alanı olarak koruma altında olan Adatepe Köyü yakınındadır.

Şekil 11: Kazdağı Milli Park'ına Bitişik Olan Antandros Antik Kenti'ndeki Mezarlar.

4.2.2. EKONOMİK FAALİYETLER

Kazdağı Milli Parkı etrafındaki yerleşmelerde geleneksel olarak yapılan ekonomik faaliyetleri genel olarak değerlendirdiğimizde ormancılık, zeytincilik, hayvancılık yoğun olarak karşımıza çıkmaktadır (Çizelge 5). Güre, Kızılkeçili, Tahtakuşlar, Mehmetalan, Avcılar, Kavlaklar, Çamlıbel gibi köylerin ekonomik etkinlikleri tarımdır ve özellikle zeytin tarımı büyük önem taşımaktadır (Mutluer, 1996). Kuzeyde Kazdağı'nın dik yamaçlarında yer alan Beyoba, Pınarbaşı ve Mehmetalan köylerinde arıcılık faaliyetleri de yapılmaktadır (Şekil 12).

Milli parkın ilanından önce ormancılık ve küçükbaş hayvancılık gibi ekonomik faaliyetlerle birlikte arıcılık, bitki ve mantar toplayıcılığı da hüküm sürmekteyken milli parkın ilanından sonra parka girişlerin yasaklanması park çevresindeki yerel halkın yaşam biçiminin değişmesine neden olmuştur. Ormancılık ve küçükbaş hayvancılık faaliyetlerinde azalmalar meydana gelmiştir. Özellikle Yörükler arasındaki keçi besleme, ormana zarar verdiği

gerekçesi ile keçilerin ormanda otlatılması milli park ilanıyla yönetim tarafından yasaklamıştır (Şekil 13). Bu durum sürü sahiplerinin ekonomik anlamda önemli bir gelirini kaybetmesine neden olmuştur. Ayrıca, Kazdağı çevresindeki köylerde bitki toplayıcılığı önemli bir günlük faaliyettir. Yerel halkın Kazdağı'ndan topladığı kuzu göbeği mantarı, melki mantarı, ceviz, kestane, çam sakızı ve Sarıkız Çayı, kekik gibi çok sayıda şifalı otun toplanması yasaklanmıştır. Ancak bitki toplama her ne kadar yasaklanmış olsa da kaçak olarak devam etmektedir.

Şekil 12: Milli Park Sınırına Yakın Mehmetalan Köyünde Arıcılık Faaliyeti Yapılmaktadır.

Şekil 13: Milli Park Sınırındaki Beyoba Köyü'ndeki Keçi Sürüleri Zaman Zaman Milli Parkta Otlatılmaktadır.

Çizelge 5. Kazdağı Milli Parkı'nın Geleneksel Kullanım Tablosu

Yerleşme Adı	Orman İşçi	Hayvancılık	Mantar Top.	Şifalı ot Top.	Avcılık	Arıcılık	Balık Tutma	Zeytincilik	Diğer
Ortaoba	X	X	X	X	X	X		X	
Mehmetalan	X	X	X	X	X	X	X	X	Rekreasyon Turizm
Pınarbaşı	X	X	X	X	X	X		X	
Beyoba	X	X	X	X	X	X	X	X	
Zeytinli	X	X	X		X		X	X	Rekreasyon Turizm
Kızılköçü	X	X	X	X	X		X	X	Rekreasyon Turizm
Çamlıbel	X	X	X	X	X			X	Rekreasyon Turizm
Yassıçalı	X	X	X	X	X			X	
Tahtakuşlar	X	X	X	X	X			X	Rekreasyon Turizm
Kavlaklar	X	X	X	X	X			X	Rekreasyon Turizm
Avcılar	X	X	X		X			X	Rekreasyon Turizm
Aritaşı	X	X	X	X	X	X		X	
Altınoluk							X	X	Rekreasyon Turizm
Güre	X		X				X	X	Rekreasyon Turizm

Kaynak: Arı ve Soykan, (2006a); Çakıroğlu, (2002); Satıl ve diğerleri, (2006).

Milli park ilan edilmesi dağın eteklerinde kurulu olan yerleşmelerin yüzyıllardır devam eden geleneksel hayat tarzlarında değişiklikler meydana getirmiştir ve zeytincilik bütün köylerin temel geçim kaynağı haline gelmiştir. Ancak alana yakın yerleşmelerde turizm faaliyetlerinin gelişmesiyle halkın çoğunluğu turizme doğru yönelmiş, asıl geçim kaynağı olan zeytincilikten uzaklaşmaya başlamıştır. Milli parkın ilanından sonra ekoturizmin önem kazanmasıyla birlikte birkez daha halkın geçim kaynağında değişme meydana gelmiştir (Çakıroğlu, 2002). Özellikle Altınoluk, Güre, Akçay ve Zeytinli gibi yerleşim birimlerinde turizmin gelişme göstermesi zeytinlik alanların satılmasına neden olmuş ve kısa bir süre içerisinde satılan zeytinlik alanlar ikinci konutların yerleşim alanına dönüşmüştür (Ertin, 2000).

5. BULGULAR VE YORUMLAR

5.1. KAZDAĞI MİLLİ PARKI'NDA ZİYARETÇİ YÖNETİM PLANI

5.1.1. MEVCUT YÖNETİM PLANI

Ülkemizde doğal, kültürel ve tarihi zenginliği bir ölçüde yansıtan yasal koruma statüsüne sahip 41 Milli Park, 35 Tabiatı Koruma Alanı, 16 Tabiat Parkı ve 58 Tabiat Anıtı bulunmaktadır (Orman Bakanlığı, 2010). 2873 sayılı milli parklar yasasına göre ilan edilen bu korunan alanlar dışında değişik yasalara bağlı ilan edilmiş Gen Koruma Ormanları, Koruma Ormanları, Yaban Hayatı Koruma Alanları, Sit Alanları, Ramsar Alanları ve Özel Çevre Koruma Bölgeleri gibi koruma statüleri de mevcuttur.

Doğa Koruma Mili Parklar Genel Müdürlüğü; 2007 tarihinde Doğa Turları konulu bir genelge yayımlamıştır. Bu genelgedeki amaç: 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ve Milli Parklar Yönetmeliği kapsamında seçilip belirlenen ve ilan edilen milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanlarında, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu kapsamında ilan edilen Yaban Hayatı Koruma ve Yaban Hayatı Geliştirme Sahalarında, 2872 sayılı Çevre Kanunu ve Sulak Alanlar Yönetmeliği kapsamında ilan edilen, planlanan ve yönetilen korunan alanlarda; ziyaretçi yönetimi, doğa turları ve diğer alan kullanımları için uyulması zorunlu genel kuralları belirlemektir (Çevre Ve Orman Bakanlığı, 2007). (Ek-1).

Ekolojik, tarihi, arkeolojik ve kültürel özellikleri nedeniyle Kazdağı küntlesinin güney yüzü, Zeytinli Çayı'ndan Altınoluk'un batısına kadar olan alan ile bu alanın zirveye kadar olan yükseklikleri milli park ilan edilmiştir. Böylelikle Kazdağı'nın flora ve faunasının korunması, araştırılması ve gelecek kuşaklara aktarılması hedeflenmiştir. Kazdağı Milli Parkı ile birlikte koruma alanlarının çoğunun yönetim amaçlarının başında bilimsel ve eğitsel işlev gelmektedir ve bu amaçla alan kılavuzu eğitimi çalışmaları yapılmıştır (Soykan ve Arı, 2004).

Kazdağı Milli Parkı'nda alan kılavuzu eğitimi çalışmalarının yanında Balıkesir Üniversitesi' nin yürütücülüğünde TÜBİTAK' ın desteği ve Zeytinli Belediyesi' nin ev sahipliğinde Ekoloji Temelli Doğa Eğitimi çalışmaları yapılmıştır. Kazdağı'ndaki eğitimde, milli parkın sunduğu doğal ve kültürel değerler tanıtılmakta, yörede yoğun yapılan zeytincilik ve bölgenin bir koruma/kullanma dengesi içerisinde ekoturizme açılmasına ilişkin konular tartışılmaktadır (Ozoner, 2004) (Şekil 14).

Şekil 14: TÜBİTAK'ın Ekoloji Temelli Doğa Eğitimindeki Arazi Çalışması.

Kazdağı Milli Parkı'nda resmi olarak 6 kişi görev yapmaktadır. Kazdağı Milli Parkı etrafında bulunan 14 yerleşmeden parka giriş yapılabilir. Ancak milli parkta Mehmetalan ve Avcılar köyü olmak üzere 2 tane giriş noktası bulunmaktadır.

Mehmetalandaki giriş kapısı 2002 yılında inşaa edilmiştir. Buradaki giriş kapısında bir park görevlisi bulunmaktadır. Park görevlisi ile yaptığımız görüşmede milli parkın sorunlarını açıkça dile getirmektedir:

1993 yılında Kazdağları bir anda milli park ilan edildi. Milli park kavramının ne anlama geldiğini halk bilmiyordu. Çünkü halk hiç bilgilendirilmedi. Bu duruma yerel halkın tepkisi çok büyük oldu. Ekonomik anlamda geçim kaynağı elinden alındı. Yıllardır ekmek yedikleri topraklardan uzaklaştırılmışlardı. Geçmişteki yaşam alanlarından, geleneklerinden, geçim kaynaklarından halkı uzaklaştırdılar. Sonra parka girişler ücretli oldu. Şimdi de para ödeyerek girmek onlar için büyük bir zorluk zaten halkın parka verecek parası da yok. Kaçak girişler çok fazla oldu. Buradaki kaçak girişler azaldı ama Çanakkale-Bayramiç üzerinden olan girişleri engellemekte zorluk çekiyoruz. Ordan kaçak giriş yapanlar endemik türleri topluyor. Yollar kapatıldı ama kontrolü yok. Personel sayısı çok az ben burda tek kişiyim. Yazın tek kişi günde bazen 150-200 araç giriyor ben tek başıma uğraşıyorum. Özellikle Sarıkız etkinliklerinin olduğu dönemde ziyaretçi akını oluyor.

Kazdağı Milli Parkı Mühendisi Cengiz Akçay, yaptığımız görüşmede personel sayısının eksik olduğunu, gelen ziyaretçilerin ve yerel halkın doğaya saygılı olmadığını, milli parkı ziyaret edenlerin doğa bilincinin geliştirilmesi ve kültürel programların hazırlanması gerektiğini dile getirdi. Her ne kadar kaçak girişler park görevlileri tarafından engellenmeye çalışılsa da mutlaka kaçak girişlerin olduğunu, park alanının çok büyük olmasının kontrolleri zorlaştırdığını belirtmektedir.

Milli park görevlileri her ne kadar kaçak girişleri engellemeye çalışsa da yeterli personel bulunmamasından dolayı park alanına kaçak girişler gerçekleşmektedir. Park görevlilerinden biriyle gerçekleştirdiğimiz görüşmede kaçak girişlerin özellikle Bayramiç tarafından çok fazla olduğunu belirtmiştir. Milli park görevlileri Kazdağı'nın kuzey yamacından olan kaçak girişleri engellemekte daha fazla zorlandıklarını dile getirmişlerdir.

Yönetimle ilgili bir diğer sorun ise alan kılavuzu uygulamasıdır. Kazdağı Milli Parkı Eko-turizm Kılavuzu Eğitim Seminerine milli parka komşu yerleşmelerde yaşayan adaylar başvurmuş ve bu adaylar seminer programına katılmışlardır (Şekil 15). Program sonunda yapılan değerlendirme sınavında adaylara belge verilmesi kararlaştırılmıştır (Soykan ve Arı, 2004). 2 Temmuz

2009 tarihine kadar toplam 84 adet alan kılavuzu gerekli eğitimi bitirmiş ve alan kılavuzu sertifikasını almıştır (Ek-2). Ancak kılavuz sayısı yetersiz gelmektedir. Özellikle Sarıkız etkinliklerinin olduğu dönemde bu sayı oldukça azdır. Park görevlisi bu önemli sorunu şöyle dile getiriyor:

Şekil 15: Kılavuz Adayları İle Birlikte Milli Park Alanında Yapılan Eğitim Çalışması. Kaynak: Yılmaz Arı.

Alan kılavuzu uygulaması tam anlamıyla başarıyla yürütülemiyor. Kılavuz sayısı çok azdır. Sarıkız etkinliklerinin olduğu dönemde bazen günde 250 araç parka giriş yapmaktadır (Şekil 16). Ama bu sayıya yetecek kılavuz yok. Üstelik kılavuzlar giriş kapısında beklemiyor. Parka giriş yapacak ziyaretçiler geliyor. Kılavuz almadan giremezsiniz diyorum ama ortada kılavuz yok. Ben cep telefonu ile arıyorum kılavuzun işi yoksa geliyor varsa başkasını bul diyor. O anda ziyaretçi bekliyor ben güç duruma düşüyorum. Alan kılavuzluğu bir meslek değil, çoğu kişi kılavuzluğu ek iş olarak yapıyor. Kılavuzların çoğu farklı meslek gruplarından doğal olarak kılavuz bulmakta zorlanıyoruz. Üstelik parktaki iletişim sorunu çok büyüktür. Telefon yok, telsiz yok. Kılavuz parka gidiyor ama ne zaman dönecek, nerde, işi bitti mi? Kılavuzla haberleşmek bazen mümkün olmuyor. Kapıda bekleyen ziyaretçiler var. Kılavuz olmadan parka almam mümkün değil ama kılavuz ortada yok. Gel de bunu ziyaretçilere anlat!

Şekil 16: Sarıkız Etkinliklerinin Olduğu Dönemde Milli Parka Ziyaretçi Girişi Oldukça Fazladır. Kaynak: Yılmaz Arı.

Yönetimin karşılaştığı sorunlardan biri de milli parka girişin ücretli olmasıdır. Parka gelen ziyaretçiler hem parka giriş ücreti, hem de kılavuz ücreti ödemek zorundadırlar. Örneğin bir ailenin parka giriş yapmak için ödemesi gereken tutar 75 TL dir. Bu rakam ziyaretçilere fazla gelmekte ve ödemek istememektedir. Bu durumda giriş kapısındaki orman görevlisi büyük zorluklar yaşamaktadır. Çoğu ziyaretçi bu rakamı ödemek istemediği için kapıdan geri dönmektedir (Çizelge 6). Bu giriş ücretini ödemesi gerektiğini ancak 5 km'lik yol geçip, milli park giriş kapısına gelince öğrenmekte; buda öfkelenmelerine sebep olmaktadır.

Milli parka giriş ücreti ödememek ve kılavuz almamak için bazı kişiler gazetelere yazılar dahi yazmaktadır. 19.06.2004 tarihinde yayımlanan Politika Gazetesi'nde bir kişi uzun yıllar lisanslı dağcılık yapmasına ve sporcu olmasına rağmen milli parka giriş yapamadığından şikayet etmektedir. Dağcı olduğu için parka giriş izni olmadan, kılavuz alarak ve ücret ödeyerek giriş yapmayı

reddetmekte ve bu durumu mantığa aykırı bulmaktadır. Protokol gereği lisanslarını ibraz eden dağcılara parka giriş yapabilmeleri için ayrıcalık tanınmasını istemektedir. Korunan alanlarda bu tür ayrıcalıkların yapılması söz konusu değildir.

Çizelge 6. Kazdağı Milli Park'ına Giriş Ücretleri

Araç-Kişi	ücret
Şahıs	4 TL
Çadırılı Kamp (1 kişi)	5 TL
Otomobil	25 TL
K. Minibüs	50 TL
B. Minibüs	75 TL
Otobüs	100 TL
Yerel Kılavuz	50 TL

Kaynak: Akçay Doğa Koruma ve Milli Parklar Mühendisliği, (2009).

Milli parkın bir diğer yönetim sorunu ise alanın çok büyük olması nedeniyle kontrolünün zor olmasıdır. Bu durumun yaşanmasında personel eksikliğinin de büyük payı vardır. Park içerisinde hem iletişimin zor olması, hem de kontrol noktalarının bulunmaması büyük bir sorun olarak park görevlileri tarafından dile getirilmektedir.

Ayrıca Eylül-Mart arası döneminde şiddetli sağnak yağış gibi iklim şartlarının da olumsuz etkileri nedeniyle park içindeki görevli ekipler bazen 5 saat araba içerisinde hareket edemediğinden kaldıklarından bahsetmektedirler. Ancak park içinde sığınmalarını sağlayacak alan kontrol noktaları olsa bile bu alanların avcılara ve çobanlara barınak olacağını dile getirmişlerdir.

5.1.2. YEREL KILAVUZLARIN YÖNETİM PLANI, UYGULAMA VE ZİYARETÇİLERLE İLE İLGİLİ SORUNLARI

Kazdağı Milli Parkı Alan Kılavuzları Derneği 25.08.2008 tarihinde 10-022-061 nolu kütük numarasıyla yedi kurucu üyenin başvurusuyla kurulmuş olup

Balıkesir İli Edremit İlçesi Zeytinli Beldesi'nde faaliyet sürdürmektedir. Dernek, Kazdağı'nın jeomorfolojik özelliklerinin korunması, flora ve fauna varlığının devamının sağlanması, araştırılması ve gelecek kuşaklara aktarılması ve Çevre ve Orman Bakanlığının 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamında korunan alanların sahip oldukları kaynak değerlerinin korunarak kullanılması, ziyaretçilerin bilgilendirilmesi ve ziyaretçi yönetiminin sağlanması amacıyla kurulmuştur. Bir diğer amacı, korunan alan sınırları dâhilinde ve alana gelen ziyaretçilerin bu kaynak değerleri hakkında doğru bilgi edinmelerini sağlamak için görevlendirilen alan kılavuzlarının kendi aralarında, birlik, beraberlik ve dayanışmayı sağlamaktır. Ancak alan kılavuzları derneği çoğunlukla kapalıdır. Alan kılavuzlarının görevleri arasında, Kazdağı Milli Parkı alanının sahip olduğu kaynak değerlerinin, biyolojik çeşitliliğin, doğa ve yaban hayatının korunması, kaynak değerleri hakkında doğru ve sağlıklı bilgiler vererek gelen ziyaretçilerin emniyetli bir şekilde izin verilen güzergâhları gezip görmelerinin sağlanması, alandan yaban hayvanı, bitki, çiçek, fidan, çiçek soğanı, meyve, dal, kök, taş, toprak vb. materyal toplanmasının ve çıkartılmasının önlemektir (Kazdağı Milli Parkı Alan Kılavuzları Derneği, 2009).

Yerel kılavuzların çoğu başka mesleklerle uğraşmaktadır. Milli park yetkilileri cep telefonu yardımıyla kılavuzlara ulaşmak zorunda kalmaktadır. Yerel kılavuzlar ile milli park yetkilileri arasında bir iletişim sorunu vardır. Bu sorunun giderilebilmesi için Kazdağı Milli Parkı Eko-turizm Etkinlikleri Çalışma Esasları D maddesi 1. bendinde belirtildiği şekilde, kılavuzların Doğa Koruma ve milli parklar yöneticileri ile sorunları görüşmek üzere yapmaları gereken düzenli toplantıların aksatılmaması gerekmektedir (Ek-3).

Uygulamada karşılaşılan bir başka sorun ise, parka gelen ziyaretçilerden bazıları kılavuz sistemini kabul etmek istememekte ve ücret ödemeyi reddetmektedir. Çünkü, parkı ziyaret için gelen turistler 5 km.' lik bir yolu kat ettikten sonra kılavuz almaları gerektiğini öğrenmektedir. Bu durum onlar için büyük bir şaşkınlık yaratmaktadır.

Ayrıca şunun da altını çizmek gerekir ki bayan kılavuz sayısı oldukça azdır. Aileleri ile parka gelen ziyaretçiler için bazen bayan kılavuzlara ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü, erkek kılavuzlar için araçta yer olmayabilmekte ya da ziyaretçiler sadece bayan olabilmektedir. Ancak bayan kılavuzların çoğunun parka giriş sayısı çok azdır hatta bazılarının parka hiç giriş yapmadıkları görülmüştür.

Kılavuz sisteminin daha önceden ziyaretçilere bildirilmesi gerekmektedir. Çünkü özel otomobilleri ile gelen ziyaretçilerin araçlarında kılavuz için yer olmaması da ziyaretçiler için sıkıntıya sebep olmaktadır. Hem yerel halkın, hem de parka gelen ziyaretçilerin bu sistem hakkında bilgilendirilmesi gereklidir.

Milli park özellikle yaz döneminde yoğun bir ziyaretçi akışı yaşanmaktadır. Kılavuz sayısı az olduğu için talep karşılanamamaktadır. Bir kılavuz bazen 30 kişilik gruba kılavuzluk etmek zorunda kalmaktadır. Bu durumda gruptaki ziyaretçilerden çoğu park hakkındaki gerekli bilgileri alamamaktadır. Bilgi alamadığı için doğal olarak gruptan ayrılmakta ve endemik bitkilere zarar vermektedir. Kılavuzların milli park içerisinde sorumlu olduğu grupla birlikte hareket etme zorunluluğu olmasına rağmen büyük bir grubu kontrol etmesi mümkün değildir (Şekil 17).

Yerel kılavuzlarla yaptığımız görüşmelerde ortaya çıkan sorunlardan bir diğeri de kılavuzların ücretlerinin çok geç ödenmesidir. Bu durum kılavuzlarda isteksizlik yaratmaktadır ve kılavuzluğu bir meslek olarak görmemektedirler. Çünkü onlar için kılavuzluk sınırlı bir geçim kaynağı oluşturmaktadır.

Şekil 17: Alan Kılavuzunun Sarıkız'daki Kalabalık Ziyaretçi Grubunu Bilgilendirmesi Sırasında Bazı Ziyaretçiler Gruptan Ayrılmaktadır. Kaynak: Yılmaz Arı

5.1.3. YEREL HALKIN PARK YÖNETİMİ İLE İLGİLİ SORUNLARI

Gerek planların hazırlanması, gerekse bu planların uygulamaya aktarılması sırasında yaşanan başarısızlıkların odağında ise bu çalışmalara paydaşların özellikle de yerel katılımın sağlanamaması bulunmaktadır. Bir alan korunan alan olarak ilan edilirken o yörede yaşayan halka sorulmadığı gibi, bu alanın nasıl korunacağı ve bu alandan faydalanmanın nasıl olacağı konularına aranan çözüm, bu insanlar olmaksızın bulunmaya çalışılmaktadır. Özellikle planlama çalışmalarına yerel katılımın sağlanamaması durumunda korunan alanla organik bağı olan yerel halkın neredeyse tamamına yakını bu alana karşı olumsuz bir algı ve tavra yönelmektedir. Sonuçta, korunan alan yönetimi ile yerel halk arasında çatışmaların yaşanması kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu çatışmaların önlenmesi iyi bir planlama ve ardından uygulama süreçlerinin sağlanması ile mümkündür. Bu kapsamda doğal kaynak yönetiminin planlanması için disiplinler arası kurulmuş ekiplerce planlamaya yönelik ölçüt ve

göstergelerin belirlenmesi, plan modellerinin bilimsel anlayışla ortaya koyulması, uygulanabilir bir planlama rehberinin yapılması ve bu planlama rehberinin kaynak yöneticileri tarafından kullanımının sağlanması gerekmektedir (Alkan ve Korkmaz, 2009).

Kazdağı Milli Parkı'nda yerel halkın etkilenme biçimini ve düşünceleri ağırlık olarak Arı tarafından çalışılmıştır (Arı, 2004, 2006). Bu çalışmalarda yerel halkın milli park ile ilgili olumsuz algıya sahip olduğu tespit edilmiş ve halk eskiden "yüzü dağa dönük iken, şimdi yüzünü denize dönmüştür" sonucuna varılmıştır.

Kendi çalışmalarımızda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Kazdağı Milli Parkı'nın etrafında yer alan Beyoba, Pınarbaşı, Avcılar, Mehmetalan ve Tahtakuşlar köylerindeki yerel halkla görüşmeler ve mülakatlar yapılarak onların yönetim ile ilgili sorunları aktarılmıştır.

Ormancılık, zeytincilik ve küçükbaş hayvancılık yörede yaşayan halkın temel geçim kaynaklarıdır. Ayrıca yöredeki halk, Kazdağı'nda avcılık yaparak, mantar ve şifalı ot toplayarak da geçimlerini karşılamaya çalışmaktadır. Bu köylerde oturanlar yazın sürüleri ile birlikte Tozlu, Gölcük ve Beypınarı gibi yaylalara çıkararak yazı orada geçirerek ve kış mevsiminde köyelerine geri dönmekteydiler (Arı ve Soykan, 2006a). Ancak Kazdağı'nın 1993 yılında milli park ilan edilmesinden sonra yerel halkın dağı kullanımı yasaklanmıştır. Yerel halkın yıllardır sürdürdüğü hayat bir anda son bularak en önemli ekonomik geçim kaynakları ellerinden alınmıştır. Bu durumun en güzel kanıtı ise, köy yerleşmelerinde milli park öncesi orman iş gücünde çalışan kişi sayısı 765 iken milli parkın ilanından sonra 75 kişiye, küçükbaş hayvan sayısı 5950'den 1525'e düşmüştür (Arı ve Soykan, 2006a).

Kazdağı Milli Parkı'na yakın olan köy yerleşmelerindeki yerel halk günlük hayatlarında sürekli olarak Kazdağı ile iç içe yaşamaktadır. Mantar ve

bitki toplayıcılığı onlar için günlük faaliyettir. Yerel halk bu ürünleri günlük yaşamlarında tüketmekle beraber topladıkları bu ürünleri satarak ekonomik gelir elde etmektedir. Ancak yerel halkın günlük hayatta bitkileri toplamak için kullandığı alanlar milli park sınırları içerisine dahil edilmiştir. Bu nedenle halkın ekonomik gelirinde azalmalar meydana gelmiştir.

Mili parkın ilanı, halkın ekonomik faaliyetlerin yönünü değiştirmiştir. Halk tamamen zeytincilik faaliyetine yönelmiş ve orman işçisi iyice azalmıştır. Yerel halk artık ormandan ekonomik anlamda hiçbir fayda görmediğini düşünmektedir. Ayrıca parka girişte kılavuz alma zorunluluğunu da kabul etmek istememektedir. Çünkü yerel halk, Kazdağı'nı bazı kılavuzlardan çok daha iyi tanımaktadır. Çevredeki doktor, belediye başkanı, tur operatörü gibi meslek gruplarından kişiler kılavuz olmuştur. Oysa yerel halk yüzyıllardır oradadır ve onların geleneksel yaşamlarına bir anda engel olunmuştur. Yerel halkın ekonomik kaygısı da onları milli park yönetimiyle giderek karşı karşıya getirmiştir.

Yerel halk ile yapılan görüşmelerde alanın milli park ilan edilmesinden sonra köy nüfuslarında önemli azalmalar olduğu dile getirilmiştir. İstatistiklere baktığımızda da Beyoba Köyü'nde 1990 yılında 247 olan köy nüfusu 2007 yılında 188'e Çamlıbel Köyü'nde 1990 yılında 675 olan köy nüfusu 2007 yılında 465'e düşmüştür (TÜİK, 2007). Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Bu durum bize alanın milli park ilan edilmesinden sonra çevredeki köylerde göç olayının yaşandığını kanıtlamaktadır.

Kazdağı Milli Parkı, yöredeki Türkmenler ve Yörükler için sadece ekonomik gelir getiren bir yer değil aynı zamanda dini açıdan da önemlidir. Türkmenler ve Yörükler her yıl Ağustos ayının 3. Haftasında milli park sınırları içerisinde olan Kartalçimen, Sarıkız Tepe ve Baba Tepe'nin olduğu alanlara çıkmakta ve burada konaklamaktadır (Şekil 18). Bu süre içerisinde Sarıkız ziyaret edilmekte, Sarıkız'a kurbanlar kesilmekte ve adaklar adanmaktadır. Milli parkın ilanı ile yerel halkın kendileri için manevi değerler taşıyan alana girişlerine

de yasaklar getirmiştir. 1 ay yapılan bu etkinliğin süresi milli park yetkilileri tarafından 1 haftaya indirilmiştir. Sonuçta yöredeki halk dini etkinliklerinde istemeden değişiklik yapmak zorunda kalmıştır.

Şekil 18: Sarıkız Etkinlikleri Süresince Yöredeki Alevi Nüfus Kartalçimen Olarak Adlandırılan Bu Alana Çıkmaktadır. Kaynak: Yılmaz Arı.

Sarıkız etkinlikleri sırasında Sarıkız Tepe’de yörede yaşayan bir bayanla yaptığımız görüşmelerden birinde uzun zamandır çocuk sahibi olmadığını ve Sarıkız’a iki sene önce gelerek bir bebek sahibi olmak için ona dua ederek adak adadığını dile getirmiştir. Dileğinin gerçekleştiğini şimdi ise dileğinin yerine gelmesinden büyük bir mutluluk duyarak Sarıkız’a söz verdiği kurbanını kesmeye geldiğini belirtmiştir (Şekil 19)

Neredeyse bütün hayatını dağda geçiren yöre insanların milli parkın ilanı sonucu dağa çıkabilmek için yanlarına kılavuz alması ve giriş ücret ödemesi gerekmektedir. Doğal olarak yöre halkı buna tamamen karşı çıkmakta ve kaçak girişler gerçekleştirmektedir. Görüldüğü gibi maddi ve manevi değerler içeren bu alana yöre halkının girişinin yasaklanması onlar için büyük bir kayıptır. Bu

durumun temel nedeni ise sürdürülebilir turizmde yerel halkın ve onların katılımının önemsenmemesidir (Arı ve Soykan, 2006a).

Şekil 19: Dileği Yerine Gelen Türkmenler ve Yörükler Adaklarını Sarıkız'da Yerine Getirmektedir. Kaynak: Yılmaz Arı.

Ayrıca yerel halk ve sahip olduğu özellikler, turistler için de önemlidir. Turistler, ziyaret ettikleri yörede yaşayan halkın sosyo-kültürel özelliklerini tanıyarak büyük deneyimler kazanmaktadırlar. Ayrıca, turizm doğru planlandığında, ziyaretçi ve yöre halkı arasında barışçıl bir ortamın sağlanmasında da faydalı olabilmektedir. Bu durumda, yerel toplumların sahip oldukları sosyo-kültürel özelliklerinin ziyaretçilere tanıtımı, yerel halkın kültürel yozlaşmasının önlenmesi, gelenek ve göreneklerin korunarak gelecek nesillere aktarılması sürdürülebilir turizmin en önemli unsurlarındandır (Güneş, 2004).

5.1.4. ZİYARETÇİLERİN PARK YÖNETİMİ İLE İLGİLİ SORUNLARI

Ziyaretçilerin görüşlerini tespit etmek için yaklaşık 20 kişi ile görüşülmüştür. Yapılan görüşmelerde ziyaretçilerin dile getirdiği en önemli sorun

parka girişin ücretli olmasıdır. Giriş ücretinin yanında kılavuz alma zorunluluğu ve kılavuz almanın da ücretli olması parka giriş ücretini yükseltmektedir. Ziyaretçilerin çoğu bu ücreti ödemeyi istememekte hatta kapıda istenmeyen davranışlar sergilemekte bazıları ise kapıdan geri dönmektedir.

Milli parkı görmek için gelen ziyaretçilerin çoğu mangallı piknik yapmak istemektedir. Oysa milli parkta ateş yakmak yasaktır; dolayısıyla mangal yakıp piknik yapılmadığını bilmemekte, öğrendiğinde de tepki göstermektedir. Giriş ücreti ve kılavuzluk uygulaması da zaten bu tür ziyaretçilerin milli parka girişini kısıtlamaya yöneliktir. Milli parkta günübirlik kullanım alanları dışında ateşli pikniğe 12 ay boyunca izin verilmemektedir. Ziyaretçiler milli parkta yalnızca ateşsiz piknik yapabilmektedir (Şekil 20).

Şekil 20: Tozlu Yaylası'nda Ateşsiz Piknik Yapan Bir Ziyaretçi Grubu.

Zeytinli çıkışıındaki milli park ve Hasanboğuldu yol ayrımındaki levha ziyaretçilerin dikkatini çekmeyecek kadar küçüktür (Şekil 21). Ziyaretçiler milli park ile Hasan Boğuldu günübirlik kullanım alanının yolunu ayırt edememekte ve yanlış yola saptığını 5 km'lik yol kat ederek milli parkın kapısına gelince

öğrenmektedir. Bu durum milli parkın giriş kapısında araç trafiğini artırmaktadır (Şekil 22).

Şekil 21: Milli Park ve Hasanboğuldu Yol Ayrımı

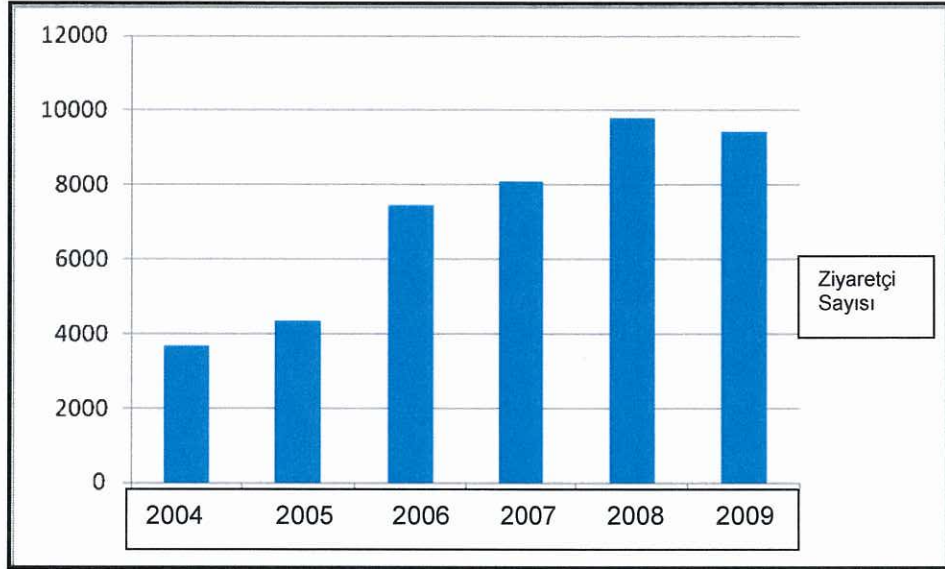
Şekil 22: Kazdağı Milli Parkı'nda Trafik Yoğunluğu. Kaynak: Yılmaz Arı.

Kazdağı Milli Parkı ekolojik, kültürel ve mitolojik değerlere sahip bir alandır. Parkı ziyarete gelenlerin çoğu bu durumdan habersizdir. Ziyaretçiler her ne kadar yanlarında yerel kılavuzlar olsa da milli park içinde ziyaretçileri yölendirecek, bilgi verecek tanıtıcı pano ve levhaların eksik olduğunu sıkça dile getirmişlerdir.

Lüks arabaları, otomobilleri ile parka gelen ziyaretçiler Mehmetalan ve Sarıkız arasındaki yolun durumunun çok kötü olduğundan şikayetçidir. Yönetim tarafından yolun daha düzenli hale getirilmesini talep etmektedir. Milli Park içindeki araç yoğunluğu günümüzde de oldukça fazladır. Yol şu an olduğundan daha düzenli hale getirilirse bu daha fazla araç ve ziyaretçi demektir. Ziyaretçi yoğunluğu parkın ekolojik dengesine zarar verebilir ve parkın taşıma kapasitesinin daha da aşılmasına neden olabilir.

Kazdağı Milli Parkı'ndaki ziyaretçi sayısı gittikçe artmaktadır (Şekil 23). Ancak elde edilen veriler gerçek rakamlar değildir. Ziyaretçi bilgilerinden yararlanılarak tahmini değerler kullanılmıştır. Ziyaretçi sayısı, şekilde gösterilen değerlerden çok daha fazladır. Çünkü Edremit nüfusuna kayıtlı vatandaşlar, Sarıkız etkinliklerinin olduğu dönemde ücret ödemedikleri için parka rahat bir şekilde girebilmektedir ve bu girişler ziyaretçi cetveline işlenmemektedir. Bu durum ziyaretçi sayısının, ziyaretçi cetvelinde belirtilenden daha fazla olduğunun bir göstergesidir. Ziyaretçi sayısı fazla olduğu için parkta karşılaştığımız grup sayısı da artmaktadır. Parka gelen ziyaretçiler kalabalıktan şikayet etmektedir (Şekil 24).

Ziyaretçi yoğunluğunun fazla olması çevre kirliliğini artırmaktadır. Çevre kirliliği ekosistemin doğal dengesini olumsuz etkilemektedir. Ziyaretçiler katı atıklarını dağda bırakmaktadır. Sarıkız etkinliği sırasında Kartalçimen'deki çöp bidonlarının sayısı artırılmaktadır. Ancak Sarıkız etkinliklerinde ziyaretçi sayısının artması ve etkinlik çerçevesinde yapılan kurban kesimleri çevre kirliliğini iyice artırmaktadır (Şekil 25).

Şekil 23. Kazdağı Milli Parkı 2004-2009 Ziyaretçi Cetveli
Kaynak: Akçay Doğa Koruma ve Milli Parklar Mühendisliği, (2004-2009).

Şekil 24: Sarıkız'daki Ziyaretçi Yoğunluğu. Kaynak: Yılmaz Arı.

Şekil 25: Sarıkız Etkinlikleri Sırasında Sarıkız'a Adak Olarak Yapılan Kurban

Kartalçimen ve Tozlu Yaylası'nda bulunan çöp bidonları yeterli olmadığı için ziyaretçiler çöplerini çöp bidonlarının olduğu alanlara değil, buldukları alanlara bırakmaktadır. Bunun sonucunda geriye kirli bir çevre kalmaktadır (Şekil 26). Parka gelen ziyaretçiler bu konuda gerek milli park yetkililerince gerekse kılavuzlar tarafından sık sık uyarılmaktadır.

Mili parka içersinde ziyaretçiler için düzenlenmiş uygun kamp alanı bulunmamasından ya da kamp alanlarının var olduğundan habersiz olduklarından şikayet etmektedir. Milli park'ta Yayla Tepe, Düden Alanı ve Zığın Dere gibi alanlar ziyaretçilerin kullanıma açık olan kamp alanları olarak belirlenmiştir (Şekil 27). Ancak ziyaretçiler bu durumdan habersizdir.

Bazı ziyaretçiler ise konaklamak istediklerini belirtmekte böylesine büyük bir alanın birkaç saatte gezilmesinin, alan hakkında gerekli bilgilerin alınmasının mümkün olmadığını dile getirmektedir.

Şekil 26: Milli Park Alanı İçerisinde Sarıkız Etkinlikleri Sırasında Etrafa Bırakılan Çöpler Çevre Kirliliğine Neden Olmaktadır. Kaynak: Yılmaz Arı.

Şekil 27: Milli Park'taki Kamp Alanındaki Bir Ziyaretçi Gurubu

Ayrıca Şahinderesi, Ayı Deresi, Pınarbaşı, Sütüven, Tozlu Yaylası Milli Park sınırları içerisindeki günöbirlik kullanım alanları, Zeybektaşı Tepesi, Tavşanoynağı Tepesi, Nanekırı Tepesi gibi alanlar Kazdağı Milli Parkı Master Planı'na göre manzara seyir noktası olarak belirlenmesine rağmen ziyaretçiler bu durumdan habersizdir.

5.1.5. ZİYARETÇİLERİN YABAN HAYATI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Kazdağı Milli Parkı'nda ziyaretçi yönetimi doğru yapılmadığı için yaban hayatı zarar görmektedir. Milli parka gelen ziyaretçilerle ve yerel kılavuzlarla yaptığımız görüşmelerde yönelttiğimiz sorulardan biri de "milli parkın bu kadar yoğun olması buradaki yaban hayatını olumsuz etkiliyor mudur?" şeklindeydi. Yerel kılavuzlardan biriyle yaptığım görüşmede anlatılan bazı olaylar bunun en güzel kanıtını oluşturmaktadır. Yerel kılavuz:

Milli parka motorla girişin serbest olduğu dönemde Kartalçimen'den Tozlu Yaylası'na doğru motorla gelirken orada yatan yaban domuzu motorun sesinden korktu ve kaçtı. O sırada Sarıkız'a doğru çıkan jipli bir ziyaretçi grubu alt yoldan geliyordu. Jip yaban domuzuna çarptı ve hatta yaban domuzunun üstünden geçti. Yaban domuzu yaralandı ama kaçtı. Şimdi parka motorla giriş yasaklandı; güzel ama jiple turlar devam ediyor ve yaban hayatı bu durumdan çok olumsuz etkileniyor. Motorla giriş yasaklandı ama hala pat pat denen traktörler Sarıkız etkinlikleri sırasında parka giriş yapıyor. (Şekil 28).

Diğer bir kılavuzlarla yaptığımız görüşmede doğal yaşamın buradaki trafikten rahatsız olduğuna dair bir başka örnek karşımıza çıktı. Yerel kılavuz:

Parktaki hayvanlar insanı gördüğünde rahatsız oluyor, korna sesinden korkuyor ve kaçıyor. Bir grup ziyaretçiyle parkta dolaşırken yavrusu olan bir ayı bizi gördü ve kaçmaya başladı. Ama yavrusunu da bırakmıyor. Yavruyu ağzına alıp yavruyu ata ata kaçıyor. Bu durum çok üzücü bir hal alıyor.

Yerel kılavuzların şikayetçi olduğu en önemli konulardan birisi de parka gelen ziyaretçilerin endemik bitki türlerini koparmak istemesi ve hatta kılavuzlar görmeden koparmasıdır. Özellikle Sarıkız Çayı en çok toplanan endemik bitki

türüdür. Bazı insanlar bitki ticareti yapmakta ve pazarlarda bu bitkileri satmaktadır (Şekil 29).

Şekil 28: Petrollü Araçlara Alternatif Olduğu Söylenen ve Çok Yüksek Ses Çıkaran Su Motorlu Araç Olan Pat Pat, Milli Parktaki Yaban Hayatı Olumsuz Etkilemektedir.

Endemik türlerin ve yaban hayatının olduğu alanlara ziyaretçilerin girmemesi için uyarıcı levhaların olmaması beraberinde bazı sorunlar getirmektedir. Sarıkız etkinliklerinin olduğu dönemde Edremit nüfusuna kayıtlı veya doğum yeri milli park çevresindeki yerleşmelerdeki ziyaretçiler kılavuz almadan parka giriş yapabilmektedir. Sarıkız etkinliklerinin olduğu dönemde milli parkı ziyaretimiz sırasında şöyle bir olaya şahit olduk. Tozlu Yaylası'nda bir grup ziyaretçiyle görüşürken biraz ileride yer alan Edremit nüfusuna kayıtlı ve kılavuzu olmayan bir başka ziyaretçi grubu endemik bitkilerin üzerinde piknik yapıyordu. Bu dönem aynı zamanda endemik bitkilerin çiçek açma dönemi bu durumdan habersiz oldukları için endemik bitkileri ezmektedirler.

Şekil 29: Hasanboğuldu Günübirlik Alanındaki Yerel Ürünleri Satan Köylüler

Günümüzde her yıl binlerce yabancı hayvanın yaşam alanları, kaçak avlanmadan dolayı zarar görmektedir. Kazdağı Milli Park'ında da avlanmak yasaktır ancak kaçak girişler yapılarak avlanmalar yapılmaktadır. Alan kılavuzlarından biri karşılaştığı üzücü olayı şu şekilde dile getirmektedir:

2008'de bir grup ziyaretçiyi Sarıkız'a götürmüştüm. Bir grup avcı köpekle birlikte tavşan kovalıyordu. Tavşanla araları yaklaşık 100 metre, avcılar tavşana ateş ediyor. Bu duruma ziyaretçiler tepki gösterdi. "Şikayet et, görevlileri ara" diye. Aradım tabii avcılar yakalandı. Ama olayda avcılarını kovalayan görevlilerden de birinin ayağı kırıldı.

Doğal korunan alanlarda rekreasyonel turizm amaçlı kullanım seviyesi arttıkça ziyaretçi baskısı toprak üzerine uygulanan mekanik etkinin şiddetini artırmaktadır. Topraktaki, ölü örtü, organik madde ve infiltrasyon oranı azalarak, tane yoğunluğu, yüzeysel akış ve taşınan toprak miktarının arttığı görülmektedir. Toprakların infiltrasyon kapasitesinin düşmesi suyun toprak içine girişini zorlaştırmaktadır. Eğim yönünde yüzeysel akışa geçen su, erozyona neden olmaktadır. Plansız yapılan festival etkinliklerinden dolayı milli park içerisinde

festival alanında bulunan tehlike altındaki endemik bitki türlerinin yaşam alanlarını büyük ölçüde tahrip edilmektedir ve bu endemik türler yok olma tehlikesi ile karşı karşıdadır. Festival alanının taşıma kapasitesinin üzerinde kullanılması sonucunda Kartalçimen'deki toprak ve bitki örtüsü büyük ölçüde zarar görmektedir (Yüksek ve diğerleri, 2008) (Çizelge 7).

Çizelge 7. Korunan Alanlarda Turizm Etkinliklerinin Çevresel Etkileri ve Kontrol Edilmesi Gereken Olumsuz Ziyaretçi Etkileri

Neden Olan Faktörler	Doğa Kalitesi Üzerine Etkisi	Açıklama
Aşırı kalabalık	Çevresel stres ve hayvan davranışlarında değişim	Kalitede azalma, yaban hayatının değerini kaybetmesi, taşıma kapasitesinin sınırlarının belirlenmesinin gerekliliği.
Aşırı gelişme	Kırsal yapıların kentsel yapılara benzemesi, doğal yapı içerisinde insan yapısı tesislerin artması	Çekiciliği olmayan kent benzeri görünümün ortaya çıkması
Yol ve patikalar	Doğal hayata zarar, su yollarının değişmesi, hayvanlara geçiş zorluğu, toprak ve bitki örtüsünün zarar görmesi	Yaban hayatının zarar görmesi
Gürültü kirliliği (Radyo vb.)	Doğal seslerin bozulması	Yaban hayatının ve diğer ziyaretçilerin rahatsız olması
Çöp	Yaban hayatının atıklar, çöplerle beslenmeye başlaması	Estetik ve sağlığın bozulması
Vandalizm	Doğal güzelliğe darbe, tesislerin ve diğer olanakların bozulması	Doğal yapının bozulması
Yaban hayatının insanlar tarafından beslenmesi	Davranış değişikliği, kötü beslenme, turistlerde yaban hayatına karşı zararlı olabilecek davranışsal değişimler	Hayvanların alışkanlıklarında değişimler, yaban hayatının ölümü
Araç kullanma ve hız yapma	Yaban hayvanlarının ölümü ve rahatsız olması Toprak ve bitki örtüsünün zarar görmesi	Ekolojik değişimler, toz, yaban hayatının zarar görmesi
Enerji hatları	Bitkilerin tahribi, erozyon	Ekolojik değişimler
Bitki vb toplanması	Doğal değerlerin ve oluşumların kaybı	Ekolojik değişimler
Avlanma, tuzak kurma	Yaban hayvanlarının ölümü ve hayvan davranışlarında değişim	Yaban hayatının yok olması

Kaynak: Korkmaz ve Tolunay, (2002); Erdoğan ve Yağcı, (2002).

Korunan alanlarda yapılan doğa turizmi etkinliklerinin uygulanması sonucu bazı çevresel problemlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu problemlere neden olan faktörler, alanın kullanım kapasitesinin aşılması, yoğun kullanım ve

kirliliktir. Bu durum korunan alanlarda doğa ile ziyaretçi arasındaki ihtiyaçları karşılamaya yönelik bir ziyaretçi yönetimi zorunlu kılmaktadır.

6. KAZDAĞI MİLLİ PARKI'NIN TAŞIMA KAPASİTESİ

Koruma alanlarında rekreasyonel taşıma kapasitesinin belirlenmesi amacıyla IUCN tarafından geliştirilen yöntemler kullanılarak Kazdağı Milli Parkı'nda en çok kullanılan alan olan Kartalçimen ile Sarıkız Tepe arasındaki bölgenin taşıma kapasitesi tespit edilmiştir. Bu bölgenin seçilmesinin nedeni hem ziyaretçiler, hem de yerel halk tarafından yoğun olarak kullanılmasıdır. Bunun yanında endemik bitki türlerinin Kartalçimen ile Sarıkız Tepe arasındaki alanda yoğun olarak bulunmasıdır.

6.1. KAZDAĞI MİLLİ PARKI'NIN FİZİKSEL TAŞIMA KAPASİTESİ

Kartalçimen ile Sarıkız Tepe arasındaki alanda ziyaretçi akışı, çift yönlüdür. Bir kişinin kapladığı doğrusal uzunluk 1 metredir. Kartalçimen – Sarıkız Tepe arası toplam uzunluk, 2000 metredir. Bir ziyaretin ortalama süresi, 4 saattir. Milli parkın ziyarete açık olduğu ortalama süre, 12 saattir. Maksimum ziyaretçi grubu büyüklüğü, 20 kişi olduğuna göre gruplar arası uzaklık minimum ara uzaklık 100 metre olmalıdır.

Gruplar arası tavsiye edilen uzaklık 100 m olduğundan 2000 m. uzunluğundaki patikaya 11 grup sığacaktır. [(11 x 100 m) + (10 ara x 100 m)= 2100 m] bu 11 grup milli parkı aynı anda ziyaret durumundaysalar toplam 1100 m patika uzunluğuna gereksinim olacaktır. Fiziksel taşıma kapasitesinin (FTK) hesaplanması için öncelikle rotasyon faktörünün hesaplanması gerekir.

$R_f = \text{Alanın günlük açık olduğu süre} / \text{bir ziyaretin ortalama süresi}$

$R_f = 12 \text{ saat} / 4 \text{ saat}$

$R_f = 3 \text{ ziyaret} / \text{gün}$

Rakamsal değerler fiziksel taşıma kapasitesi formülünde yerine konulursa:

$FTK = A \times Z/a \times R_f$

$FTK = 1100 \text{ m} \times 1 \text{ ziyaretçi/m} \times 3 \text{ ziyaret/gün}$

Fiziksel Taşıma Kapasitesi = 3300 ziyaret/ gün

6.2. KAZDAĞI MİLLİ PARKI'NIN GERÇEK TAŞIMA KAPASİTESİ

Gerçek taşıma kapasitesinin (GTK) bulunması için ziyareti kısıtlayan düzeltme faktörlerinin hesaplanması gerekmektedir. Düzeltme faktörleri olarak, sıcaklık, yağış, fırtına ve endemik bitkilerin çiçek açma dönemleri belirlenmiştir. Düzeltme faktörlerinin hesaplanması için Kazdağı Master Planı içerisinde yer alan Altınoluk Meteoroloji istasyonu verileri kullanılmıştır. Kazdağı Milli Parkı'nın gerçek taşıma kapasitesi ile ilgili özellikleri şunlardır: Arazide ziyaretçilerin güneş ve yağmurdan korunmak için üst yapı yoktur. Sıcaklığın 25°C ve 25°C'den fazla olduğu gün sayısı ortalama, 150 gündür. Bu dönemde günlük güneşli süre, 12 saattir. Bu dönemde güneşin gün içinde yoğun olduğu süre, (10:30- 15:00) 4,5 saattir. Yağışın 1 mm. ve daha fazla olduğu gün sayısı, 150 gündür. Ortalama yağış süresi, 5 saattir. Ortalama fırtınalı gün sayısı (Rüzgarın hızının 17.2 m/s fazla olduğu), 150 gündür. Rüzgarın etkili olduğu süre, (10:00-17:00) 7 saattir. Endemik bitkilerin çiçek açma dönemleri, Mayıs-Ağustos ayları arası yoğun dönem 120 gündür.

Rahatsız eden sıcaklık düzeltme faktörü (D_{fs}): Rahatsız eden sıcaklık düzeltme faktörünün hesaplanmasında sıcaklığın 25° C ve 25° C'den fazla olduğu günler sayısı kullanılmıştır. Rahatsız eden sıcaklık düzeltme faktörü formülü:

$$D_{fs} = D_s / D_t \times 100$$

$$D_s = 150 \text{ gün rahatsız eden sıcaklık gün} \times 4,5 \text{ rahatsız eden sıcak saat} = 675 \text{ saat/yıl}$$

$$D_t = 150 \text{ gün rahatsız eden sıcaklık gün} \times 12 \text{ güneşli gün} = 1800 \text{ saat/yıl}$$

$$D_{fs} = D_s / D_t \times 100$$

$$D_{fs} = 675 / 1800 \times 100$$

$$D_{fs} = 37,5 \text{ (\% 37,5 sınırlama)}$$

Yağış düzeltme faktörü (D_{fy}): Rekreatyonel kullanım açısından yağış genel olarak etkinlikleri etkilemekte fotoğraf ve video çekimlerini

engellemektedir. Öte yandan Sarıkız'a doğru olan yürüyüşü zorlaştırmaktadır.

Yağış düzeltme faktörü formülü:

$$Df_y = D_s / D_t \times 100$$

$$Df_s = 150 \text{ yağışlı gün} \times 5 \text{ yağışlı saat} = 750 \text{ saat/yıl}$$

$$Df_t = 7 \text{ ziyaret saati} \times 365 \text{ gün} = 2555 \text{ saat/yıl}$$

$$Df_y = 750 / 2555 \times 100 = 29,4 \text{ (\% 29,4 sınırlama)}$$

Fırtına düzeltme faktörü (Df_f): Fırtına düzeltme faktörünün hesaplanmasında rüzgar hızının 17,2 m/s olduğu ortalama gün sayısı kullanılmıştır. Kazdağı Milli Parkı'nda rüzgarın hızının fazla olduğu günlerde ziyaretler olumsuz etkilenecektir. Fırtına düzeltme faktörü formülü:

$$Df_f = D_s / D_t \times 100$$

$$Df_s = 150 \text{ fırtınalı gün} \times 5 \text{ fırtınalı saat} = 750 \text{ saat/yıl}$$

$$Df_t = 7 \text{ ziyaret saati} \times 365 \text{ gün} = 2555 \text{ saat/yıl}$$

$$Df_f = 750 / 2555 \times 100 = 29,4 \text{ (\% 29,4 sınırlama)}$$

Endemik bitkilerin çiçek açma dönemi düzeltme faktörü (Df_e): Endemik bitkilerin çiçek açma dönemi düzeltme faktörünün hesaplanmasında Sarıkız-Kartal Çimen arasında yer alan endemik bitkilerin Sarıkız çayı, Dağ çayı (*Sideritis trojana*), Geven (*Astragalus idae*), Dağ sümbülü (*Muscari bourgaei*), Yabani karanfil (*Dianthus erinaceus*), (*Asperula sintenisii*), (*Armeria trojana*) Keten (*Linum boissieri*), Dam kuruğu, Kaya kuruğu (*Sedum lydium*), Geven (*Astragalus idae*), Çiğdem (*Crocus gargaricus*) çiçek açma dönemi Mayıs-Ağustos 120 ortalama gün sayısı kullanılmıştır.

$$Df_e = D_s / D_t \times 100$$

$$Df_s = 120 \text{ çiçek açma gün} \times 4 \text{ saat} = 480 \text{ saat/yıl}$$

$$Df_t = 4 \text{ ziyaret saati} \times 365 \text{ gün} = 1460 \text{ saat/yıl}$$

$$Df_e = 480 / 1460 \times 100 = 32,8 \text{ (\%32,8 sınırlama)}$$

GTK şu formülle hesaplanır:

$$Df_s \text{ (Rahatsız eden sıcaklık faktörü)} = \% 37,5 \text{ sınırlama}$$

Df_y (Rahatsız eden yağış faktörü) = % 29,4 sınırlama

Df_r (Rahatsız eden fırtına faktörü) = % 29,4 sınırlama

Df_e (Rahatsız eden endemik çiçek açma faktörü) = % 32,8 sınırlama

Rakamsal değerler gerçek taşıma kapasitesi formülünde yerine konulursa

$$GTK = FTK \times (100 - Df_1/100) \times (100 - Df_2/100) \times \dots \times (100 - Df_n/100)$$

$$GTK = FTK \times (100 - Df_s/100) \times (100 - Df_y/100) \times (100 - Df_r/100)$$

FTK= 3300 ziyaret/ gün olduğuna göre;

$$GTK = 3300 \text{ ziyaret/ gün} \times (100 - 37,5 / 100) \times (100 - 29,4 / 100) \times (100 - 29,4 / 100) \times (100 - 32,8 / 100)$$

$$GTK = 3300 \text{ ziyaret/ gün} \times (0,625) \times (0,706) \times (0,706) \times (0,672)$$

Gerçek Taşıma Kapasitesi = 690 ziyaret/ gün

6.3. KAZDAĞI MİLLİ PARKI'NIN ETKİN TAŞIMA KAPASİTESİ

Kazdağı Milli Parkı'nın gerçek taşıma kapasitesini belirledikten sonra etkin taşıma kapasitesinin (ETK) belirlenmesi gerekmektedir. Kazdağı Milli Parkı'nın gerçek taşıma kapasitesi 690 ziyaret/ gündür. Yönetim kapasitesi ise alanda görevli olanların sayısı, 6'dır. Akçay Doğa Koruma ve Milli Parklar Mühendisliği tarafından olması gereken personel sayısı 40 olarak saptanmıştır (Akçay, 2010). Alanın 14 tane giriş noktası bulunmaktadır ve bu giriş noktalarında 2 personelden 28 kişinin görev yapması gerekir. 2 şöför, 3 orman muhafaza memuru, 1 şef, 2 büro hizmetlisi, 2 mühendis, 1 biyolog ve 1 veterinerin olması gerekmektedir. Sonuç olarak olması gereken personel sayısı toplam 40'dir.

Rakamsal değerler etkin taşıma kapasitesi formülünde yerine konulursa
Yönetim Kapasitesi= Mevcut Personel Sayısı/ Olması Gereken Asgari Personel Sayısı x 100

$$YK = 6 / 40 \times 100$$

YK= 15.0 (% 15.0) Buna göre;

$$ETK = GTK \times YK$$

$$ETK = 690 \text{ ziyaret/ gün} \times 0,15$$

$$ETK = 103 \text{ ziyaret/ gün olarak hesaplanır.}$$

Bu değerlerden yola çıkarak milli parkı ziyaretinin en yoğun olduğu yaz döneminde (Haziran-Ağustos arası, 3 ay=120 gün) kabul edilebilecek ziyaretçi sayısı 12.360 kişi olarak (103 ziyaret/ gün x 120 = 12.360 ziyaret/3 ay) hesaplanmıştır.

7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Dünya Doğa Koruma Birliği (IUCN) tarafından rekreasyonel taşıma kapasitesinin belirlenmesi için önerilen Korunan Alanlarda Taşıma Kapasitesi Tahmin Yöntemi Kazdağı Milli Parkı'nda en çok kullanılan Kartalçimen ile Sarıkız Tepe arasındaki alana uygulanmış ve buranın taşıma kapasitesi bulunmuştur. Buna göre Kazdağı Milli Parkı'na fiziksel olarak sığabilecek ziyaretçi sayısı 3300'dür. Ziyareti kısıtlayan ve engelleyen faktörlerin etkisi göz önüne alındığında parkın gerçek taşıma kapasitesi 690 ziyaretçiye düşmektedir. Yönetim yapısından kaynaklanan herhangi bir aksaklık olmaması durumunda, Gerçek Taşıma Kapasitesi'nin rekreasyonel taşıma kapasitesi olduğu söylenebilir. Ancak Kazdağı Milli Parkı'nda çalışan personel sayısı, çalışması gereken personel sayısının yaklaşık % 15.0'dır. Dolayısıyla verilen hizmetlerde ve kontrollerde yetersizlik söz konusudur. Bu nedenle Etkin Taşıma Kapasitesi'nin hesaplanması zorunlu olmuştur. Kazdağı Milli Parkı'nın mevcut yönetim kapasitesine göre Etkin Taşıma Kapasitesi 103 ziyaret/ gündür. Milli parkın ziyaretinin en yoğun olduğu yaz döneminde kabul edilebilecek ziyaretçi sayısı 12.360 kişi olarak ($103 \text{ ziyaret/ gün} \times 120 = 12.360 \text{ ziyaret/3 ay}$) hesaplanmıştır. Ancak bu değer ziyaretçiler düzenli olursa doğru olur. Aylara göre bakacak olursak Ağustos ayında günlük ziyaretçi sayısı 103'ü aşar. Bu durumda aylık hatta 15 günlük sayılara bakmak gerekmektedir.

2009 yılı itibariyle Haziran-Ağustos arası, (3 ay=120 gün) Kazdağı Milli Parkı'nın ziyaretçi sayısı 7141'dir. Bu değer hesaplanan 12.360 ziyaretçi sayısından azdır. Ancak bu rakama bakarak Kazdağı Milli Parkı'da ziyaretçi sayılarının taşıma kapasitesinin altında olduğunu söylemek yanıltıcıdır. Çünkü bu rakam, ziyaretçilerin verilen süre ve gün içerisinde eşit dağıldığı varsayılmaktadır. Halbuki ağustos ayının 3. Haftası ve gün içerisinde saat 13.00-18.00 arasında ziyaretçiler taşıma kapasitesinin üstüne çıkmaktadır.

Etkin Taşıma Kapasitesi 103 ziyaret/ gün iken Sarıkız etkinliklerinin yapıldığı Ağustos ayında bir günde parka 250 aracın giriş yaptığı tespit edilmiştir. Bu sayı oldukça fazladır ve alanın taşıma kapasitesinin çok üzerindedir. Asıl yoğunluk Sarıkız etkinliklerinin yapıldığı dönemde gerçekleşmektedir. Bu dönemde endemik bitkilerin en çok çiçek açtığı dönemdir.

Kazdağı Milli Parkı'nda ziyaretçi kayıtlarının doğruluğu şüphelidir. Parka yapılan girişlerde ziyaretçi kayıtları araba, otobüs, jeep vb gibi araç bazında tutulmaktadır. Parka bir günde kaç kişinin giriş yaptığı tam anlamıyla belirgin değildir. Bu durum taşıma kapasitesi tahmin yöntemlerinin hesaplanmasında zorluklar yaşanmasına neden olmuştur. Bu nedenle park girişlerinde ziyaretçilerin kayıtları sadece araç bazında tutulmamalı gün içinde parka giriş yapan kişi sayısı da mutlaka belirlenmelidir.

Ziyaretçilerin alana zarar vermeden dolaşımını sağlamak, alanı en iyi şekilde algılamaları, anlamalarının sağlanması ve birbirlerini engellemeyecek şekilde alan içinde yönlendirilmeleri amaçlanmalıdır. Farklı amaçlarla da gelmiş olsa ziyaretçilerde doğa ve çevre bilincini oluşturacak şekilde alan sunumunun yapılması, hassas alanlar üzerinde baskı oluşturmayacak şekilde kontrollü, bilinçli ve çevreye duyarlı davranış bilincini geliştirecek şekilde yönlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda park alanını tanıtıcı afiş, broşür, kitap, film, cd vb araçların oluşturulması ve ziyaretçilere bu tanıtıcı araçların sunulması gerekmektedir. Zeytinli girişindeki Kılavuzlar Derneği'nde parka gelen ziyaretçiler bu şekilde bilgilendirilebilir. Bu amaçla Zeytinli ve Avcılar'da Ziyaretçi ve Tanıtım Merkezi kurulmalıdır. Bu Ziyaretçi ve Tanıtım Merkezi aşağıdaki faaliyetleri yapmalıdır.

1. Alanla ilgili gelen ziyaretçilere önce 15-20 dakikalık sunumlarla Kazdağı Milli Parkı'nı tanıtıcı broşür, harita ve cd'lerle eğitim verilmelidir.
2. Ziyaretçi bilgi sistemi kurularak o anda parktaki ziyaretçi ve kılavuz sayısının ne kadar olduğu bilinmelidir.

3. Park içerisindeki haberleşme sistemi geliştirilerek kılavuzların ve orman muhafaza memurlarının park içerisinde nerede olduğu, ne zaman işlerinin biteceği ve geri dönecekleri hakkında Ziyaretçi ve Tanıtım Merkezi bilgi sahibi olmalıdır.
4. Ziyaretçiler, özel araçları ile parka girmemelidir. Ziyaretçi ve Tanıtım Merkezi'nin bulunduğu noktada aracını bırakarak Ziyaretçi ve Tanıtım Merkezi'nin sağlayacağı toplu taşıma araçları ile parka girmelidirler.

Planlanan ve yönetilen korunan alanlarda; ziyaretçi yönetimi, doğa turları ve diğer alan kullanımları için uyulması zorunlu genel kuralları Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan genelgede belirlenmiştir. Ziyaretçilere uyması gereken bu kurallar milli park girişinde dağıtılmalıdır ve kılavuzlar, ziyaretçilerin bu kurallara uymasını sağlamalıdır.

Kazdağı Milli Parkı'nda bir taraftan ziyaretçi yönetiminin hedefleri diğer taraftan ziyaretçilerin doğal çevre üzerindeki olumsuz etkileri mevcuttur. Farklı ziyaretçi grupları ve farklı talepleri ile doğal çevrenin beklentileri ziyaretçi yönetimini karmaşık bir hale sokmaktadır. Bu karmaşıklığı en aza indirmek için kaliteli bir deneyim niteliği ve hassas doğal alanlar üzerinde baskı oluşturmayacak şekilde kontrollü, bilinçli ve çevreye duyarlı davranış bilincini geliştirmiş ziyaretçilerin koruma alanlarına girmelerine izin vermek gerekmektedir. Kazdağı Milli Parkı'nda da izin verilen ve verilmeyen alanlar net olarak ortaya konmalıdır. Örneğin, endemik bitkilerin yoğun olarak bulunduğu alana ziyaretçilerin girişleri sınırlandırılmalı ve bu bitkilerin ziyaretçiler tarafından toplanmasına kesinlikle izin verilmemelidir.

Alan oldukça büyüktür ve yönetimdeki araç ve personel sayısı eksiktir. Alandaki görevli veya hizmet verenlerin niteliğinin ve niceliğinin artırılması gerekir. Milli park görevlileri her ne kadar kaçak girişleri kontrol etmeye çalışsa da yeterli personel bulunmadığından dolayı park alanına kaçak girişler

gerçekleşmektedir. Ayrıca hem bu durumu engellemek, hem de park görevlilerinin uygunsuz hava koşullarında sığınmaları için alan kontrol noktaları oluşturulmalıdır. Bütün bunların Ziyaretçi ve Tanıtım Merkezi'nde kurulacak bir Ziyaretçi Yönetim Sistemi ile kontrol edilmesi gerekir. Bu sistemle, parktaki ziyaretçi yoğunluğu, kılavuzların yeri ve durumu vb gibi konular ziyaret saatlerinde sürekli takip edilebilecektir.

Milli parktaki alan kılavuzlarının sayısı yetersizdir. Bu sayının artırılması gerekir. Kılavuzlar milli park çevresindeki köylerde yaşayan yerel halktan olmalı ve alan kılavuzluğu bir meslek haline getirilmelidir. Ziyaretçiler alan kılavuzlarına ulaşma gücü yaşamamalıdır. Zeytinli'de bulunan Alan Kılavuzları Derneği daha aktif hale getirilmeli ve dernek sürekli olarak açık olmalıdır. Dernekte mutlaka ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik kılavuzlar olmalı ve parka gelen ziyaretçiler kılavuzlarını buradan alarak park alanına hareket etmelidir. Böylece park girişinde kılavuz arama kargaşası da son bulacaktır.

Ziyaretçi gruplarının bir kılavuzun hitap edebileceği büyüklükte olması gereklidir. Kazdağı Milli Parkı'nda 20- 30 kişilik büyük bir gruba bir alan kılavuzunun hitap etmesi, ziyaretçilerin gruptan ayrılarak endemik bitkilere zarar vermesi gibi bazı sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu nedenle alan kılavuzların kontrol altında tutabileceği grup sayısının üzerine çıkılmamalıdır.

Piknik yapmak isteyen ziyaretçiler için Hasan Boğuldu, Pınarbaşı gibi günübirlik rekreasyon alanları mevcuttur. Ancak ziyaretçiler bu durumu uzun bir yol aldıktan sonra öğrenmektedir. Ziyaretçiler milli parkın giriş kapısına gelmeden bu alanlara yönlendirilmelidir. Yerel kılavuzların derneğinde ziyaretçilerin bu noktada bilgilendirilmesi daha doğrudur. Böylece parkın kapısındaki trafik yoğunluğu azaltılmış olur.

Kazdağı Milli Parkı içerisindeki yollar iyileştrilmemelidir. Milli parka özel araçlarla girilememeli, arazi şartlarına uygun araçlarla girilmelidir. Bunun için Alan Kılavuzları eşliğinde özel araçlarını Ziyaretçi Tanıtım ve Yönetim Merkezine kurulacak otoparka bırakarak parkı ziyaret etmeli ve dnmelidirler.

KAYNAKÇA

Yayımlanmamış :

Akçay Doğa Koruma ve Milli Parklar Mühendisliği Arşivleri. (2009).

Akçay, C. (2010). Kişisel Mülakat. Edremit.

Akten, S. (2009). Korunan Doğal Alanlarda Ziyaretçi Etki Yönetim Yaklaşımı (Gölcük Tabit Parkı Örneği). (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Isparta.

Alkan, H., Korkmaz, M. (2009). Korunan Alanların Yönetiminde Yaşanan Sosyo Ekonomik Odaklı Sorunların İlişkin Bir Değerlendirme. II. Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta.

Asan, Ü. (1983). Kazdağı Göknarı'nın (*Abies equi trojani* Aschers. et. Sinten) Hasılat ve Anejaman Esasları Üzerine Araştırmalar. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi. Orman Anejamanı Bilim Dalı. İstanbul.

Çakıroğlu, D. (2002). Altınoluk'ta Turizm Etkinlikleri. (Yayımlanmamış Lisans Bitirme Tezi). Ege Üniversitesi. Edebiyat Fakültesi. Coğrafya Bölümü. İzmir.

Çavuş, S. (2002). Turistik Merkezlerin Taşıma Kapasiteleri ile Yaşam Evreleri Arasındaki İlişkiler ve Kuşadası Örneğinde Değerlendirme. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.

Çevirgen, A. (2003). Kazdağı Milli Parkı Ve Yakın Çevresinin Turizm Potansiyeli ve Ekoturizm Modellemesi. Kazdağı Milli Parkı'nın Bilimsel Eğitim Amaçlı Kullanımı Projesi. TÜBİTAK. Zeytinli Belediyesi Konukevi. Edremit/Balıkesir.

Devlet İstatistik Enstitüsü. (1960-1990).

Demirayak, F. (2006). Türkiye'de Korunulan Alanlar İçin Yeni Bir Yaklaşım Ortaklaşa Yönetim. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Edremit Meteoroloji Müdürlüğü, (2000).

- Hepcan, Ş. (1997). Milli Parklarda Yönetim Zonlarının Belirlenmesi Amacıyla Manisa Spil Dağı Milli Parkı Örneğinde Bir Yöntem Araştırması. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Kaz Dağı Milli Parkı Alan Kılavuzları Derneği, (2009). Kişisel Mülakat. Edremit.
- Kuvan, Y. (1997). Balıkesir Yöresindeki Orman Rekreasyon Kaynaklarının Yönetimi, Sorunları ve Çözüm Yolları. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Orman Bakanlığı. (2010).
- Polat, G. (2001). Antandros Kazı Raporu . İzmir.
- Satıl, F. (2005). TÜBİTAK, Kazdağı Milli Parkı Çevre Eğitimi-III Sunumu.
- Sılaydın, B. (2000). Turistik Kıyı Yerleşmelerinde Ziyaretçi Yönetim Planı Yaklaşımı Göcek (Fethiye) Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Tok, V. (2005). Kazdağ'ının Faunistik Özellikleri. Kaz Dağı Milli Park'nda Ekoloji Temelli Doğa Eğitimi Ders Notları.
- Tokmak, C. (2008). Sürdürülebilir Turizm Açısından Taşıma Kapasitesi: Topkapı Sarayı Örneği. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- TÜBİTAK. (2005). Kazdağı Milli Parkı Çevre Eğitimi-III.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2007).
- Yağcı, Ö. (2003). Turizmde Çeşitlendirme, Sürdürülebilirlik ve Kırsal Turizm. Alternatif Turizm Kongresi. Çankırı.
- Yüceşahin, M. (1997). Edremit İlçesi (Balıkesir) Coğrafyası. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Yayımlanmış:

- Arı, Y. (2008). Eko Turizm Mi Ego Turizm Mi? Kazdağı (Balıkesir) Örneği. V. Ulusal Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı. ss. 421-428. Ankara.
- Arı, Y. (2006a). Milli Parklarda İnsan Problemi: Doğa Korumanın Yerel Kültürlere Etkisi. Kazdağları II. Ulusal Sempozyumu Bildiriler Kitabı. ss. 230-233. Çanakkale.
- Arı, Y. (2006b). Kazdağı Milli Parkı'nın Yerel Toplumlar Üzerindeki Ekonomik Ve Sosyal Etkileri. Kazdağları II. Ulusal Sempozyumu Bildiriler Kitabı. ss. 234-245. Çanakkale.
- Arı, Y. (2006c). Sürdürülebilir Kullanım Açısından Sarıkız Etkinliklerinin Değerlendirilmesi. Kazdağları II. Ulusal Sempozyumu Bildiriler Kitabı. ss. 381-388. Çanakkale.
- Arı, Y., Soykan, A. (2004). Eco-tourism and Local Communities at Kazdağı National Park, Turkey. 30th International Geographical Union Congress, Glasgow, England.
- Arı, Y., Soykan, A. (2006a). Kazdağı Milli Parkı'nda Kültürel Ekoloji ve Doğa Koruma. Türk Coğrafya Dergisi. Sayı: 44. ss. 11-32. İstanbul.
- Arı, Y., Soykan, A. (2006b). Kazdağı Milli Parkı'nın Ekonomik ve Sosyal Etkileri. Kazdağları II. Ulusal Sempozyumu Bildiriler Kitabı. ss. 234-245. Çanakkale.
- Ata, C., Dirik, H. (2001). Kazdağı Gökarnı'nın Sivilkültürel Özellikleri Ve Peyzaj Değeri. Kazdağları I. Ulusal Sempozyumu Bildiriler Kitabı. TMMOB Orman Mühendisleri Odası. Yayın No: 25. ss. 40-61. Edremit.
- Avcı, N. (2007). Turizmde Taşıma Kapasitesinin Önemi. Ege Akademik Bakış / Ege Academic Review. Sayı: 7(2). ss. 485-500. İzmir.
- Aydın, İ. (1990). Açıklamalı Turizm Terimler Sözlüğü. Coşkun Matbaası. Aydın.
- Bozok, D. (2004). Ekoturizm Ve Kazdağı'nda Bir Uygulama. I.Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı. ss. 434-454. Balıkesir.
- Butler, R. (1996). Problems and Possibilities of Sustainable Tourism: The Case of Shetland Islands. Sustainable Tourism in Islands and Small States: Case Studies. Pinter Publications. London.
- Cürebal, İ., Erginal, E. (2007). Mıhlı Çayı Havzası'nın Jeomorfolojik Özelliklerinin Jeomorfik İndislerle Analizi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. Sayı:19. ss. 126-135. Diyarbakır.

- Çelik, S. , Karabacak, E. , Uysal, İ. (2008). Plants have been Collected from Mythological Kazdağı (Mt. Ida) National Park, West Turkey by Turkmens and their Folk, Cultural and Social Uses. European Journal of Scientific Research. pp. 835-843.
- Çevirgen, A. (2004). Edremit Yöresinde Ekoturizme Yönelik Bir Talep Araştırması. Balıkesir Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sosyal Bilimler Dergisi. Sayı: 12. ss.45-67. Balıkesir.
- Çevirgen, A. (2005). Kazdağı Milli Parkı ve Çevresinde Ekoturizmin Geliştirilmesi. (Sosyal, Kültürel ve Ekonomik). I. Balıkesir Sempozyumu Bildiriler Kitabı. ss. 378-388. Balıkesir.
- Çevre Ve Orman Bakanlığı. (2007). B.18.0.DMP.0.00.02.010.01. Sayılı Doğa Turları Genelgesi. Doğa Koruma Ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Demirsoy, A., Yiğit, N., Karataş, A., Özkurt, Ş., Çolak, E. (2006) Notes on the Mammals Found in Kazdağı National Park and Its Environs. Turkish Journal of Zoology. Sayı: 30. ss. 73-82.
- Dirmenci, T., Satıl, F., Tümen, G. (2004). Kazdağı Milli Parkı'nın Bazı Endemik Bitki Türleri Ve Nadir Türleri. XVII. Ulusal Biyoloji Kongresi Bildiriler Kitabı. Adana.
- Dirmenci, T., Satıl, F., Tümen, G. (2005). A New Record for the Flora of Turkey: *Iberis saxatilis* L. (Brassicaceae). Turkish Journal of Botany. Sayı: 29. ss. 471-474.
- Dirmenci, T., Satıl, F., Tümen, G. (2006). A new species of *Matthiola* R. Br. (Brassicaceae) from Turkey. Botanical Journal of the Linnean Society. ss. 431 - 435.
- Dirmenci, T., Satıl, F., Tümen, G. (2007). Kazdağı Milli Parkı'nın Çiçekli Bitkileri. Zeytinli Belediyesi. Balıkesir.
- Doğaner, S. (2001). Türkiye'nin Turizm Coğrafyası. Çantay Kitabevi. İstanbul.
- Emekli, G. (2001). Bergama'nın Turizm Coğrafyası Ve Turizmin Sosyo Ekonomik Etkileri. Bergama Belediyesi Kültür Yayınları. İzmir.
- Emekli, G. (2004). Yeni Bin Yılda Sürdürülebilir Turizmin Kaz Dağı Ve Yakın Çevresi İçin Önemi. I. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı. ss. 416-432. Balıkesir.

- Erdoğan, E., Yağcı, Ö. (2002). Sürdürülebilirlik Bağlamında Ekoturizmin Sosyal, Ekonomik ve Çevresel Etkiler Bakımından Değerlendirilmesi. *Tourism in Mediterranean from Post to Future. First Tourism Congress of Mediterranean Countries.* ss.405-418. Antalya.
- Erdoğan, E., Uslu A. (2003). Kazdağı Milli Parkı'nın Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi. *Kırsal Çevre Yıllığı.* ss. 64-76. Ankara.
- Erdoğan, N. (2003). Çevre ve (eko)turizm. Erk Yayınları. Ankara.
- Ertin, G. (2000). Edremit Körfezi'nde Zeytin Üretimi. *Türk Coğrafya Dergisi.* Sayı: 35. ss. 223-246. İstanbul.
- Farrell, T.A., Marion, J.L. (2002). Visitor Impacts and Protected Areas Management. *Journal of Sustainable Tourism.* Vol. 10. No: 1.2002:31-51.
- Gemici, Y., ve Özel, N. (2001). Kazdağlarında Flora ve Vejetasyon. *Kazdağları I. Ulusal Sempozyumu Bildirileri. TMMOB Orman Mühendisleri Odası.* Yayın No: 25. ss. 26-39. Edremit.
- Gemici, Y., Acar, İ., Görk, G., Leblebici, E. (1993). Contributionsa A L'etude de la Flore du Kazdağ (Balıkesir). *Journal of Faculty of Science. Ege University.* İzmir.
- Gül, A., Akten, M. (2005) Korunan Doğal Alanlarda Rekreatif Taşıma Kapasitesi ve Kavramsal Yaklaşımlar. *Korunan Alanlar Sempozyumu Bildiriler Kitabı.* ss. 485-494. Isparta.
- Güneş, G. (2004). Sürdürülebilir Turizmde Yerel Halk Ve Katılımın Önemi. I. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı. ss. 499-512. Balıkesir.
- Gümüştepe, F. (1995). Edremit'te Turizm. *Türk Coğrafya Dergisi.* Sayı: 30. ss. 267-297. İstanbul.
- İrtem, E., Karaman, E. (2004). Kıyı Alanlarında Nüfus Artışı ve Sonuçları: Edremit Körfezi. *Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları V. Ulusal Konferansı. Türkiye Kıyıları 04 Konferansı Bildiriler Kitabı.* ss. 313-321. Adana.
- Kayan, İ. (2001). Kuzey Ege kıyılarımızın Kuvaterner Jeomorfolojisi. *Türkiye Kuvaterneri Çalıştayı. İTÜ Avrasya Yerbilimleri Enstitüsü.* ss. 80-90. İstanbul.
- Kelkit A., Özel E., Demirel Ö. (2005). A study of the Kazdagi (Mt. Ida) National Park: an Ecological Approach to the Management of Tourism. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology* 12. ss. 1-8.

- Koç, T. (2007). Kaz Dağı Kuzey Kesiminin (Bayramiç-Çanakkale) Jeomorfolojisi. Coğrafi Bilimler Dergisi. Sayı: 5(2). ss. 27-53. Ankara.
- Korkmaz, M., Tolunay, A. (2002). Kırsal Kalkınma Aracı Olarak Ekoturizm. Tourism in Mediterranean from Post to Future. First Tourism Congress of Mediterranean Countries. ss.405-418. Antalya.
- Köse, A., (1997). Kazdağı'nda Doğal Çevre Özelliklerine Dayanan Günübürlük Rekreasyon Alanlarına Üç Örnek: Ayazma, Pınarbaşı ve Sütüven. Türk Coğrafya Dergisi. Sayı: 32. ss. 237-262. İstanbul.
- Mutluer, M. (1996). Edremit Yöresinde Kırsal Yerleşmelerin Coğrafi Dağılışı ve Nüfus Büyüklüğünü Etkileyen Faktörler. Ege Coğrafya Dergisi. Sayı:8. ss. 207-224. İzmir.
- Mcchool, S.F., Lime, D.W. (2001). Tourism Carrying Capacity: Fantasy or Reality?. Journal of Sustainable Tourism. Vol. 9. No. 5. 2001.
- Olalı, H. (1990). Turizm Politikası ve Planlaması. İşletme Fakültesi Yayını No: 228. İzmir.
- Orman Bakanlığı. (1995). Kaz Dağı Milli Park Master Planı. Milli Parklar Ve Av Yaban Hayat Genel Müdürlüğü. Milli Parklar Daire Başkanlığı. Ankara
- Ozener, S. (2004) Türkiye'de Okul Dışı Çevre Eğitimi Ne Durumda? Neler Yapılmalı? V. Ulusal Ekoloji ve Çevre Kongresi. Taksim International Abant Palace. Abant İzzet Baysal Üniversitesi & Biyologlar Derneği. Abant- Bolu Bildiri Kitabı (Doğa ve Çevre). ss. 67-98. İzmir.
- Özdemir, A. (2007). Rekreasyon ve Koruma Alanlarındaki Ziyaretçi Yönetiminin Önemi Hakkındaki Düşünceler. ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi. Cilt.9 Sayı:11. ss. 55-61. Bartın.
- Özel, N. (1999). Kaz Dağları Orman Vegetasyonu Üzerine Fitososyolojik Ve Fitoekolojik Araştırmalar. Doktora Tezi. Ege Ormancılık Araştırma Müdürlüğü Yayınları. Teknik Bülten Serisi. No: 15. İzmir.
- Özgüç, N. (1998). Turizm Coğrafyası. Çantay Kitabevi. İstanbul.
- Özhatay, N., Akalın, E. (2000). A New *Ferulago* (*Umbelliferae*) from NW Turkey. Botanical Journal of the Linnean Society. ss. 353-342.
- Özhatay, N., Byfield, A., Atay, S. (2003). Türkiye'nin Önemli Bitki Alanları. WWF Türkiye (Doğal Hayatı Koruma Vakfı). İstanbul.
- Richard, G. (1996). Cultural Tourism in Europe . I: U.K. Cab International. England.

- Rızaoğlu, B., Tanrısevdi, A. (1997). Yerel Toplumsal Duyarlılığın Bir Ölçüsü Olarak Turizmin Toplumsal Taşıma Kapasitesi. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*. Yıl:8. Sayı:1-2 ss: 52-58. Nevşehir.
- Roney ,S.A. (2002). Sürdürülebilir Turizm: Eleştirel Bir Yaklaşım.Farst Tourism Congress of Mediterranean Countries. April 17-21. Akdeniz University. Antalya.
- Satıl, F., Tümen, G., Dirmenci,T. (2006). Kazdağı Milli Parkı'nın Öncelikli Koruma Alanlarının Sınıflandırılması ve Önemli Bitkileri. *Kazdağları II. Ulusal Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. ss. 391-401. Çanakkale.
- Satıl, F., Tümen, G., Dirmenci, T., Arı Y., Çelik, A., Malyer, H. (2006). Kazdağı Milli Parkı ve Çevresinde (Balıkesir) Etnobotanik Envanter Çalışması. *Türkiye Bilimler Akademisi. Kültür Envanteri Dergisi*. Yıl:5/2006. ss: 171-203. Ankara.
- Satıl, F. (2009). Threatnning Factors on Plant Diversty of Kazdağı (İda Mountain) National Park in Turkey and Suggestions for Conservation. XI Anniversary Scientific Conference Biotechnol. & Biotechnol. EQ. Sofia-Bulgaria.
- Sayan, S. ,Ortaçeşme, V. (2005). Rekreasyonel Taşıma Kapasitesi Kavramı ve Korunan Doğal Alanlarda Taşıma Kapasitesinin Belirlenmesi. *Korunan Alanlar Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. ss. 495-502. Isparta.
- Sılaydın, B. (2001). Ziyaretçi Yönetim Planı Ve Turistik Kıyı Alanları İçin Önemi. *Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları III. Ulusal Konferansı. Türkiye Kıyıları 01 Bildiriler Kitabı*.
- Sharpley,R., Sharpley, J. (1997). Sustainability and The Consumption of Tourism", *Tourism and Sustainability: Princibles to Practice*. CAB International. Wallingford.
- Soykan, A. (2001). Kazdağları Milli Parkında Doğal Ortam-İnsan İlişkileri ve Zeytincilik. *Kazdağları I. Ulusal Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. TMMOB Orman Mühendisleri Odası. Yayın No:25. ss. 251-280. Edremit.
- Soykan, A. , Arı, Y. (2004). Kazdağı Milli Parkı'nda Eko-Turizm Kılavuzu Eğitimi. I. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi *Bildiriler Kitabı*. ss. 455-474. Balıkesir.
- Soykan, F. (2003). Coğrafi Çevrenin Korunmasında Turizm Potansiyelini Saptamanın Önemi. *Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu*. ss.17-24. İzmir.

- Soykan, F. (2004). Kırsal Turizm: Tanım ve Kavramlar V. Ulusal Ekoloji ve Çevre Kongresi Taksim International Abant Palace. Abant İzzet Baysal Üniversitesi & Biyologlar Derneği. Abant- Bolu. Bildiri Kitabı (Doğa ve Çevre) ss: 67-98. İzmir.
- Şahin Güçkan, N. (2008). Nemrut Dağı Tümülüsü'nde Turizm Kaynaklı Sorunlar ve Ziyaretçi Yönetimi. II. Ulusal Medeniyetler Kavşağı Adıyaman Sempozyumu. Adıyaman.
- Toskay, T. (1989). Turizm, Turizm Olayına Genel Bir Yaklaşım. Der Yayınları. İstanbul.
- Tümen, G., Satıl, F., Duman, H., Başer, H. (2000) Two New Records for Turkey: Satureja İcarica P.H. Davis, Satureja Pilosa Velen Turkish. Journal of Botany. Sayı: 24. ss. 211-214.
- Usta, Ö. (1993). Turizm 1-2. Altın Kitaplar Yayınevi. İstanbul.
- Usta, Ö. (2002). Genel Turizm. Anadolu Matbaacılık. İzmir.
- Yaltırak, C., Okay, A. (2004). Edremit Körfezi Kuzeyinde Paleotetis Birimlerinin Jeolojisi. İTÜ Dergisi/d Mühendislik. Sayı:1 ss. 67-79. İstanbul.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık. Ankara.
- Yılmaz, Y. (2001). Kazdağı ve Yakın Çevresinin Jeolojik Özellikleri. Kazdağları I. Ulusal Sempozyumu Bildirileri. TMMOB Orman Mühendisleri Odası. Yayın No:25. ss. 15-26. Edremit.
- Yüksek, T., Cengiz, T., Yüksek, F. (2008). Doğal Alanlarda Festival Etkinliklerinin Koruma-Kullanma Açısından Değerlendirilmesi: Kafkasör Kültür, Sanat ve Turizm Festivali Örneği. Ekoloji Dergisi. Sayı: 67 ss. 37-45.
- Yüzer, E. (2001). Kazdağları Ve Su Kaynakları. Kazdağları I. Ulusal Sempozyumu Bildiriler Kitabı. TMMOB Orman Mühendisleri Odası. Yayın No:25. ss. 69-83. Edremit.

EKLER**EK - 1**

T.C.
ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI
DOĞA KORUMA VE MİLLİ PARKLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Eğitim Tanıtım Ve Halkla İlişkiler Şube Müdürlüğü

SAYI : B.18.0.DMP.0.00.02.010.01

..../09/2007

KONU : Doğa Turları**GENELGE**

2007/1

Amaç: 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ve Milli Parklar Yönetmeliği kapsamında seçilip belirlenen ve ilan edilen milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanlarında, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu kapsamında ilan edilen Yaban Hayatı Koruma ve Yaban Hayatı Geliştirme Sahalarında, 2872 sayılı Çevre Kanunu ve Sulak Alanlar Yönetmeliği kapsamında ilan edilen, planlanan ve yönetilen korunan alanlarda; ziyaretçi yönetimi, doğa turları ve diğer alan kullanımları için uyulması zorunlu genel kuralları belirlemektir.

ZİYARETÇİ YÖNETİMİ, DOĞA TURLARI VE DİĞER ALAN KULLANIMLARI İÇİN UYULMASI ZORUNLU GENEL KURALLAR

1. Doğa turları ülkemizin tüm doğal alanlarını gezmek, görmek, tanımak ve tanıtmak gibi amaçlarla organize olarak düzenlenen etkinlikler olup; kaynakların sürdürülebilirliği, etkin yönetimi ve korunması, ziyaretçi güvenliği ile birlikte ziyaretçilerin yönlendirilmesi, ziyaretçi ihtiyaç ve beklentilerinin karşılanabilmesi amacıyla her türlü etkinlik (tur, gezi, ziyaret vb.) düzenleyicileri, idareden alınacak Başvuru Formunu doldurmak ve idareden İzin Belgesi almak zorundadır.

2. İzin başvuruları şahsen veya posta, faks ve elektronik posta ile Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğüne ve/veya İl Müdürlüklerine yapılır, başvurular on iş günü içinde sonuçlandırılır. İl Müdürlüğü yapılan başvurular ve sonuçları hakkında Genel Müdürlüğe bilgi verir.
3. Tur öncesi “doğada uyulması gereken kurallar” etkinliği düzenleyenler tarafından katılımcılara / ziyaretçilere dağıtılır ve kurallara uyulması sağlanır.
4. Ziyaretçiler, korunan alanlarla ilgili planlarda belirtilen ve alandan sorumlu görevliler tarafından bildirilen diğer kurallara da titizlikle uymak zorundadır.
5. Korunan alanlar içerisinde nadir, endemik, nesli tehlikede veya tehlikeye düşebilecek doğal bitki türlerine hiçbir şekilde zarar verilemez. Bu türler toplanamaz, sökülemez ve bazı parçaları kesilemez, yabani hayvanların yumurtaları toplanamaz ve yuvaları bozulamaz.
6. Nesli tükenme tehlikesi altında olan türlerin kesin koruma altına alındığı alanlarda ve genel güvenlik açısından girilmesi sakıncalı bölgeler ve yerlerde turlara izin verilmez.
7. Tur gezileri esnasında kuşlara zarar verecek faaliyetlerde bulunulamaz (Bireyler rahatsız edilemez, yuva ve yavrulara dokunulamaz ve hiçbir gerekçe ile doku ve kan örnekleri alınamaz). Kuşların üreme dönemlerinde kuş gözlemi yapılamaz ve görüntü alınamaz.
8. Profesyonel amaçlı fotoğraf ve film çekimleri Bakanlıktan gerekli izinler alınmadan yapılamaz.

9. Yabancı ziyaretçiler için Türkiye'de av turları, fotoğraf ve film çekimleri ile av yaban hayvanı gözlem turları yaptıracak seyahat acenteleri Bakanlıktan av turizm belgesi almak zorundadırlar (4915 sayılı yasanın 15. Maddesi).

10. Yaban Hayvanı Üretme istasyonlarında ve yerlerinde fotoğraf ve film çekme izinleri Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğünce verilir. Verilen izinlerde fotoğraf veya film çekimleri, kurulacak kapalı bir gizlenme yerinde yapılır, istasyonda bulunan hayvanlar kesinlikle rahatsız edilemez, kovalanamaz ve sürülemez.

11. Fotoğraf ve film çekecek kişi veya kişilerin gizlenme yerine gidiş ve dönüşleri istasyon görevlileri tarafından sağlanır.

12. Turlarda fotoğraf ve film çekimlerinde uygulanacak ücretler ve süreler her yıl başında Genel Müdürlükçe belirlenir ve duyurulur.

13. Turlar sırasında görülen veya karşılaşılan yaban hayvanları ürkütülemez ve takip edilemez. Tur güzergahı, görülen hayvanın gittiği yönde olması durumunda uygun bir süre beklenilir ve yaban hayvanını ürkütecek, rahatsız edecek kadar yaklaşmamaya özen gösterilerek daha yavaş bir şekilde güzergaha devam edilir.

14. Arazide konaklamalı olarak düzenlenecek turlarda, kamp yerleri idarece belirlenir. Su kaynakları, pınar ve çeşme başları ve bunların en az 300 metre çevresinde kamp kurulamaz.

15. Ziyaretçi güvenliği için idare gereken uyarıyı yapar ve diğer gereken önlemler etkinliği düzenleyenler tarafından alınır.

16. Her ne suretle olursa olsun, ziyaretçiler ürettikleri çöpleri geri götürmek zorundadırlar.

17. Turlar sırasında gürültü yapılması ve yüksek sesli müzik dinlenilmesi yasaktır.
18. Alanları kirletici, floraya zarar verici ve faunayı rahatsız edici hiçbir etkinlikte bulunulamaz.
19. Alanlarda ateş yakılamaz.
20. Yaban hayatı tahrip edilemez.
21. Kaynakların doğal karakterinin mutlak korunması ve devamlılığı esastır. Doğal peyzaj ve ekosistemi bozacak ve doğal çevrenin bakir karakteri ile bağdaşmayacak hiçbir faaliyete izin verilemez.
22. Korunan alanların özelliklerinin kaybolmasına veya değiştirilmesine sebep olan veya olabilecek her türlü müdahaleler ile toprak, su ve hava kirlenmesi ve benzeri çevre sorunlarına neden olacak iş ve işlemler yapılamaz.
23. Korunan alanlarda sertifikalı "Alan Kılavuzları" bulunması durumunda ziyaretçilerin alan kılavuzları ile birlikte sahayı ziyaret etmeleri zorunludur. Ancak günübirlik kullanım alanları ile planda tanımlanan mutlak koruma zonu dışındaki alanlar yine tanımlanan kurallar çerçevesinde gezilebilir.
24. Mutlak korunması gerekli alanlarda ve planlarda yer alan mutlak koruma zonlarındaki doğal kaynakların insan etkisi olmaksızın doğal halinde bırakılması öngörüldüğünden idarenin bilgisi dışında alanların kullanımı ve ziyaretçilerin gelişigüzel alanda dolaşımı kesinlikle yasaktır.

25. Korunan alanlarda ziyaretçiler, idare tarafından belirlenen bölgeler ve güzergâhlar dışına çıkamazlar (Bu husus hem kaynak değerlerinin korunması ve hem de ziyaretçi güvenliği açısından önemlidir).
26. Alanların kullanma ve yararlanma şartları ve seviyesi idarece belirlenir ve "taşıma kapasitesi"nin dışına çıkılmaz.
27. Planlı alanlarda ziyaretçi yönetimi, alandaki ziyaretçi kullanımları vb. uygulamalar hazırlanan planlar kapsamında uygulanır ve plan kararları dışına çıkılmaz.
28. Tur güzergâhlarının ne şekilde (taşıt, yaya vb.) gezilebileceği alanların uzun devreli gelişme planları ve yönetim planlarında tanımlanmaktadır. Plan kararları dışındaki araçlar kullanılamaz. Yönetim planına haiz olmayan alanlarda idarece uygun görülecek çevreye zarar vermeyecek araçlar kullanılmalıdır.
29. Korunan alanlarda koruma, yönetim, araştırma, ziyaretçi bilgilendirme ve yönlendirmeye yönelik hizmet ve tesislerin bu alanlar için yapılan planlar doğrultusunda minimum olumsuz etki oluşturacak şekilde gerçekleştirilmesi öngörülür ve uygulama planları ile gerçekleştirilir.
30. Sulak alanlarda su rejimini etkileyecek hiçbir faaliyette bulunulamaz.
31. Sulak alanlara hangi amaçla olursa olsun yabancı tür atılamaz, bırakılamaz ve sulak alanlardan tür toplanamaz.
32. Bu genelge hükümlerine aykırı hareket edenlere; 2872 sayılı Çevre Kanununda öngörülen cezalar uygulanır.

Seyahat acenteleri ve diğer tüzel kişilikler hakkında 6831 sayılı Orman Kanunu ile 1330 sayılı Su rnleri Kanununda yasaklanan fiillerin 2873 sayılı Kanunun uygulandığı yerlerde işlenmesi halinde, cezalar bir misli artırılarak hükmolunur.

Av turizm belgesi almadan av ve yaban hayvanları gözlem turları, fotoğraf ve film çekimleri yaptırın acentelere, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanununun 25. Maddesi hükümleri uygulanır (T.C. evre Ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma Ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 2007).

EK- 2 Kazdağı Milli Parkı 2005-2008 Yerel Kılavuz Etkinlik Durumu

S. NO	ADI SOYADI	2005	2006	2007	2008	GENEL
		YILI	YILI	YILI	YILI	TOPLAM
1	AHMET DİKERLER	0	0	0	0	0
2	AHMET EROL	1	0	2	0	3
3	ALİ OSMAN ÇAM	9	3	16	2	30
4	ADEM KUŞÇUOĞLU	64	75	62	49	250
5	AHMET KUTLU	1	0	1	0	2
6	ALİ AKBULUT	0	1	2	6	9
7	ALİ YILMAZ KOCABIYIK	27	18	19	16	80
8	ALİ TAŞÇINTEN	0	3	0	0	3
9	ALİ TÜMAY	3	0	0	0	3
10	ALİ YAVUZ TÜMAY	0	0	0	0	0
11	ALİ UÇAK	3	19	11	14	47
12	ALİ YILMAZEL	0	0	0	0	0
13	AŞIR ALTINÖZ	75	68	79	89	311
14	BASRI KARABUDAK	6	26	9	2	43
15	BÜLENT KAÇAN	1	2	0	0	3
16	ÇİĞDEM KIVAN	6	1	0	0	7
17	DENİZ AZATOĞLU	0	0	0	0	0
18	DURMUŞ ÇAKICI	52	54	61	26	193
19	ERAY ERSÖZ	0	2	5	0	7
20	ERHAN ŞEKER	0	0	1	0	1
21	EKREM GÖKÇEK	0	0	1	0	1
22	ERİNÇ ERSÖZ	6	14	16	22	58
23	FAHRETTİN ERDİM	0	0	2	1	3
24	FERİDUN GÜNEŞ	6	14	11	3	34
25	GÖKHAN ERGÜN	29	71	6	15	121
26	HALİL CAN	14	18	19	9	60
27	HALUK ERÇİN	0	0	1	1	2
28	HASAN ACAR	0	7	3	1	11
29	HASAN AKTAŞ	0	0	28	6	34
30	H.HÜSNÜ KUTLU	0	0	2	2	4
31	HÜSEYİN TOKLU	6	0	0	0	6
32	HÜSMEN YAMAÇ	2	0	0	0	2
33	HÜSEYİN YETİŞTİRİCİLER	14	14	18	105	151
34	İBRAHİM ARISOY	0	1	1	0	2
35	İBRAHİM GUTAY	13	11	8	27	59
36	İBRAHİM KUM	0	0	0	0	0
37	İBRAHİM TAŞÇINTEN	0	0	0	0	0
38	İSKENDER AZATOĞLU	0	1	0	3	4
39	İSMAİL ÇIRAKOĞLU	7	14	9	6	36
40	KADİR AKDOĞAN	28	16	58	49	151
41	KADİR BARIM	0	0	0	1	1
42	MEHMET KILIÇ	0	0	0	0	0
43	MEHMET KORKMAZ	2	4	1	5	12
44	MEHMET MANİLBOĞA	0	1	0	0	1

45	MEHMET ÖĞÜT	0	2	5	7	14
46	MİTHAT DÜRÜK	0	0	2	2	4
47	MUSTAFA TOPALOĞLU	0	12	8	2	22
48	NECİP SAKA	0	0	0	0	0
49	NURİ KOCABİYİK	28	45	41	65	179
50	OĞUZ ALDEMİR	16	55	40	45	156
51	ÖZGÜR KARAMAN	0	0	15	29	44
52	ŞADAN AYTAÇ	1	0	1	0	2
53	ŞAKİR ÖĞÜT	0	0	0	0	0
54	ŞEREF KURT	24	15	1	0	40
55	ÜMİT DOĞAN	7	6	16	22	51
56	ZİYA YILDIRIM	0	0	0	0	0
57	METİN AKTAŞ			26	20	46
58	İBRAHİM BİÇER			1	31	32
59	İSMAIL İRGÖRÜCÜ			1	1	2
60	SALİH YILDIRIM			4	4	8
61	ŞİNASI YILMAZ			7	2	9
62	ERGÜN ESİN			0	0	0
63	VOLKAN ENDES			1	1	2
64	ÇOŞKUN TAŞKIN			0	2	2
65	SABRİ PINARBAŞI			0	0	0
66	MEHMET KUŞÇU			40	59	99
67	EMİNE İNCE			0	1	1
68	MEHMET ALTAY			0	0	0
69	ELİF YAVAŞ			1	0	1
70	HASAN AKYEL			0	0	0
71	MUSTAFA KILIÇ			0	0	0
72	DUYGU GÖZÇİÇEK			11	3	14
73	İSMAIL İNCE			0	0	0
74	ERKAN BECEREN			0	0	0
75	HAŞMET DEMİRBİL			0	0	0
76	AHMET HALUK EREN			1	0	1
77	HÜSAMETTİN ERTEPE			0	0	0
78	EMİN KEMAL PINARBAŞI			0	2	2
79	AHMET TURGUT YAZMAN			1	6	7
80	ANIL CAN KUŞÇUOĞLU			10	21	31
81	HAKAN ERBİL			0	9	9
82	BURAK AYDOĞAN			21	57	78
83	HALUK KASAPPOĞLU			0	0	0
84	HÜSEYİN ZANBAK			0	0	0
TOPLAM		451	593	706	851	2.601
Açıklama		2007'de kılavuz olanlar				

Kaynak: Akçay Doğa Koruma ve Milli Parklar Mühendisliği Arşivi, (2009).

EK- 3 Kazdağı Milli Parkı Eko-turizm Etkinlikleri Çalışma Esasları

Balıkesir Milli Parklar ve Av- Yapan Hayatı Başmühendisliği'nin çalışma alanı içinde bulunan Kazdağı Milli Parkı'nda yürütülecek olan her türlü etkinlik aşağıdaki kurallar çerçevesinde olup, bu çalışma esasları Milli Parklar ve Av – Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü'nün onayı alınmak suretiyle oluşturulmuştur. Çalışma kuralları resmi tebliğ niteliğini taşımakta olup Milli Park ve Başmühendisliğin diğer çalışma alanları içinde geçerlidir.

A- ÇALIŞMA ESASLARI ANA PRENSİPLERİ

1- Tesis edinilen kurallar özelde Kazdağı Milli Parkı, genelde Başmühendisliğinin diğer çalışma alanlarında muhtelif etkinlik düzenlemek isteyen bütün kişi, firma ve kurumlar için geçerlidir. Anılan kurallar dışında Milli Park içinde etkinlik düzenlenemez.

2- Bu çalışma esaslarının istisnai durumları bu yazı devamında istisnai haller bölümünde belirtilmiştir.

B- ETKİNLİK DÜZENLEYENLERİN UYMASI GEREKEN KURALLAR

1- Milli Park içinde etkinlik düzenlemek isteyen kişi veya kurumlar, idaremizce düzenlenen 'ETKİNLİK BAŞVURU FORMU' nu 3 nüsha olarak dolduracak ve ilgili mühendisliğe en az bir gün önceden vereceklerdir.

2- ETKİNLİK BAŞVURU FORMU ekinde etkinliğe katılacak kişilerin kimlik bilgileri yine 3 nüsha olarak form ekinde verilmek zorundadır.

3- Etkinlik ile ilgili bedeller (Milli Park giriş ücreti, kamp ücreti, rehber ücreti v.b.) etkinlikten önce ilgili mühendisliğe yatırılacaktır.

4- Başvurunun ve ücretlerin yatırılmasının gecikmesi ve / veya değişiklikler olması durumunda, başvuru sahibi mutlaka mühendislikle irtibat kuracak ve mutabakat sağlayacaktır. (Faks çekilmesi v.b. işlemler gibi, 2002 Yılı için ücretler ektedir).

C– KILAVUZLUK İLE İLGİLİ KURALLAR

1-Etkinlik düzenleyen firmanın kendi bünyesinde kılavuz bulunması durumunda, firma başvuru formuna kendi kılavuzunu yazabilir. Aksi durumda etkinliğin türüne ve gidilecek yöreye uygun olarak görevli kılavuzu idare tespit edecektir.

2-Kılavuzlar görevleri esnasında:

a-)İdarece tespit edilecek güzergah ve noktaların dışına çıkamaz.

b-)İdareye verilmiş katılımcı listesinin dışındaki kimselerin gruba katılmasına izin veremez.

c-)Kılavuz yürüyüşe başlamadan önce katılımcıların kimliklerini kontrol eder. Uyulması gereken kuralları anlatır. Katılımcılardan durumu ve kıyafeti uygun olmayan gruptan çıkarılır. (Belirgin hastalığı olan kişiler, yüksek dozda alkol almış kişiler ile ileride grubu aksatabilecek, ayakkabı ve kıyafeti yürüyüş veya kamp için uygun olmayanlar kılavuz tarafından gruptan çıkarılır).

d-)Etkinlik sırasında ve özellikle yangın sezonunda (1 Haziran – 31 Ekim arası) ormanda ateş yakmak kesinlikle yasaktır.

e-)Etkinlik gruplarında ayrı hareket etme durumlarına kılavuz izin vermez. Böyle bir durumun ortaya çıkması durumunda etkinlik kılavuz tarafından iptal edilir.

f-)Etkinlik sırasında doğaya ve yaban hayatına zarar verebilecek hiçbir davranışta bulunulamaz. (Çiçek, fidan, çiçek soğanı, meyve, dal, kök, yumru, taş, toprak vb. toplanması ve Milli Park dışına çıkarılması gibi.).

g-)Kılavuz, etkinlik sırasında kendisine gerekli olabilecek malzeme, alet, edevat, kıyafet, harita, cep telefonu, pusula, ilk yardım çantası vb. malzemeleri yanında bulundurmak zorundadır.

3-Kılavuzlar ücretlerini idareden alacaklardır. Ücret alınması ile ilgili detaylar mühendislikçe kılavuzlara aktarılacak olup her ayın 15' inde ve 30' unda ödeme yapılacaktır.

4-Kılavuzlar etkinlik sırasında kimlik belgelerini taşımak ve kokartlarını sol göğüs üzerine takmak zorundadırlar.

5-C Grubu (sarı renkli) kılavuz kimliği taşımak zorundadırlar. 1.Etap olarak 20 Eylül 2002 tarihine kadar bağımsız grup götüremezler. Bu zaman içinde kılavuzlar en az 8 kez A ve / veya B grubu kılavuzlar ile çıkış yapmak

zorundadırlar. C grubu kılavuzlar bu çıkışlarını ilgili mühendisliğe tescil ettirmek ve 20 Eylül 2002'den sonra yapılacak mülakat ve arazi sınavlarını geçme durumunda A ve B grubu kılavuz belgesi alabilir. Aksi halde süre sonunda kılavuz belgeleri iptal edilir.

D- GENEL HUSUSLAR

1. Kılavuzlar iki ayda bir ilgili mühendisliğin (iki ayda bir Perşembe) denetimi altında toplanarak değerlendirme, bilgi alış verişi ve / veya seminer tarzında toplantı yapacaklardır.
2. Kılavuzlar ve ilgili firmalar katılımcılardan idarece koyulan ücretlerden az veya fazla ücret talep edemez.
3. Kontrol ihbarlar sonucu hata yapan kılavuz yalnız bir kez uyarılır. 2. kural ihlalinde belgesi iptal edilir. Kılavuzluk yaptırılmaz.
4. Kılavuzlar konuları ile ilgili soruları idare elemanları ile konuşmak zorundadır. Birlikte çözüm geliştirmek konusunda her zaman talep getirilebilir. Her kılavuz konusu ile ilgili kendini geliştirmek amacıyla kitap, dergi vb. okumak, etkinliklere katılmak durumundadır. Bu konuda idareden her zaman yardım istenebilir.
5. Başvuru etkinlik formu bilgileri ile katılımcılara ait kimlik bilgileri ilgili mühendislikçe Bölge Jandarma birimlerine ve Kaymakamlığa bildirilecektir.

E- İSTİSNAİ HALLER

1. Kazdağı Milli Parkı civarında oturup, Milli Park içinden zorunlu nedenle geçmek mecburiyetinde olan kişileri önümüzdeki dönem içinde ilgili mühendislik tespit ederek Başmühendisliğe bildirecektir. Bu durumda olan kişiler sürekli ve belli süreli (orman işçisi, asker vb.) olmak üzere iki guruba ayrılacak ve isimleri liste halinde Başmühendisliğe bildirilmesi durumunda kendilerine geçiş kartı düzenlenecektir.
2. Sarıkız Şenlikleri vb. sürekli olagelen etkinlikler ile Başmühendisliğimizin bilgisi dahilindeki mesleki gezi, inceleme gezisi vb. etkinliklerde rehber zorunluluğu aranmayacaktır.

F– DEĞİŞİKLİK ŞARTLARI

Bu çalışma esaslarına ait kurallar 2 aylık değerlendirmeler sonucunda değişikliğe tabi tutulabilir. Yeni kurallar eklenip çıkarılması keyfiyeti Balıkesir Milli Parklar ve Av - Yaban Hayatı Başmühendisliği'ne aittir.

Balıkesir Milli Parklar ve Av – Yaban Hayatı Başmühendisliği

EK- 4 Akçay Milli Park Mühendisliği Kazdağı Milli Parkı Etkinlik İzni Başvuru Formu

A – ETKİNLİK BİLGİLERİ

- a) Etkinliğin Türü :
- b) Tarihi :
- c) Kullanılacak Güzergah :
- d) Konaklama Noktaları :
- e) Vasıta Kullanılacak Yol – Yollar :
- f) Vasıta ile Gidilecek Son Nokta :
- g) Vasıta Kullanılıyor ise
 - Sayısı :
 - Plaka No :
 - Markası :

B – REHBER BİLGİLERİ

- a) Adı Soyadı :
- b) Rehberlik Belgesi Tarih – Nosu :
- c) Bugüne Kadarki Etkinlik Sayısı :
- d) Adres :
- e) Telefon :

C – ETKİNLİĞİ DÜZENLEYEN FİRMA BİLGİLERİ

- a) Firma Adı :
- b) Firma Merkezi :
- c) Adres :
- d) Telefon :
- e) Bugüne Kadarki Etkinlik Sayısı :

D – ETKİNLİKLERE KATILACAKLARA AİT BİLGİLER

- a) Katılımcı Sayısı :

- b) Uyuğu :
c) Cinsiyet Dağılımı :
d) Yaş Ortalaması :

(Katılımcılara ait kimlik bilgileri listedeki ektedir)

E – GEZİ ÜCRETİ MAKBUZ TARİH / NOSU :

Kazdağı Milli Parkı'nda tarihi / tarihlerinde yapılacak etkinliğe ait bilgiler yukarıda olup iznin verilmesini arz ederim. / / 200...

FİRMA ADI
YETKİLİ İMZA

UYGUNDUR

(Yangın Döneminde
Edremit Kaymakamı)

Akçay Milli Park Mühendisi